

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 29

7 ΛΟΓΟΙ

Κείμενον: B. Montfaucon

Εισαγωγή - Μετάφρασις - Σχόλια
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
πτυχιούχου
Θεολογίας, Φιλολογίας, Ιστορίας - Αρχαιολογίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Διὰ τί δὲν ἀφανίζεται ὁ διάβολος	11 (113)*
Εἰς τὸν παραλυτικόν	25 (125)
Ὅτε ἦλθεν ἀπὸ τῆς ἐξορίας	51 (150)
Ἐπανελθόντος ἀπὸ τῆς προτέρας ἐξορίας	57 (155)
Περὶ τῶν Μαρτύρων	67 (164)
Εἰς τὸν Μακάριον Ἀδραᾶμ	81 (179)
Πάτερ ἐάν εἶναι δυνατόν.....	95 (195)

* Ἡ ἐκτὸς κατανόησις ἀρθροῦ περιέχεται εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν ὁμιλίαν τοῦ ὁ ἱερός Χρυσόστομος διαπραγματεύεται τὰ κάτωθι θέματα:

Ἐν πρώτοις ἐπαινεῖ τὸν ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας Φλαβιανόν, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου, ὡς γνωστόν, εἶχε προχειρισθῇ εἰς πρεσβύτερον.

Ἐν συνεχείᾳ δίδει ἀπάντησιν εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι κατηγοροῦν τὸν Θεόν, ἐπειδὴ δὲν ἐξαφανίζει δολοκληρωτικὰ τὸν διάβολον ἀπὸ τὰ πράσωπον τῆς γῆς, ὥστε νὰ μὴ παρασύρῳται οἱ ἄνθρωποι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὰ κακόν. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Χρυσοστόμου συνοψίζεται εἰς τὰς ἐξῆς σκέψεις: Ὁ διάβολος ἔχει δύναμιν, ἀλλὰ οὐχὶ τόσην, ὅσην θὰ ἐχρειάζετο διὰ νὰ μᾶς ἐπιβάλλεται διὰ τῆς βίας, καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ πτώσις νὰ θεωρῇται ἀναπόφευκτος καὶ ὑποχρεωτική. Βεβαία, εἶναι γεγονός, ὅτι χρησιμοποιοῖ πολλὰ τεχνάσματα καὶ ἀπάτας εἰς ὄφελός μας. Ὅλα αὐτὰ ὅμως δυνάμεθα νὰ τὰ ἀποφύγωμεν καὶ νὰ τὸν νικήσωμεν. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐξαφάνισις τοῦ διαβόλου δὲν θὰ ὠφελήσῃ τοὺς ψυχροὺς καὶ ἀδιαφόρους — οἱ ὅποιοι καὶ αἰτιῶνται τὸν Θεόν — ἀλλὰ τοὺς αγωνιστὰς καὶ ἐνθέρμους πιστοὺς, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ στερηθοῦν ἑνὸς ἀντιπάλου ἰσχυροῦ καὶ ἰσως χάσουν τὴν αγωνιστικότητά των, ἀπ' ἑτέρου δὲ οἱ ὀκνηροὶ θὰ ἐπηρεάσων τοὺς πιστοὺς. Συνεπῶς, οὐχὶ ἐξαφάνισις τοῦ διαβόλου ἀπαιτεῖται, ἀλλὰ ἰδική μας ἐγρηγορσις, προσπάθεια, δραστηριότης καὶ προσοχή, μετὰ τὰς ὁποίας θὰ θέσωμεν ἐκτὸς μάχης τὸν ἀντίπαλον διάβολον, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ παράδειγμα πολλῶν ἁγίων ἀνδρῶν. Ἐξ αὐτῶν καταφαίνεται, ὅτι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θείαν βοήθειαν τὴν ἰδικήν μας διάθεσιν καὶ ὡς μὴ μεταθετωμεν τὰς εὐθύνas εἰς τὸν διάβολον. Χαρακτηριστικὰ δὲ προσθέτει ὁ Χρυσόστομος, ὅτι ὁ διάβολος εἶναι χρήσιμος ἐάν τὸν ἀντιμετωπίζωμεν δεόντως.

Τέλος, θίγεται τὸ θέμα τῆς μετανόας. Ὅλοι μας εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ καὶ ἔχομεν ἀνάγκην τῆς μετανόας. Ἡ ἡ-

λικία δὲν πρέπει νὰ μᾶς παρασύρῃ εἰς διαβολὴν τοῦ χρόνου τῆς μετανοίας, διότι ἄγνωτος εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου μας. Καὶ εἰς ἐπιστάγειν ὑποδεικνύει ὠρισμένους τρόπους μετανοίας, ὡς εἶναι: ἡ αὐτοαγκωσία καὶ ἡ καταδικὴ τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἡ συγχώρησις τῶν συνανθρώπων μας, ἡ θερμὴ προσευχή, ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη.

Εὐνόητον καθίσταται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ παραύσα ὁμιλία ἀποτελεῖ ἀρίστην ἐνίσχυσιν παντὸς πιστοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, δεδομένου ὅτι πληροφορεῖται τὸ πῶς ἡμπορεῖ καὶ ἐκ τοῦ ἀντιπάλου διαδόλου νὰ ἐπωφεληθῇ καὶ πῶς ἐκ τῆς πτώσεως εἰς τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὴν προτέραν καθαρότητα νὰ ἐπανέλθῃ διὰ τῆς μετανοίας.

ΡΟΥΜΠΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ
Καθηγητὴς

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ὈΜΙΛΙΑ Α'

ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ, ΔΙΑΤΙ ΔΕΝ ΕΞΑΦΑΝΙΖΕΙ ΤΟΝ ΔΙΑΒΟΛΟΝ· ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΜΑΣ ΒΛΑΠΤΕΙ ΚΑΘΟΛΟΥ Ἡ ΠΟΝΗΡΙΑ ΤΟΥ, ἈΝ ΠΡΟΣΕΧΩΜΕΝ, Δ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ.

Ὁ Ἰσαάκ ἐπεθύμησε κάποτε γεῦμα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ του καὶ τὸν ἐστειλε διὰ κυνήγιον μακριὰ ἀπὸ τὴν οἰκίαν.¹ Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἰσαάκ, στὰν ἐπεθύμησε νὰ λάβῃ γεῦμα ἀπὸ τὰς ἰδικὰς μας χεῖρας, δὲν μᾶς ἐστειλε ἔξω, μακριὰ ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ ἔτρεξεν ὁ ἴδιος πρὸς τὴν ἰδικὴν μας τράπεζαν. Τί φιλοστοργώτερον λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰ, τί ταπεινότερο, ἀφοῦ ἡδυνώθῃ νὰ ἐπιδείξῃ πόσον θερμὴν ἀγάπην καὶ κατεδέχθῃ νὰ καταβῇ τόσον πολὺ χαμηλά: Εἰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἡμεῖς, ἂν καὶ μὲ τὴν πρωϊνὴν μας ὁμιλίαν ἐκουράσαμε καὶ τὸν τόνον τῆς φωνῆς καὶ τὴν δύναμιν τῶν ποδῶν μας, εὐθὺς ὡς ἀντικρύσαμε τὸ πατρικὸν πρόσωπον, αἰσῶς ἐλησμονήσαμε τὴν ἀδυναμίαν, ἀπεθάλαμε τὸν διταγμὸν, ἀνεπετρώθημεν ἀπὸ τὴν χαράν, εἶδαμε τὴν λαμπράν πολὺν² καὶ ἐπληρώθη ἀπὸ φῶς ἡ ψυχὴ μας. Διὰ τοῦτο καὶ μὲ μεγάλην προθυμίαν παραστέτομεν τὴν τράπεζαν, διὰ νὰ φάγῃ καὶ μᾶς εὐλογίῃ.³ Α' Εἰδὼ δὲν ὑπάρχει οὔτε κλοπὴ οὔτε δόλος, ὅπως τότε. Διότι ἐκαὶ ἄλλος διατάχθη νὰ φέρῃ γεῦμα καὶ ἄλλος ἔφερε. Ἀλλὰ ἐγὼ καὶ διατάχθην νὰ παρατίσω καὶ παρέθεσα γεῦμα. Εὐλόγησέ μας, λοιπὸν, πατέρα, μὲ πνευματικὴν εὐλογίαν, τὴν ὁποίαν ἄλλως τε πάντοτε εὐχόμεθα νὰ λάβωμεν, αὐτὴν τὴν εὐλογίαν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι μόνον ἀφ' ἑλισσίου εἰς σέ, ἀλλὰ καὶ εἰς

1. Γενεα 27, 2 εἰ.

2. Ἐννοεῖται ἐννοεῖ τὸν γέροντα ἐπίσκοπον Ἀνταχείας Φλεβιανόν, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐνεργουμένη πρεσβύτερος. Περὶ αὐτοῦ κατέχει κεκασμένη πληροφορία εἰς τὰς ὁμιλίας εἰς τὸς Ἀντιόχειαν. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἁγίου ποιεῖ φανερὸν τὸ προσχωρημένον τῆς ηλικίας καὶ ἐκτοκισμὸς καὶ τὴν κατὰ συνέπειαν λεύκανσιν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ἀκόμη ἐκκράζει τὸ ἀπέραντον σεβασμὸν τοῦ ἁγίου Πατρὸς πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ

ἐμὲ καὶ εἰς δούλους τούτους. Παρακάλεσε τὸν κρινόν Δεσπότην δὸν μαις νὰ παρατείνῃ τὴν ζωὴν σου εἰς τὸ θαυτὸ γῆρας τοῦ Ἰσαάκ. Ἀὐτὸ καὶ δι' ἐμὲ καὶ δι' αὐτοὺς εἶναι πολυτιμότερον καὶ ἀναγκαιότερον καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τὴν γοιμότητα τῆς γῆς. Ἀλλὰ εἶναι ὥρα νὰ παραθέσωμεν τὴν τράπεζαν. Ποία εἶναι αὕτη λοιπόν;

Τὰ ὑπόλοιπα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ εἶχε εἰπεῖ προηγουμένως εἰς τὴν ἀγάπην σου. Β. Ἀκόμη δηλ., ἀκόμη ὁ λόγος μας ἔχει θέμα τὸν διάβολον, διὰ τὸν ὁποῖον πρὸ δύο ἡμερῶν ἤρχισαμε νὰ μιλοῦμεν. Τὸν λόγον αὐτὸν εἴπαμε καὶ τὴν πρώτην πρὸς τοὺς μυσταγωγούμενους, τότε ποὺ ἠμιλήσαμε εἰς αὐτοὺς περὶ ἀποτάξεως (τοῦ σατανᾶ) καὶ συντάξεως (μετὰ τὸν Χριστόν). Καὶ αὐτὸ τὸ κάμναμεν οὐχὶ διότι ὁ λόγος διὰ τὸν διάβολον μᾶς εἶναι εὐχάριστος, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι δι' ἡμᾶς ἀσφαλὲς ἐφόδιον ἢ διδασκαλία περὶ αὐτοῦ. Διότι ὁ διάβολος εἶναι ἀσπονδὸς ἐχθρὸς. Καὶ εἶναι μεγάλη ἀσφάλεια νὰ γνωρίζῃς σαφῶς τὰ πράγματα τῶν ἐχθρῶν! Εἴγαμεν εἰπεῖ εἰς προηγουμένην ὁμιλίαν, ὅτι δὲν ἐπικρατεῖ διὰ τῆς βίας, οὔτε μὲ τὴν τυραννίαν, τὸν καταναγκασμὸν ἢ τὴν ὁμῶν ἐπιβολήν. Διότι ἐάν συνέβαινε τοῦτο, θὰ μᾶς εἶχε καταστρέψῃ δούλους. Ὁ καὶ εἰς ἀπόδειξιν αὐτοῦ, ἐφέραμεν ὡς παράδειγμα τοὺς χοίρους, ἐναντίον τῶν ὁποίων δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ νὰ τοὺς καταστρέψουν προτοῦ λάθουν τὴν ἀδειαν ἀπὸ τὸν Κύριον. Ὁ Ἐπίσης ἐφέραμε ὡς παράδειγμα τὰ βοσκάλια καὶ τὰ ποιμνία τοῦ Ἰωβ. Διότι καὶ αὐτὰ δὲν ἐτόλμησεν ὁ διάβολος, νὰ τὰ καταστρέψῃ παρὰ μόνου. Ὡς ἐλαβεν ἑνωθεν τὴν ἐξουσίαν. Τὸ πρῶτον λοιπὸν ποὺ ἐμάθαμε εἶναι ὅτι ὁ διάβολος δὲν μᾶς ἐπιβάλλεται διὰ τῆς βίας οὔτε ἀπὸ καμίας ἀναγκαιότητος. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ, εἶνα δευτέρον ποὺ ἐπροσθέσαμε εἶναι ὅτι, ἂν καὶ νικᾷ μὲ ἀπάτην, δὲν καταστρέφει καὶ ἔτσι νὰ τοὺς νικήσῃ δούλους. Καὶ πάλιν ἐφέραμεν ὡς παράδειγμα τὸν ἀγωνιστικὸν Ἰωβ, ἐναντίον τοῦ ὁποῖου ἐχρησιμοποίησεν ἀμέτρητα τεχνάσματα καὶ οὔτε ἔτσι κατάρθωσε νὰ τὸν νικήσῃ, ἀλλὰ ἀπεσύρθη ἡττημένος.

3. Πρὸς. Γεν. 25, 28, ἔτος 180 ἔτη.
4. Πρόκειται μὲλλον διὰ τοὺς κατήγουμένους, οἱ ὅποιοι θνητοὶ καθύπευκτος εἰς τὸ ἔλεος τῆς εὐσεβείας. Πρὸς. καὶ τὰς ἀνάγκας εἰς τὸν Κεφ. γοιμότητα. ἔτι, μετὰ τὸν Γ' ἀποστολὴν, ἀπευθύνει ὁ ἱερεὺς τὰς γνώσεις ἐκκλησιαστικὰς πρὸς τὸν μέλλοντα νὰ ἐκπαιθεῖ, ἔτσι διὰ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ Σατανᾶ καὶ πάλιν τοὺς λόγους αὐτοῦ: ἀλλ', ὅς ἐστιν ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ, καὶ ποτε εἰς ἐκείνην. Ὅρα σχετικῶς εἰς Βαχολόγιστον.
5. Πρὸς. Ματθ. 8, 31.
6. Πρὸς. Ἰωβ. 1, 12.

Δ. Ὑπολείπεται ἀκόμη εἷνα ζήτημα. Ποῖον εἶναι αὐτὸ λοιπόν; Ὅτι, καὶ ἂν δὲν ἐπιβάλλεται διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ μὲ ἀπάτην, καὶ πάλιν, ὑποστηρίζουν, ἦσαν προτιμότερον νὰ ἀφανισθῇ. Διότι καὶ ἂν τὸν ἐνίκησεν ὁ Ἰωβ, ἡττητὴς ἦεν ὁ Ἀδὰμ καὶ ἐνίκηθη ἀπὸ τὸν διάβολον. Ἐάν ὅμως εἶχεν ἐξαφανισθῇ διὰ παντὸς μίαν φοράν, οὔτε ὁ Ἀδὰμ θὰ εἶχε νικήσῃ ποτέ. Καὶ τώρα παραί. ἔκων ἡττᾶται ἀπὸ ἑνα, νικᾷ ὅμως πολλούς. Δέκα τὸν νικοῦν, ἀλλὰ μυρίους αὐτὸς νικᾷ καὶ τοὺς καταβάλλει. Ἐάν ὁ Θεὸς τὸν ἠφάνισεν ἀπὸ τὸ μέσον, τότε καὶ οἱ μυριοὶ δὲν θὰ ἔχοντο. Τί θὰ ἀπαντήσωμεν λοιπὸν εἰς αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα; Ὅτι αὐτοὶ ποὺ νικοῦν εἶναι πολυτιμότεροι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἡττῶνται. Ε. Καὶ ἂς εἶναι οἱ δευτέροι περισσότεροι καὶ οἱ πρῶτοι ὀλιγώτεροι. Διότι, λέγει, εἶναι προτιμότερος ἕνας ποὺ κάμνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ παρὰ μυριοὶ ἀδικοί. Δεύτερον, θὰ ἀπαντήσωμεν, ὅτι, ἂν θανατωθῇ ὁ ἀνταγωνιστής, ὁ ἴδιος ὁ νικητὴς παραβλάπτεται ἀπὸ τὴν ἐξαφάνισιν ἐκείνου. Διότι ἂν ἀφίμης τὸν ἀντίπαλον νὰ ὑπάρχῃ, οἱ πῶς ὀκνηροὶ παραβλάπτονται οὐχὶ ἀπὸ τοὺς σπουδαίους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἰδικήν των ἀδιαφορίαν. Ἀν ὅμως φανεύσῃς 262 Α τὸν ἀνταγωνιστήν, τότε οἱ σπουδαῖοι ὑπονομεύονται ἀπὸ τοὺς ὀκνηροὺς καὶ δὲν ἐπιδεικνύουν πλέον τὴν δύναμιν των οὔτε στεφανώνονται.

Ἰσως δὲν ἐννοήσατε ἀκόμη τοὺς λόγους μου. Λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ ἐπαναλάβω καθαρώτερα. Ἀς ὑποθέσωμεν, ὅτι ἔχομεν ἕνα ἀνταγωνιστήν. Ἐπίσης ἔχομεν καὶ δύο ἀθλητὰς οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ παλαίσουν πρὸς ἐκεῖνον. Ὁ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ἂς δεχθῶμεν ὅτι εἶναι διαβρωμένος ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν, ἔχει παραμελήσει τὸν ἑαυτὸν του εἶναι ἐξησθευμένος καὶ ἀπονευρωμένος, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἐπιδίδεται εἰς συστηματικὴν ἄσκησιν, ἔχει εὐεξίαν, περὶ τὸν καιρὸν του εἰς τὴν παλαίστραν καὶ τὰ γυμναστήρια οὗτοι ἀσκεῖται ἐντατικῶς. Β. ἐπιδιδόμενος εἰς τὸν ἀθλητισμὸν. Ἀν λοιπὸν φανεύσῃς τὸν ἀνταγωνιστήν, ποῖον ἀπὸ τοὺς δύο ἐβλαψες; Ἀρὰ γε τὸν ὀκνηρὸν καὶ ἀμελεῖ ἢ τὸν σπουδαῖον, ὁ ὁποῖος κατέβαλε τόσους μόχθους; Εἶναι φανερόν ὅτι ἐβλαψες τὸν σπουδαῖον. Διότι αὐτὸς ἐξ αἰτίας τοῦ ὀκνηροῦ ζημιώνεται μετὰ τὸν φόνον τοῦ ἀνταγωνιστοῦ. Ἐνῶ ὁ ὀκνηρὸς, καὶ ὅταν μὲν ὁ ἀνταγωνιστής, δὲν βλέπεται ἐξ αἰτίας τοῦ σπουδαίου. Διότι συνήθως καταπίπτει ἀπὸ τὴν ἰδικήν των ἀδιαφορίαν. Θὰ ἀναφέρω καὶ

6. Πρὸς. Σαμ. 18, 1, 4.

μὴν ἄλλην ἀπάντησιν εἰς τὸ ζήτημα αὐτό, διὰ τὴν κατανόησιν, ὅτι δὲν εἶναι ὁ διάβολος ποῦ μᾶς ἀδικεῖ καὶ μᾶς ζημιώνει, ἀλλὰ ἡ ἰδική του ἀδιαφορία εἰς κάθε περίπτωση ἀνατρέπει καὶ ὑποσκελίζει αὐτοὺς ποῦ δὲν προσέχουν.

Ἀς ἀφηρώμεν λοιπὸν τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος εἶναι πολὺ πονηρὸς, ὅχι ἐκ φύσεως, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ψυχικὴν του διάθεσιν καὶ τὴν γνώμην του. Ὅτι ὁ διάβολος δὲν εἶναι ἐκ φύσεως πονηρὸς, δύνασαι νὰ τὸ ἐννόησῃς καὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας τὰς ὀνομασίας του. Πραγματικὰ, ὀνομάζεται διάβολος ἀπὸ τὸ «διαβάλλειν», ἢ διότι διέβαλε τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν λέγων: «Δὲν σέ λατρεῖ, δωρεάν ὁ Ἰῶδ. Ἀλλὰ στείλε τὴν χάρι σου καὶ ψάσσε αὐτὰ ποῦ ἔχει. Εἰ δὲ μὴ, θὰ σέ βλάσφημη κατὰ πρόσωπον». Διέβαλε πάλιν τὸν Θεὸν πρὸς τὸν ἄνθρωπον λέγων: «Πῦρ ἔπρεσε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ κατέκαυσε τὰ πρόβατα». Διότι ἐπρόσπαθούσε νὰ πείσῃ αὐτόν, ὅτι ὁ πόλεμος αὐτὸς ἐξαπελύθη ἀπὸ ἑαυτοῦ, ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἔφερε εἰς σύγκρουσιν τὸν δοῦλον πρὸς τὸν Κύριον καὶ τὸν Κύριον πρὸς τὸν δοῦλον. Μᾶλλον ἐπέχειρσε νὰ τοὺς φέρῃ εἰς σύγκρουσιν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη, ὥστε, ὅταν ἴδῃς ἄλλον δοῦλον συγκρουόμενον πρὸς τὸν κύριον, Ὁ θελοῦν, τὸν Ἀδὰμ πρὸς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος Ἀδὰμ ἐπίστευεν εἰς τὴν διαβολὴν, νὰ κατανόησῃς, ὅτι ὁ διάβολος ἠντλήσε τὴν δύναμιν του ἐκ τὴν ἰδικῆν του δύναμιν. Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν ἐκείνου. Διὰ τοῦτο ὀνομάσθη διάβολος. Τὸ «διαβάλλειν», ὅμως, καὶ «μὴ διαβάλλειν» δὲν ἀποτελεῖ στοιχεῖον τῆς φύσεως, ἀλλὰ εἶναι πράξις ποῦ γίνεται καὶ «ἀπαγίνεται», παῦ συμβαίνει καὶ παύει νὰ συμβαίνει. Καὶ εἰς αὐτὰ δὲν κατέχουν θέσιν φύσεως οὔτε οὐσίας. Γνωρίζω ὅτι ἡ ἀνάλυσίς αὐτῆ περὶ τῆς οὐσίας καὶ τῶν «συμπεθετικώνων»⁹ εἶναι δυσνόητος εἰς πολλοὺς. Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ αὐτοὶ ποῦ δύναται νὰ παρακολουθοῦν λεπτομερεῖς

7. Ἰωδ 1, 9, 11.

8. Ἐνθ' ἱνακ. 16.

9. Οὐσία καὶ φύσις. Ἀμφότεραι αἱ λέξεις χρησιμοποιοῦνται ἐν προκειμένῳ μᾶλλον ὡς ταυτοσημοί. Εἶναι θέματα πολυσχیزωνται οἱ ἄνθρωποι, ἐνταῦθα εἰδικῶς χρησιμοποιοῦνται διὰ τὰς ἐξηγήσεων τὴν ὁμοεικότατον ἢ τὸν μόνον ποιεῖ τὸν διαφύκον ἱστορίαν, αἱ ὁποῖαι εἶναι μεταβληταί. Ἀλλὰ, αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν ἐνὶ ὅσῳ.

10. Συμπεθετικός: ἀπὸ τῆς λέξης ἡ σύνθεσις τοῦ θεοῦ, ἀπ' αὐτοῦ μὲν, ἐν σχέσει πρὸς τὸν οὐρανόν (ἀπόκτισ), ἐκ τῆς δὲ μὴ ἀποκρίσεως, τὴν ὁδόν, ἢ μίαν κατέστασιν τῆς οὐσίας, ἀπ' αὐτοῦ δὲ, ἐν ἀποκρίσει πρὸς τὸ μόνον καὶ τὸν οὐρανόν, ἐκ τῆς δὲ ἀποκρίσεως, τὴν ἀποκρίσεως, τὴν ἀποκρίσεως.

ἀναλύσεις. Δι' αὐτὸ τὰ εἴπαμε αὐτὰ.¹¹

Θέλετε Ἐ τώρα νὰ ἐλθωμεν καὶ εἰς μίαν ἄλλην ὀνομασίαν καὶ θὰ ἴβετε, ὅτι καὶ αὕτη ἡ ὀνομασία δὲν ἀναφέρεται οὔτε εἰς τὴν οὐσίαν οὔτε εἰς τὴν φύσιν τοῦ διαβόλου; Ὀνομάζεται, ὡς γνωστόν, ὁ διάβολος πονηρὸς, καὶ ἡ πονηρία δὲν εἶναι στοιχεῖον τῆς φύσεως, ἀλλὰ τῆς ψυχικῆς διαθέσεως. Διότι ἄλλοτε γίνεται καὶ ἄλλοτε παύει νὰ ὑπάρχῃ. Οὔτε, θέοισα νὰ μοῦ ἰσχυρισθῇς ὅτι αὕτη παραμένει εἰς ἐκείνον διὰ παντός. Διότι δὲν ἦτο ἐξ ἀρχῆς εἰς ἐκείνον, ἀλλὰ προσετέθη ἀργότερον, δι' αὐτὸ ὀνομάζεται καὶ ἀποστάτης. Καὶ ὅμως, ἐνῷ πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι πονηροί, ²⁰³ Ἀ μόνον ἐκεῖνος ὀνομάζεται κατ' ἐξοχὴν πονηρὸς. Διὰ τὸ τέλος πάντων ὀνομάζεται ἔτσι; Διότι ἐνῷ δὲν ἠδικήθη καὶ βόλου ἀπὸ ἡμᾶς, ἐνῷ δὲν εἶχε οὔτε μικρὰν οὔτε μεγάλαν κατηγορίαν νὰ διατυπώσῃ ἐναντίον μας, ὅταν εἶδε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐτιμήθη, ἀμέως τὸν ἐφθόνησε διὰ τὰ ἀγαθὰ. Καὶ τί χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν πονηρίαν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, κατὰ τὴν ὁποίαν γεννᾶται ἔχθρα καὶ κηρύσσεται πόλεμος χωρὶς καμμίαν εὐλογον αἰτίαν;

Ἀς ἀφηρώμεν λοιπὸν κατὰ μέρος τὸν διάβολον καὶ ἂς φέρωμεν πρὸς συζήτησιν τὴν κτίσιν, διὰ τὴν κατανόησιν, ὅτι αἴτιος τῶν κακῶν εἰς ἡμᾶς δὲν εἶναι ὁ διάβολος, ἐὰν ἡμεῖς θέλωμεν νὰ προσέχωμεν. Διὰ τὴν μάθησιν, ὅτι ὁ ἔχων ἀσθενή θέλησιν καὶ ὁ ἀμελής καὶ ὁ ἀδιάφορος, καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ὁ διάβολος, καταπίπτει καὶ κηρύσσεται εἰς μεγάλα βάραθρα κακίας. Ὁ διάβολος εἶναι πονηρὸς. Ὡς τὸ γνωρίζω καὶ ὁμολογῶ ἀπὸ πολλοῦ, ἀλλὰ πρόσθε μετὰ μεγάλην προσήλωσιν αὐτὸ ποῦ πρόκειται νὰ εἴπω τώρα. Διότι δὲν εἶναι συνθηματικὰ, ἀλλὰ εἶναι θέματα διὰ τὰ ὁποῖα ἀπὸ πολλοὺς πολλὰς φορές καὶ σὲ πολλὰ μέρη γίνονται συζητήσεις. Διὰ τὰ ὁποῖα διεξάγεται μεγάλη μάχη καὶ πόλεμος ὅχι μόνον μεταξὺ τῶν πιστῶν πρὸς τοὺς ἀπίστους, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ἰδίων τῶν πιστῶν. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ὁδυνηρόν.

Διὰ τὸν διάβολον λοιπὸν ὅλοι συμφωνοῦν, καθὼς εἶπα, ὅτι εἶναι πονηρὸς. Τὶ δὲ εἴπαμεν ὅμως διὰ τὴν δημιουργίαν, τὴν ὥρσαν καὶ θαυμαστήν; Μήπως Ὁ καὶ ἡ δημιουργία εἶναι πονηρὰ; Καὶ ποῖος εἶναι τόσον μιαιφάν, ποῖος τόσον

11. Παρὰ τὰς ἐν πολλοῖς ὑποστηρίξεις περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐκείνου φιλοσοφικῆς παιδείας, ἐλπίσμεν ὅτι οὐδέποτε συζητήσιν εἰς τοῦτο καὶ μόνον διὰ τὴν κατανόησιν τὴν ἀπὸ τῆς ἐκείνου ἀποφάσεως τὴν χρῆσιν φιλοσοφικῶν ὅρων καὶ ἐκφάσεων.

ἀνόητος καὶ παρανοϊκός, ὥστε νὰ κατηγορήσῃ τὴν κτίσιν; Τί θὰ εἰπώμεν λοιπὸν δι' αὐτήν; Διότι δὲν εἶναι πονηρά, ἀλλὰ εἶναι καὶ ὥραια καὶ ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς φιλανθρωπίας του. Ἀκουσε λοιπὸν πῶς τὴν θαυμάζει ὁ προφήτης, ὅταν λέγῃ: «Πόσου ἐμεγαλύνθησαν τὰ ἔργα σοῦ, Κύριε, διὰ τὰ ἔκαμες μὲ σοφίαν».¹² Δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ καθένα χωριστά, ἀλλὰ ὑποχωρεῖ ἀμπρός εἰς τὸ ἀκατάληκτον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Ὅτι τὴν ἔπλησσε τόσοι ὥραιοι καὶ μεγάλην ἐπιφελῶς, ἀκουσε κάποιον ποῦ τὸ λέγει: «Ἀπὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὁμορφίαν τῶν κτισμάτων φαίνεται ἀναλόγως καὶ ὁ δημιουργὸς τῶν».¹³ Ἀκουσε καὶ τὸν Παῦλον ὁ ποῦ λέγει: «Διότι τὰ ἀόρατα στοιχεῖα τῆς θεότητος ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου φαίνονται καθαρά μὲ τὴν σκέψιν μέσα εἰς τὰ δημιουργήματα».¹⁴ Καθένας λοιποῦ ἀπὸ αὐτοῦ, μὲ ὅσα εἶπε ἄφησε νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἡ κτίσις ἡ ἰδία μᾶς δὴγεί εἰς τὴν Θεογνωσίαν. Ὅτι αὕτη συντελεῖ ὥστε νὰ γνωρίσωμεν τὸν Κύριον. Τί λοιπὸν; Ἐάν ἴδωμεν, ὅτι αὕτη ἡ ὥραια καὶ θαυμαστή κτίσις ὑπῆρξεν διὰ πολλοὺς αἰτίαι ἀσεβείας, θὰ κατηγορήσωμεν αὐτήν; Καθόλου, ἀλλὰ θὰ κατηγορήσωμεν ἐκείνους ποῦ δὲν ἐχρησιμοποίησαν ὅπως πρέπει τὸ φάρμακον. Μὲ ποῖον τρόπον λοιπὸν γίνεται αἰτία ἀσεβείας αὕτη, ποῦ μᾶς δὴγεί εἰς τὴν Θεογνωσίαν; «Ἐσκοτίσθη», λέγει, «ἡ σκέψις τῶν φιλοσόφων, καὶ οὕτως ἐσεβδόθησαν καὶ ἐλάτρευσαν Ἐ τὴν κτίσιν ἀντὶ τοῦ δημιουργοῦ».¹⁵ Ἐδῶ πούθενά δὲν ὑπάρχει διάβολος, πούθενά δαίμων ἐδῶ, ἀλλὰ ἐκώπιον δλων ἀπλώνεται ἡ κτίσις μόνη καὶ γίνεται διδάσκαλος τῆς θεογνωσίας. Πῶς λοιπὸν ἐγενε αἰτία ἀσεβείας; Ὅχι ἀπὸ τὴν φύσιν της, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν ἐκείνων ποῦ δὲν ἐνεδίδουν εἰς αὐτήν. Τί λοιπὸν, εἰπέ μου, θὰ ἀφανίσωμεν καὶ τὴν κτίσιν; Καὶ τί ὁμιλῶ διὰ τὴν κτίσιν; Ἄς ἴδωμεν εἰς τὰ ἰδικά μας μέλη τοῦ σώματος. Διότι, ἐάν δὲν προσέχωμεν, θὰ εὐρωμεν ὅτι καὶ αὐτὰ γίνονται αἰτία τῆς ἀπωλείας μας, ὅχι ²⁶⁴ Ἀ ἀπὸ τὴν φύσιν των, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἰδιότητά μας ἀμέλειαν. Σκέψου, σὲ παρακαλῶ. Ὁ ὁφθαλμὸς σου ἐδόθη διὰ νὰ βλέπῃς τὴν κτίσιν καὶ νὰ δοξάζῃς τὸν Κύριον. Ἀλλὰ ἐάν δὲν κόμης καλὴν χρῆσιν τοῦ ὁφθαλμοῦ, σου γίνεται πρόξενος μοιχείας.¹⁶ Ἡ γλῶσσα

12. Πέλμ. 108, 24.
13. Σοφ. Σολομ. 13, 5.
14. Ρωμ. 1, 20.
15. Ρωμ. 1, 21, 25.
16. Πέλμ. Μαρτ. 3, 28.

σου ἐδόθη διὰ νὰ δοξάζῃς καὶ νὰ ὑμνῇς τὸν δημιουργόν. Ἀλλὰ ἐάν δὲν προσέχῃς, αὕτη σου γίνεται αἰτία βλασφημίας.¹⁷ Αἱ χεῖρες σου ἐδόθησαν διὰ νὰ τὰς ὑψώγῃς, ὅταν προσεύχῃς. Ἀλλὰ ἐάν δὲν εἶσαι υψώλιος, τὰς ἀπλώνεις εἰς ἀσπαγνῇ. Οἱ πόδες σου ἐδόθησαν διὰ νὰ τρέχῃς εἰς καλὰ ἔργα. Ἀλλὰ ἐάν ἀμελῇς, δι' αὐτῶν θὰ ὁδηγηθῇς εἰς κακὰς πράξεις. Βλέπεις, ὅτι τὸν ἀσθενὴ τὸν δαπνίζου τὰ πάντα; Βλέπεις, ὅτι τὸν ἀσθενὴ καὶ τὰ σωτήρια φάρμακα τὸν φέρουν εἰς τὸν θάνατον, ὅχι ὁ ἀπὸ τὴν φύσιν των, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν ἐκείνου; Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ θαυμάσῃς τὸ ἔργον καὶ προσκυνήσῃς τὸν Κύριον. Ἀλλὰ ἄλλοι, ἐγκαταλείψαντες τὸν δημιουργόν, ἐλάτρευσαν τὸν ἴδιον τὸν οὐρανόν. Καὶ ταῦτα προήλθαν ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν μωρίαν των.

Ἀλλὰ τί ὁμιλῶ διὰ τὴν κτίσιν; Μήπως δύναται νὰ ὑπάρξῃ κάτι ἄλλο περισσότερο σωτηριον ἀπὸ τὸν σταυρόν; Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ σταυρὸς ὑπῆρξε σκάνδαλον διὰ τοὺς ἀδυνάτους. «Διότι τὸ κήρυγμα περὶ τοῦ σταυροῦ διὰ τὰ τέκνα τῆς ἀπωλείας εἶναι μωρία, ἐνῶ διὰ τοὺς σωζομένους εἶναι δύναμις Θεοῦ».¹⁸ Καὶ πάλιν: «Κηρύσσομεν τὸν Χριστὸν τὸν ἐσταυρωμένον, ὁ ὁποῖος εἶναι σκάνδαλον διὰ τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τοὺς εἰδωλολάτρους δὲ μωρία».¹⁹ Καὶ ποῖα διδασκαλία περισσότερο φωτισμένη δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου καὶ τῶν ἀποστόλων; Ἀλλὰ οἱ ὁ ἀπόστολοι αὐτοὶ διὰ πολλοὺς ὑπῆρξαν ὁσμὴ θανάτου. «Δι' ἄλλους ὁσμὴ θανάτου πρὸς τὸν θάνατον, δι' ἄλλους ὁσμὴ ζωῆς πρὸς τὴν ζωὴν».²⁰ Βλέπεις, ὅτι ὁ μὲν ἀδύνατος εἰς τὴν πίστιν δαπνίζεται καὶ ἀπὸ τὸν Παῦλον, ἐνῶ ὁ ἰσχυρὸς δὲν ἀδικεῖται οὔτε ἀπὸ τὸν διάβολον;

Θέλεις τώρα νὰ φέρωμεν τὸν λόγον καὶ εἰς τὸν Χριστόν; Τί δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν σωτηρίαν ἐκείνην; Τί ἄλλο ὑπῆρξε ὀφελιμώτερον ἀπὸ τὴν παρουσίαν ἐκείνην; Ἀλλὰ αὕτη ἡ παρουσία ἡ σωτηρίας, ἡ ὀφέλιμος, διὰ πολλοὺς ἔγινε ἀφορμὴ κολάσεως. «Διότι», λέγει, ἐγὼ ἦλθα εἰς τὸν κόσμον ταῦτα πρὸς κρίσιν, ὥστε αὐτοὶ ποῦ δὲν ἔδωκαν νὰ ἴδουν καὶ αὐτοὶ ποῦ ἔδωκαν ὁ νὰ γίνουν τυφλοὶ».²¹ Τί λέγεις; Τὸ φῶς ἔγινεν αἰτία τυφλώσεως; Δὲν ἔγινε τὸ φῶς αἰτία τυφλώσεως, ἀλλὰ ἡ ἀδυναμία τῶν ὁ-

17. Πέλμ. Ἰωκ. 3, 5-12.
18. Α' Κορινθ. 1, 18.
19. Α' Κορινθ. 1, 23.
20. Β' Κορινθ. 2, 16.
21. Ἰωκ. 9, 39.

φθαλμῶν τῆς ψυχῆς δὲν ᾤοντο νὰ δεχθῇ τὸ φῶς. Εἶδες, ὅτι ὁ ἀδύνατος θλάπτεται ἀπὸ παντοῦ, ὁ δὲ ἰσχυρὸς ὠφελεῖται ἀπὸ παντοῦ; Διότι παντοῦ αἰτία εἶναι ἡ ψυχικὴ διάθεσις, παντοῦ τὴν ἐξουσίαν ἔχει ἡ γνώμη. Διότι ὁ διάβολος, ἂν θέλῃ νὰ μάθῃς, εἶναι καὶ χρήσιμος εἰς ἡμᾶς, ἐὰν τὸν χρησιμοποιοῦμεν δεόντως, καὶ μᾶς ὠφελεῖ τὰ μέγιστα καὶ ἐπιτυγχάνομεν ἐξ αὐτοῦ ὅχι μικρὰ κέρδη. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀπεδείξαμε πολλές φορές καὶ ἀπὸ τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἰωβ. Δυνάμεθα νὰ τὸ ἐννοήσωμεν καὶ ἀπὸ τὸν Παῦλον. Διότι αὐτὸς, γράφον διὰ τὸν ἐκδοτὸν εἰς τὰς πορνείας, ἔλεγει τὰ ἑξῆς: «Παραδώσατε αὐτὸν εἰς τὸν σατανᾶν πρὸς ἄλγερον τῆς σαρκὸς τοῦ, διὰ νὰ σωθῇ τὸ πνεῦμα τοῦ»²⁴. Ἰδοὺ λοιπὸν, ὅτι ὁ διάβολος ἔγινε καὶ τῆς σωτηρίας αἵτις, ἀλλὰ ὅχι μὲ τὴν ἰδικὴν του θέλησιν, ἀλλὰ μὲ τὴν τέχνην τοῦ ἀποστόλου. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἱατροὶ λαμβάνουσι τὰς ἐχίδνας καὶ, ἀφοῦ ἀποκόψουν τὰ δηλητηριώδη μέρη των, παρασκευάζουσιν τὰ λεγόμενα θηριακά φάρμακα, ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος. Ἐλαβε, δηλαδὴ ἐκεῖνο ποῦ ἦταν χρήσιμον ἀπὸ τὴν τιμωρίαν τοῦ παρὰ τοῦ διαβόλου καὶ τὸ ὑπόλοιπον τὸ ὤφησε. Διὰ νὰ μάθῃς, θέβαια, ὅτι δὲν εἶναι ὁ διάβολος αἵτις τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ ἀπεναντίας αὐτὸς ἐδιόξετο νὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ καταπνίξῃ τὸν ἀνθρώπον, ἐνῷ ὁ ἀπὸστολος²⁵ ἄ με τὴν σοφίαν τοῦ τοῦ ἔκοψε τὸν λαιμὸν. Ἀκουσε τί λέγει εἰς τὴν δευτέραν τοῦ ἐπιστολῆν πρὸς Κορινθίους δι' αὐτοῦ τὸν πόρνον: Ἐνισχύσατε τὴν ἀγάπην σας πρὸς αὐτὸν μήπως ἀπὸ τὴν μεγάλην λύπην καταδροχθῇ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καὶ νικηθῶμεν ἀπὸ τὸν σατανᾶν.²⁶ Ἄς ἀποσπάσωμεν, δηλαδὴ, τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν φάρυγγα τοῦ θηρίου, λέγει. Πράγματι ὁ ἀπὸστολος πολλές φορές ἀντιμετώπισε τὸν διάβολον σὺν δήμιον. Καὶ οἱ δήμιοι τιμωροῦν τοὺς καταδίκους, ὅχι θυμῶς ὅσον θέλουσι αὐτοί, ἀλλὰ ὅσον ὀρίζουν οἱ δικασταί. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ ρόλος τοῦ δήμιου, νὰ τιμωρῇ προσέχων τὸ νόημα τοῦ δικαστοῦ. Ὁ Εἶδες εἰς ποῖον ὄψος στοχασμοῦ καὶ δυνάμειος ἔφθασε ὁ ἀπὸστολος; Αὐτὸς ποῦ εἶχε σωματικὴν ὑπόστασιν ἀντιμετώπισε ὡς δήμιον τὸν ἀσώματον διάβολον καὶ ἔκαμε τὸ ἴδιον ποῦ εἶχε κάμει καὶ ὁ κενὸς μας Κύριος. Ὁὗτος δηλ. εἶπε εἰς τοῦ διαβόλου διὰ τὸν Ἰωβ ταῦτο μόνον: «Ψάυσε τὴν σάρκα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν

24. Α' Κορινθ. 5, 5.

25. Πρὸς Λ. Κορινθ. 2, 8, 7, 11.

νὰ τὴν ἀφῆρης ἄθικτον»²⁴. Καθώρισε δηλ. ὅρια καὶ μέτρα τῶν τιμωρίων, ὥστε τὸ θηρίον ποῦ εἶναι ἀσυγκράτητον νὰ μὴ ἐφορμήσῃ ἐπάνω του ἀνελέητον. Τὸ ἴδιον κάνει καὶ ὁ ἀπὸστολος, ἀφοῦ παρέδωκε τὸν πόρνον εἰς τὸν διάβολον, εἶπε: «ὡς ἀφανισμὸν τῆς σαρκὸς τοῦ»²⁵. Δηλ. τοῦ παρήγγειλε νὰ μὴ θίξῃ τὴν ψυχὴν τοῦ. Εἶδες ἐξουσίαν δούλου; Μὴ φοβεῖσαι λοιπὸν τὸν διάβολον καὶ ἄς εἶναι ἀσώματος. Διότι συναντᾷ δυσχερείας. Καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἀσθενέστερου ἀπὸ αὐτοῦ ποῦ διατελεῖ ὑπὸ περιορισμούς. Ὁ ἀκόμη καὶ ὅν δὲν ἔχη σωματικὴν ὑπόστασιν. Ὅπως ἀκριβῶς τίποτε δὲν εἶναι ἰσχυρότερον ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ ἔχει παρησίαν, καὶ ἄς περιφέρῃ θυγτὸν σῶμα.

Ὅλα αὐτὰ τὰ εἶπα, ὅχι διὰ νὰ ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τὸν διάβολον, ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν. Καὶ πράγματι, ἐκεῖνος ἐπιθυμεῖ σφοδρὰ νὰ ἐπιρρίπτωμεν εἰς αὐτὸν τὰς εὐθύνας τῶν ἰσκῶν μας ἀμαρτημάτων, ὥστε τρεφόμενοι μὲ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα καὶ διαπραττόντες ὅλας τὰς κακίας, νὰ αὐξήσωμεν οἱ ἴδιοι τὴν εἰς θάρος μας τιμωρίαν, διότι σὺδδῶς συγχωροῦμεθα μὲ τὴν μετάθεσιν τῆς εὐθύνης διὰ τὰς ἀμαρτίας μας εἰς ἐκεῖνον. Ὅπως, θέβαια, δὲν ὦ συνεχωρήθῃ καὶ ἡ Εὐα. Ἀλλὰ ἡμεῖς νὰ μὴ κάμνωμεν αὐτὸ, ἀλλὰ νὰ μελετῶμεν τὸν εαυτόν μας, νὰ μελετῶμεν τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς μας. Διότι ἔτσι θὰ συνηθώμεν νὰ ἐπιθέσωμεν καὶ τὰ φάρμακα διὰ τὴν θεραπείαν. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἀγνοεῖ τὴν νόσον τοῦ, δὲν θὰ προέλθῃ εἰς καμμίαν φροντίδα διὰ τὴν θεραπείαν τῆς.

Ἐχομεν πολλὰς ἀμαρτίας. Τὸ γνωρίζω. Ὅλοι εἰμεθα ὑπὸ καλασμών. Ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀποκλεισθῇ ἀπὸ ὡμᾶς ἡ συγγνώμη οὔτε εὐρισκόμεθα ἔξω ἀπὸ τὴν μετάνοιαν. Διότι ἰστώμεθα ἀκόμη εἰς τὸ σκάμμα, ἐτοιμοὶ διὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς μετανόας.²⁶ Εἶσαι γέρον καὶ ξηθασ εἰς τὴν ἐσχάτην ἔσδον ἀπὸ τὴν ζωὴν; Μὴ νομίσης δι' αὐτὸ, ὅτι ἔχασες τὴν εὐκαιρίαν νὰ μετανοήσης, ὅτε νὰ ἀπελπισθῇς διὰ τὴν σωτηρίαν σου. Ἐ ἀλλὰ ἐνθυμήσου τὸν ληστήν, ὁ ὁποῖος ἐλυτρώθη ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν. Πραγματικὰ, ποῖον χρονικὸν διάστημα εἶναι συντομώτερον ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐ-

24. Ἰωβ 2, 8.

25. Α' Κορινθ. 5, 5.

26. Μετμενομένης, ὁ ἱερὸς Πατὴρ ἐν τῷ σπέρματι σὺν ἀλλοτρίᾳ τῷ σώματι ἡμεῖς μετρεῖται εἰς τοὺς συμμαρτυροῦντες ἀγῶνας καὶ τὰ σκάμμα τῶν καθημερινῶν ἀγῶνων διὰ τὴν τελειώσιν μας ἐν Χριστῷ, ἡ ποῖα προσηλῆται σελήρηταρον καὶ τραχύτερον ἀγῶνα ἀπὸ ἐκείνου ἡ σωματικῆς δ-σκησις.

κείνην κατὰ τὴν ὅποιαν ἐστεφανούτο: Ὑπομένει αὐτὴν ὅτι ἀρκετὴ αὐτὴ μόνη, διὰ τὴν σωθῆ. Εἰσοὶ νέος; Νὰ μὴ ἐπαυ-
παύσῃ με θάρρος εἰς τὴν νεότητά, οὐτε νὰ νομίσῃς ὅτι
ἔχεις μεγάλην προθεσίαν εἰς τὴν ζωὴν σου. «Διότι ἡ ἡμέ-
ρα τοῦ Κυρίου ἔρχεται ὡς κλέπτης μέσα εἰς τὴν νύκτα». Διὰ
τοῦτο καὶ δὲν μᾶς ἐγνωστοποίησε τὴν ἡμέραν τοῦ θο-
νάτου μας διὰ τὴν ἐπιβεβαιώσῃς τὴν ἡμέραν καὶ φροντίδα. Δὲν
βλέπεις κάθε ἡμέραν νέους νὰ ἀποθνήσκουν; Διὰ τοῦτο
μᾶς προτρέπει κάποιος: «Μὴ βραδύνῃς νὰ ἐπιστρέψῃς
πρὸς τὸν Κύριον, μήτε νὰ ἀναβάλλῃς ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡ-
μέραν»²⁷ μήπως καθὼς βραδύνῃς, κατασθαρῇς. ²⁸ Ὁ γέρον
λοιπὸν ἔχει ὅτι ἔχει ὅτι ἔχει τὸν ἐκείνην τὴν παραίνεσιν
καὶ ὁ νέος αὐτὴν ἐδῶ τὴν νοουθεσίαν. Ἀλλὰ εἰσοὶ ἀσφα-
λῆς, ἔχεις πλοῦτη καὶ καυχῶσαι διὰ τὰ χρήματά σου, καὶ
δὲν σοὶ συμβαίνει κανένα κακόν; Ἀκουσε ὅμως τί λέγει
ὁ Παῦλος: «Ὅταν λέγουν εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε ἐ-
πέρχεται εἰς αὐτοὺς αἰφνίδιος θάνατος». ²⁹ Διότι αἱ κατα-
στάσεις ὑπόκεινται εἰς διαρκὴ μεταβολήν. Ὁ θάνατος δὲν
εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μας. Ὡς γίνωμεν κύριοι τῆς ἀρετῆς.
Διότι ὁ Κύριός μας ὁ Χριστὸς εἶναι φιλόφρωνος.

Θέλετε νὰ σᾶς ἀναφέρω καὶ ὁδοὺς τῆς μετανοίας;
Αὐταὶ εἶναι πολλαὶ καὶ ποικίλαι με διαφοράν μετὰ τῶν
ἄλλων ὁδοῶν εἰς τὸν οὐρανόν. Β Πρώτη μέθοδος με-
τανοίας εἶναι ἡ καταδικὴ τῶν ἁμαρτημάτων μας. «Λέγε
δὴλ. σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου διὰ τὴν δικαιοσύνην». ³⁰ Δι'
αὐτὸ εἶπε καὶ ὁ προφήτης: «Εἶπα, θὰ καταδικάσῃς τὸν
ἐαυτόν μου διὰ τὴν ἀνομίαν μου πρὸς τὸν Κύριον, καὶ σὺ
ἐσυγχώρησας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου». ³¹ Καταδικά-
σε λοιπὸν καὶ σὺ τὰς ἁμαρτίας σου. Φθάνει αὐτὸ ὡς ἀπο-
λογία εἰς τὸν Κύριον. Διότι, αὐτὸς ποὺ κατεδίκασε τὰς ἁ-
μαρτίας του, εἶναι πῶς διστακτικὸς νὰ περιπέσῃ πάλιν εἰς
τὰ ἴδια παραπτώματα. Ὑψωσε τὴν συνείδησιν ποὺ ἔχεις
μέσα σου εἰς κατήγορον, διὰ τὴν μὴ ἔχεις ἐκεῖ ἄλλαν κατή-
γορον ἐπὶ τοῦ θήματος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Αὕτη εἶναι
μία ἀρίστη μέθοδος μετανοίας. Ὑπάρχει καὶ ἄλλη, ποὺ
δὲν εἶναι κατωτέρα ἀπὸ αὐτήν. Ὁ τὸ νὰ μὴ μνησικακῇς ἐ-
ναντίον τῶν ἐχθρῶν, νὰ συγκρατῇς τὴν ὀργὴν σου, νὰ συγ-

27. Α' Θεσσαλ. 5, 2.
28. 2ορ. 2, 17.
29. Α' Θεσσαλ. 5, 3.
30. Πρ. 4, 26.
31. Γαλ. 3, 12.

χωρῆς τὰ ἁμαρτήματα τῶν συνδούλων σου. Διότι ἔτσι θὰ
μᾶς συγχωρηθῶν καὶ αἱ ἁμαρτίαι μας, τὰς ὁποίας ἐπρά-
ξαμε πρὸς τὸν Κύριον. Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ δεύτερος τρόπος
ἐξαγνισμού ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας μας. Ὁ ἔσθ' ἐάν, λέγει. «συγχω-
ρήσῃτε τοὺς ὀφειλόμενους σας καὶ ὁ οὐράνιος Πατὴρ σας θὰ
σᾶς συγχωρήσῃ».

Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ μίαν τρίτην μέθοδον μετανοίας;
Αὐτὸ νὰ κάνῃς: προσευχὴν θερμὴν καὶ εὐκρινή, ποὺ νὰ
πηγάξῃ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδίας. Δὲν εἶδες ἐκείνην τὴν
χίτριν πῶς ἐξευμένισε τὸν ἀναίσχυντον ἐκείνον δικαστήν;
Ἐνῷ σὺ ἔχεις Κύριον ἡμέρον καὶ προσῆλκ καὶ φιλόφρων-
τον. Ἐκείνη ἐξήτει ἐναντίον ἐχθρῶν, ἐνῷ σὺ δὲν ζητῇς ἐ-
ναντίον ἐχθρῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδικὴν σου σωτηρίαν. Δι'
ἐλθῇς νὰ μάθῃς καὶ τετάρτην μέθοδον μετανοίας, θὰ σοὶ
εἰπῶ τὴν ἐλεημοσύνην. Διότι αὕτη ἔχει μεγάλην καὶ ἀνέκ-
φραστον δύναμιν. Καὶ πραγματικῶς, ὅταν ὁ Νοδουχοδό-
σορ ἔφθασεν εἰς κάθε λογῆς κακίαν καὶ διέπραξε κάθε ἀσε-
βειαν, ὁ Δδνιήλ τοῦ εἶπε: «Βασιλεῦ, νὰ ἐλθοῦν τὴν συμ-
βουλήν μου. Αὐτῶν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας σου με τὰς ἐλε-
ημοσύνας καὶ ἀπὸ τὰς ἀνομίας σου αὐτῶν με τὴν εὐ-
σπλαγχνίαν σου διὰ τοὺς πτωχοὺς». Ποῖον πράγμα ἡμ-
πορεῖ νὰ συγκριθῇ με αὐτὴν τὴν φιλόφρωναν; Ὑστερα
ἀπὸ ἀναρίθμητα ἁμαρτήματα, ὕστερα ἀπὸ τόσας παρανο-
μίας ὑπόσχεται νὰ ἐξαγνίσῃ τὸν δρόστην δδων αὐτῶν, καὶ
καὶ αὐτὸς δειχθῇ φιλόφρωνος πρὸς τοὺς συνδούλους τοῦ.
Καὶ ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη ἐκμηδενίζουν
τὴν φύσιν τῶν ἁμαρτημάτων ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλ-
λους τρόπους ποὺ ἀνεφέραμε. Ἐ καὶ μάρτυς ὁ τελώνης,
ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε νὰ ἀναφέρῃ λαμπρὰ ἔργα, ἀλλὰ προσέ-
φερε ἀντὶ δδων αὐτῶν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ἀπλήλῃαν
ἀπὸ τὸ βαρὺ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων του.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἐδείξαμε πέντε ὁδοὺς μετανοίας: πρῶ-
την τὴν καταδικὴν τῶν ἁμαρτιῶν μας, δευτέραν τὴν συγ-
χώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ πλησίον, τρίτην τὴν προσχο-
μένην ἀπὸ τὴν προσευχὴν, τετάρτην τὴν προσχομένην
ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ πέμπτην ἀπὸ τὴν ταπεινοφρο-
σύνην. Μὴ βραδύνῃς λοιπὸν, ²⁰⁷ Α ἀλλὰ δάδεις κάθε ἡμέ-
ραν ὅλας αὐτάς τὰς ὁδοὺς. Καὶ πράγματι, εἶναι ὁδοὶ εὐ-

32. Ματθ. 6, 14.
33. Πρ. 12, 1-2.
34. Δου. 4, 24.
35. Δου. 12, 18.

καλοι και δεν δυνασαι να προβάλῃς ὡς πρόσχημα τὴν πεινάν. Ἀλλὰ, καὶ ἂν εἴης πτωχότερα ἀπὸ ὅλους, καὶ τὴν ὀργὴν θα εὐνηθῇς νὰ ἀφήσῃς κατὰ μέρος, καὶ νὰ εἶσαι ταπεινώφρων, καὶ νὰ προσευχῇς ἐπαρκῶς, καὶ νὰ καταδικάσῃς τὰ ἁμαρτήματά σου καὶ εἰς τίποτε δὲν γίνεται ἐμπόδιον ἡ πεινία σου. Καὶ τί λέγω ἐδῶ, ἀφοῦ οὔτε δι' ἐκείνην τὴν μέθοδον τῆς μετανοίας ποῦ ἀπαιτεῖ τὴν καταβολὴν χρημάτων (ἐνωσὺ τὴν ἐλεημοσύνην) ἡ πεινία δὲν ἀποτελεῖ καθόλου ἐμπόδιον, ὥστε νὰ τὴν συστήσωμεν. Καὶ ἀπόδειξις ἡ χήρα, ποῦ κατέβαλε τὰ δύο λεπτά.*

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐδιδάχθημεν τὴν θεραπείαν τῶν τραυμάτων μας, ἅς ἐπιθέτωμεν συνεχῶς εἰς αὐτὰ τὰ φάρμακα αὐτά, ὥστε, ἀφοῦ ἀνακτήσωμεν τὴν πραγματικὴν ὑγίαν, νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἱερὰν τράπεζαν μὲ παρησῖαν καὶ μὲ μεγάλην δόξαν νὰ συναντήσωμεν τὸν βασιλέα τῆς δόξης Χριστὸν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τοὺς σκευισμοὺς καὶ τὴν φιλευθροπρίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου δόξα καὶ δύναμις καὶ τιμὴ εἰς τὸν Πατέρα μαζί καὶ εἰς τὸ Πανάγιον καὶ ἀγαθὸν καὶ ζωοποιόν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἀνὰ χεῖρας ὁμιλία τοῦ Χρυσοστόμου ἀναφέρεται εἰς τὸν παραλύτον, τὸν ὁποῖον ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, δὲ τὸν τὸν κατεδίδασαν ἐμπροσθέν του, ἀφοῦ ἤνοιξαν τὴν στέγην. Ἐπίσης, κάνει διάκρισιν μεταξὺ τοῦ παραλύτου αὐτοῦ καὶ τοῦ ἄλλου, ὁ ὁποῖος κατέκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη. Τέλος, ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἰσότητά τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ διὰ τὰς μεγίστας ὠφελείας, τὰς ὁποίας ἀποκομίζει ὁ πιστὸς ἀπὸ τὴν ἀκρόασιν τῶν κηρυγμάτων καὶ τὴν φοίτησιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ δὲ ὁμιλία διακρίνεται εἰς δύο μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὸν παραλυτικὸν τὸν ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἐν 5, 1-15, δηλαδὴ τὸν ἐπὶ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη κατακείμενον καὶ θεραπευθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ παρὰ τὴν κολυμβήθραν Βηθεσδα. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος, ἐξετάζει τὸν ἄλλον παραλυτικόν, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλοῦσιν οἱ Εὐαγγελισταί. Ματθαῖος, 9, 1-8, Μάρκ. 2, 1-12 καὶ Λουκ. 5, 17-26. Ἰδιαιτέραν καταβάλλει φροντίδα ὁ ἱερός πατὴρ διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ ἰαθέντες παραλυτικοὶ εἶναι δύο καὶ ὄχι ἓνας. Ἐκπλήσσει ἐνταῦθα ἡ παρατηρητικότητα καὶ ἡ εἰσοδυτικότης τοῦ ὁμιλητοῦ. Ἰσαύτως, μεγάλην ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ μεγάλη ψυχολογικὴ ἐμβόθυνσις τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παραλυτικοῦ, ὁ παραλληλισμὸς τοῦ τρόπου τῆς θεραπείας ἐκάστου τούτων καὶ ἡ δογματικὴ διδασκαλία περὶ τῆς ἰσότητος τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα.

Γενικῶς, ἡ ὡς ἀνω ὁμιλία δὲν ἔχει ἀπλοῦν χαρακτήρα, ἀλλὰ ἐνῶ εἶναι κατὰ θάσιν ἐρμηνευτικοῦ περιεχομένου, ἐν τούτοις διακρίνεται διὰ τὸν ἐποικοδομητικὸν - ἠθικὸν χαρακτήρα τῆς καὶ ἐπὶ πλέον τὸ δογματικὸν καὶ ἐν μέρει ἀπολογητικὸν περιεχόμενον αὐτῆς.

ΟΜΙΛΙΑ Β'

Β ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΛΥΤΙΚΟΝ, ΤΟΝ ΟΠΟΙΟΝ ΚΑΤΕΒΙΒΑΣΑΝ, ΑΦΟΥ ΗΝΟΙΣΑΝ ΤΗΝ ΣΤΕΓΗΝ, ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΔΙ' ΕΚΕΙΝΟΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΤΕΡΑ

"Όταν προηγουμένως συνητήσαμεν τὸν παραλυτικόν, κατέκοιτον ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ παρὰ τὴν κολυμβήθραν, εὗρομεν πολλὸν καὶ μέγαν θησαυρόν, χωρὶς νὰ σκάψωμεν τὴν γῆν, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐσκάψαμε βαθύως εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ. Εὗρομεν λοιπὸν θησαυρὸν περιέχοντα ὄχι ἀργυρὸν καὶ χρυσόν καὶ παυτιμίους λίθους, ἀλλὰ καρτερίαν καὶ φωτεινὴν σκέψιν καὶ ὁπαιμονήν καὶ μεγάλην ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν, ἡ ὁποία εἶναι παυτιμιότερα ἀπὸ ὅλο τὸ χρυσάφι καὶ ὅλα τὰ πλούτη. Διότι τὰ ὀλίκα πλούτη ³³ ἂ εἴηαι ἐκτεθειμένα καὶ εἰς τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ληστῶν καὶ εἰς τὰ στόματα τῶν συκοφαντῶν καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν διαρρηκτῶν καὶ εἰς τὰς κακουργίας τῶν δούλων τῆς οἰκίας." Ἀλλὰ καὶ ὅταν γλυτώσουν ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς τοὺς κινδύνους, προκαλοῦν πολλάκις εἰς τοὺς κατόχους τῶν τῶν δλεθρον, διότι προσελκύουν τὰ θλίμματα τῶν φθονερῶν καὶ δημιουργοῦν ἐξ αὐτοῦ μυρίας θοας συμφορὰς. Ἐνῶ ὁ πνευματικὸς πλοῦτος συνήθως διαφεύγει ὅλα αὐτὰ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τοιοῦτου εἶδους ζημίαν καὶ καταγέλῳ καὶ τοὺς ληστὰς καὶ τοὺς διαρρηκτάς καὶ τοὺς φθονερούς καὶ τοὺς συκοφάντας καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον.³ Διότι δὲν χωρίζεται ἀπὸ τὸν κάτοχόν τοῦ οὔτε μὲ τὸν θάνατον. ἀλλὰ τότε κυρίως γίνεται ἀσφαλιστέον ἡ κτῆσις τοῦ διὰ τοὺς κατόχους αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ θησαυροῦ. Καὶ ἀκολουθεῖ τὸν κάτοχόν τοῦ εἰς τὴν ἀποδημίαν τοῦ ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ μεταβαίνει μαζί

1. Ποβλ. Ἰωάν. 5, 1-15.

2. Ποβλ. Ματθ. 6, 19.

3. Λατίν. 6, 20.

του εις την μέλλουσαν ζωὴν, καὶ νυνεὶ ἀξιοθαύμαστος συνήγορος αὐτῶν μετὰ τοὺς ὁποίους συναπέρχεται καὶ καθιστᾷ εὐμενὴ τὸν δικαστὴν των.

Αὐτὸν τὸν πλοῦτον εὐρομεν καὶ ἡμεῖς ἀφθονον, κατὰ χωμένον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παραλυτικοῦ. Καὶ μάρτυρες εἶπατε οἱ, οἱ ὅτι οὗτο τὸν ἀντήλασσε μετὰ μεγάλῃ προθυμίᾳ, χωρὶς ὅμως τὸν ἐξαντήλασσε. Πραγματικὰ τοιαυτὴ εἶνα ἡ φύσις τοῦ πνευματικοῦ πλοῦτου. Μιμῆτα τὴν ροὴν τοῦ ὕδατος καὶ μάλλον ὑπερβαίνει καὶ τὴν ἀφθονίαν τοῦ ὕδατος καὶ νυνεὶ πόσον πλουσιώτερος, ὅσον περισσώτερον ἀντλοῦν ἀπὸ αὐτοῦ. Διότι εἰσερχόμενος εἰς τὴν ψυχὴν ἐκάστου ἑῶν τεμαχίζεται οὕτε ὀλιγοσταυεῖ, ἀλλὰ ἀλόκληρος φθάνει εἰς τὸν καθένα καὶ μένει πάντοτε ἀνεξάντλητος, χωρὶς νὰ μενεται ποτέ. Πράγμα που συνέβαινε καὶ τότε. Διότι, ἐνῶ πόσον πολλοὶ ἐπέπεσαν εἰς τὸν θησαυρὸν καὶ ὅλο ἤντιλουν ἀπὸ αὐτοῦ τὸ κατὰ δύναμιν. Μὰ, δὲ ἀνὰ ἀναφέρω μόνον ἑσῶς ἀφοῦ ἐθέλῃ, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μέχρι σήμερον ἀναριθμήτους κατέστηρε πλουσίους καὶ ὅμως διατηρᾷ τὴν ἀρχικὴν του ἀκεραιότητα. Ἄς μὴ κουραζώμεθα λοιπὸν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ πνεύματος καὶ αὐτοῦ πλοῦτου, ἀλλὰ καὶ νυνεὶ πόσον δυναμέμεθα, ὅς ἀντήλασωμεν καὶ ὅς ἴδωμεν φιλόανθρωπον κύριον, ὅς ἴδωμεν καρτερικὸν δοῦλον.

Τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη, ὡς γνωστὸν, ἐπάλασε μετὰ ἀθεράπευτον ἀσθενεῖαν ὁ καὶ ἐμαστιζέτο συνεχῶς χωρὶς νὰ δυσανασχετήσῃ, χωρὶς νὰ προφέρῃ βλάσφημον λόγον, χωρὶς νὰ κατηγορήσῃ τὸν δημιουργόν, ἀλλὰ ὑπέμεινε τὴν συμφορὰν ἐκείνην μετὰ γενναϊότητα καὶ καρτερίαν. Καὶ ἀπὸ τοῦ φαίνεται τοῦτο, ὅτι εἶπε κανεὶς. Διότι, ἡ Γραφὴ δὲν μᾶς δόδακε, σαφῶς τίποτε διὰ τὴν προτέραν ζωὴν του, ἀλλὰ ἀναφέρει μόνον ὅτι εἰς τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ὑπέφερε ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν του. Καὶ δὲν προσέθεσε καθόλου, ὅτι δὲν δυσανασχήτησε οὐτε ἠγανάκτησε, οὐτε ἀπεθαυμάσθη. Καὶ ὅμως κατέστηρε φανερόν καὶ τοῦτο, ὅτι κανεὶς μελετήσῃ μετὰ προσοχὴν καὶ ὅχι ἐπιπολαίῃ τὴν Γραφήν. Ἐὰν δὲν ἀκούσῃς, ὅτι, συνηπύθη μετὰ τὸν Χριστὸν ὁ ὁποῖος τοῦ ἦτο ἀγνωστὸς καὶ θεωρεῖτο ὡς ἀπλοῦς ἄνθρωπος, καὶ συνεζήτη μετὰ αὐτὸν μετρίως μετριοφροσύνην θὰ δυνηθῇ νὰ κατανοήσῃ καὶ τὴν προτέραν του ἀγαθότητα. Διότι, ὅταν τοῦ εἶπεν ὁ Χριστὸς «θέλεις νὰ

γίνῃς ὑγιής;» δὲν ἀπήντησεν, ὅπως θὰ ἦτο ἰσως εὐλογον, «με θέλεις παράλυτον καὶ κατακοιτῶν ἐπὶ πόσον χρόνον καὶ με ἐρωτᾷς ἂν θέλω νὰ γίνω ὑγιής. Ἦλθες νὰ μοῦ ἀναξέσῃς τὴν πληγὴν, νὰ με ἀνεδίσῃς, νὰ με χλευάσῃς, νὰ διασκεδάσῃς μετὰ τὴν συμφορὰν μου.» 24 Ἀ. Τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ οὕτε εἶπε, οὕτε ἐσκέφθη, ἀλλὰ ἀπάντησε με ἀπλότητι. «Ναί, κύριε.» Ἐὰν λοιπὸν μετὰ τράκοντα ὀκτὼ ἔτη ἦτο πόσον πρῶτος, πόσον ἥπιος, δεδομένου ὅτι εἶχε καταβλήθῃ ὅλη ἡ εὐρωστία του καὶ ἡ δύναμις τῶν λογισμῶν του, σκέψου ὁποῖος εἶναι φυσικὸν νὰ ἦτο αὐτός κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν συμφορῶν του. Γνωρίζετε διδασκῶς ὅλοι, ὅτι δὲν εἶνα ἐξ ἰσοῦ ἐνοχλητικοὶ οἱ ἀρρωστοὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀσθενείας των καὶ μετὰ πάροδον πολλοῦ χρόνου. Διότι τότε κυρίως οἱ ἀρρωστοὶ γίνονται πολὺ δύσκολοι, ὅταν παρατείνεται ἐπὶ πολὺ καὶ ἐπιδυνάμυνται, τὸ νόσημα. Τότε γίνονται ἀνυπόφοροι. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς που ὕστερον ἀπὸ πόσα ἔτη δεκνύει τόσῃν σπουδαιότητι καὶ ἀπαντᾷ μετὰ τόσῃν ἀνεξικακίᾳ εἶναι φανερόν ὅτι καὶ τὸν προηγουμένον χρόνον ὑπέμενε τὴν συμφορὰν ἐκείνην μετὰ μεγάλῃν γενναϊότητι.

Β. Αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς σκεπτόμενοι ὅς μιμούμεθα τὴν ὑπομονὴν αὐτοῦ τοῦ συνδούλου. Διότι ἡ παράλυσις του εἶνα ἰκανὴ νὰ στέρηση καλὰ τὰς ψυχὰς μας. Καὶ κανεὶς δὲν εἶνα τόσον κωθρὸς καὶ διαλυμένος, ὥστε παρατηρῶν τὸ μέγεθος ἐκείνης τῆς συμφορᾶς νὰ μὴ ὑπομῇ γενναίως ὅλα τὰ δεινὰ που εἶναι δυνατόν νὰ τὸν εὐρουν, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι τὰ πλέον ἀφόρητα. Ὅχι μόνον διὰ τὴν ὑγείαν του, ἀλλὰ καὶ ἡ νόσος του ὑπῆρξε δι' ἡμᾶς αἰτία μεγίστης ὠφελείας. Διότι καὶ ἡ θεραπεία του ἐκίνησε τὰς ψυχὰς τῶν ἀκούστων νὰ δοξολογήσουν τὸν Κύριον. Ἀλλὰ καὶ ἡ νόσος καὶ ἡ ἐξάντλησις του οἱ σὰς προητοίμασε πρὸς τὴν ὑπομονὴν καὶ σὰς παρωτρυνε εἰς ἀμύλογον ἀμύλλαν. Ἐ. Ἀλλὰ ἀκόμη ἐφάνέρωσε περισσώτερον τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ πράγματι, τὸ γεγονός ὅτι, τὸν ἐρρίψεν εἰς τὴν αὐτὴν νόσον καὶ παρέτεινε ἐπὶ πόσον πολὺ τὴν ἀσθενείαν του, εἶναι ἔργον μεγίστης προνοίας τοῦ Θεοῦ. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ χρυσοκόμος που ἔβαλε χρυσὸν εἰς τὸ κλωνιῆριον ἐπιτρέπει νὰ δοκιμάζεται εἰς τὸ πῦρ μέχρι τοῦ σημείου που θὰ τὸν ἴδρ νὰ γίνετα καὶ βαρύτερος, κατὰ τὸν ἴσον τρόπον καὶ ὁ Θεὸς ἀφίει τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων νὰ δοκιμάζονται εἰς τὰ δεινὰ μέχρι

τοῦ σημείου νὰ γίνουν καθαροὶ καὶ διαφανεῖς καὶ νὰ ἀποκομίσουν μεγάλην ὠφελείαν ἀπὸ τὴν δοκιμασίαν αὐτὴν ὥστε καὶ αὐτὸ εἶναι ἕνα μέγιστον εἶδος εὐεργεσίας.

Δ Ἄς μὴ θορυβώμεθα λοιπὸν, μήτε νὰ ὀδημονώμε, ὅταν πῖπτουν κατ' ἐπ' αὐτὸν μᾶς οἱ πειρασμοί. Διότι, ἐάν γνωρίζῃ ὁ χρυσοχόος πόσον χρόνον πρέπει νὰ ἀφήσῃ τὸν χρυσὸν εἰς τὴν κάμινον καὶ πότε νὰ τὸν ἀναυρῇ, καὶ δὲν τὸν ἀφίει νὰ μὲν εἰς τὸ πῦρ μέχρι νὰ καταστραφῇ καὶ νὰ κατακαῇ, πολὺ περ σφόδτερον ὁ Θεὸς τὸ γνωρίζει αὐτὸ καί, ὅταν ἴδῃ ὅτι ἐγίναμε καθαρωτεροί, μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, ὥστε νὰ μὴ νικηθοῦμε καὶ καταπέσωμεν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν συμφορῶν. Ἄς μὴ δυσανασχετοῦμε λοιπὸν, μήτε νὰ νωμιέθα μικροψυχοί, ὅταν μᾶς εὕρῃ κάποιο ἀπροσδόκητον κακόν, ἢ ἀλλὰ ἄς ἀφύπνιεν αὐτὸν που γνωρίζει, ταῦτα μὲ ἀκριδέειαν νὰ δοκιμάσῃ τὴν ψυχὴν μᾶς εἰς τὸ πῦρ, ὅσον ἀκείνος θέλει. Διότι πράττει τοῦτο ἐπιμελῶς, διὰ νὰ καρδίσωμεν ἀπὸ τὸν πειρασμόν. Διὰ τοῦτο ἵνα σοφὸς συμβουλεύει λέγων «Τέκνον, ἂν προσέρχεσαι νὰ ὑπηρετήσῃς τὸν Θεόν, ἐτοίμασε τὴν ψυχὴν σου ὅτι δοκιμασίαν, κατεύθυνε τὴν καρδίαν σου εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ κάμε ὑπομονὴν καὶ μὴ ἐπιδείξῃς σπουδὴν εἰς ἐποχὴν δοκιμασίας»¹ Ἄφησε, λέγε, τὸ πᾶν εἰς αὐτόν. Διότι γνωρίζει μὲ ἀκριδέειαν πότε πρέπει, νὰ μᾶς ἀναυρῇ ἀπὸ τὴν κάμινον τῶν θειῶν. Πρέπει λοιπὸν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις νὰ ἀφύπνιεν τὸ πρῶγμα εἰς αὐτὸν καὶ νὰ τὸν εὐχαριστοῦμε πάντοτε². Ἄ καὶ νὰ ὑπομένωμεν τὰ πάντα μὲ εὐγνωμοσύνην, καὶ ὅταν μᾶς εὐεργετῇ, καὶ ὅταν μᾶς τιμωρῇ, δέξτε, καὶ αὐτὸ εἶναι, μὴ μορφή εὐεργεσίας. Διότι καὶ ἰατρός δὲν εἶναι ἰατρός μόνον, ὅταν συνιστᾷ λουτρά εἰς τὸν ἀσθενῆ καὶ καλὴν τροφήν καὶ περιπατοῦν εἰς τοὺς κήπους, ἀλλὰ καὶ ὅταν τὸν καυτηριάξῃ, καὶ τὸν χειρουργῇ, εἶναι τὸ ἴδιον ἀτρός. Καὶ ὁ πατὴρ ἐπίσης, ὅχι μόνον ὅταν περιποιῇται τὸν υἱόν του, ἀλλὰ καὶ ὅταν τὸν ἐκδιώκῃ ἀπὸ τὴν οἰκίαν, καὶ ὅταν τὸν ἐπιπλήττῃ καὶ τὸν μαστιγῇ, εἶναι τὸ ἴδιον πατὴρ καὶ δὲν εἶναι, ὀλιγωτερον πατὴρ ἀπὸ δέ, εἶναι, ὅταν τὸν ἐπαινῇ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν γνωρίζεις, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι, φιλοστοργότερος καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἰατροὺς μὴ ἀνεκινεῖς μήτε νὰ ζητῇς ἀπὸ αὐτὸν λόγον διὰ τὴν θεραπείαν ἀλλὰ εἰτε θέλεις, νὰ μᾶς ἀνακουφίσῃ εἴτε νὰ μᾶς τιμωρῇ, ἄς πα-

¹ 2ο 24ο κε 2. 2

ρέχωμεν τὸν ἑαυτὸν μᾶς ἐξ ἰσοῦ δι' ἑκαστον ἐξ αὐτῶν. Διότι καὶ μὲ τὴν μίαν καὶ μὲ τὴν ἄλλην μέθοδον μᾶς ἐπαπαφέρει εἰς τὴν ὑγιάν καὶ μᾶς καθιστᾷ ἀξίους νὰ γίνωμεν οἰκὸς τοῦ. Καὶ γνωρίζει τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔχει καθένας ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ τί συμφέρει εἰς τὸν καθένα καὶ τῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ σωθῶμεν, καὶ μᾶς ὀδηγεῖ εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον. Ἄς τὸν ἀκολουθώμεν λοιπὸν ἐκεῖ ποῦ μᾶς διατάσσει καὶ νὰ μὴ λεπτολογούμε, ἂν μᾶς διατάσσῃ νὰ βαδίζωμεν τὸν ὁμαλὸν καὶ εὐκόλῳ δρόμον ἢ τὸν τραχὺν καὶ δύσκολον. Ὅπως ἀκριδὴς καὶ αὐτὸν τὸν παράλυτον, αὐτὸ ἦτο μὴ μορφή εὐεργεσίας, τὸ δὲ, καθαρίζει τὴν ψυχὴν τοῦ ἐπὶ τόσον χρόνον, ἀφοῦ τὴν παρέδωκεν εἰς τὴν φωτιὰ τῶν δοκιμασιῶν, σὰν μέσα εἰς καρτὶν. Ἄλλη μορφή εὐεργεσίας ὅχι μικροτέρα τῆς πρώτης, εἶναι ὅτι καὶ μέσα εἰς τὰς δοκιμασίας ἦτο παρὼν ὁ Θεός. Καὶ τοῦ παρεχε παρηγορίαν. Αὐτὸς τὸν ἐστήριξε καὶ τὸν ἐσυγκρατοῦσε καὶ τοῦ ἤπλωνε τὴν χεῖρα καὶ δὲν τὸν ἀφίει νὰ καταπέσῃ. Ὅταν ὁμως ἀκούσῃς, ὅτι ἦτο συμπαροστώτης τοῦ ὁ Θεός, μὴ ἀποστερήσῃς τὸν παράλυτον ἀπὸ τὰ ἐγκωμια, οὔτε αὐτόν, οὔτε κανένα ἄλλον ἀνθρώπων ποῦ δοκιμάζεται καὶ ὑπομένει καρτερικῶς. Διότι καὶ ἂν εἴμεθα ἀπαρῶς θαυματοχάστοι, καὶ ἂν εἴμεθα οἱ ἰσχυρότεροι, ἀπὸ ὅλους, ὅταν λεπρὴ ἢ ἰδική του συμπαροστώτης, δὲν θὰ θυγηθῶμεν νὰ ἀνισταθῶμεν οὔτε εἰς τὸν πρῶτον ἀσθμανόντα ποῦ θὰ συναντήσωμεν πειρασμόν. Καὶ τί λέγω δι' ἡμᾶς τοὺς εὐτελεῖς καὶ μηδαιμῶνους; Δ Ἀκούα καὶ Παῦλος ἂν εἶναι κανεῖς, καὶ Πέτρος, καὶ Ἰάκωβος, καὶ ὡάννης ἂν ἀποστερηθῇ ἀπὸ τὴν δόξην αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ εὐκόλως ὑποκύπτει καὶ ὑποσκελίζεται, καὶ καταπίπτει.

Καὶ δι' αὐτὰ θὰ σοὺ ἀναγνώσω λόγον τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ. Διότι λέγει εἰς τὸν Πέτρον ἡ δοῦ ἐζήτησεν ὁ σατανᾶς δὲ ἵνα νὰ σοὺ κοσκινίσῃ ὡσὰν τὸν σίτον. Καὶ ἔδειξεν διὰ σέ νὰ μὴ σὲ ἐγκαταλεψῇ ἡ πίστις σου. Τί σημαίνει νὰ σοὺ κοσκινίσῃ, ἢ ἂν σοὺ φέρῃ ἀπὸ ἐδῶ, νὰ σοὺ φέρῃ ἀπὸ ἐκεῖ, νὰ σοὺ σαλευσῇ νὰ σοὺ κινήσῃ, νὰ σοὺ κάμῃ ὀνὼς κάτω, νὰ σοὺ βασανίσῃ, ὅπως γίνεται μὲ τὸ κοσκίνισμα τῶν καρπῶν. Ἀλλὰ ἐγὼ λέγω, ἐπενέδωκεν ὁ Θεὸς ἔγνωρίζα, ὅτι δὲν δύνασθε νὰ ὑπομελήτε τὸν πειρασμόν. Διότι τὸ νὰ εἴπῃ «δὲ ἂν νὰ μὴ σὲ ἐγκαταλεψῇ ἡ πίστις σου» σημαίνει, ὅτι, ἐάν τὸν ἀφίει, θὰ ἐχάνετο ἡ πίστις του. Ἐάν δὲ ὁ Πέτρος, ὁ θερμὸς ἐραστὴς τοῦ Χριστοῦ

ὁ ὁποῖος ἀπείρους φορές προσέφερε καὶ τὴν ψυχὴν του, που πάλυτο εἶχε τὴν πρωτόβουλιαν εἰς τὸν δμίον τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐκαυρίζετο ἀπὸ τὸν δ.δ.σκαλου καὶ δ' αὐτὸ ἀκριδῶς ἀπεκλήθη Πέτρος, ἐπειδὴ εἶχε ἀκλόνητον καὶ ἀμετάβλητον τὴν π.σ.τ.ν του, ἔάν λοιπὸν ὁ Πέτρος θὰ ἐκάμπτετο καὶ θὰ ἐξέπιπτεν ἀπὸ τὴν ὁμολογίαν, ἂν ὁ Χριστὸς ἐπέτρεπεν εἰς τὸν διάβολον νὰ τὸν πειράξῃ ὅσον ἤθελεν, τότε ποῖος ἄλλος θὰ δυνηθῇ νὰ σταθῇ ἀκλόνητος χωρὶς τὴν ἰσκὴν του δοῦσε αὐ. ³⁴ Α Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει «Ὁ Θεὸς εἶναι ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ δὲν θὰ σὰς ἀφήσῃ νὰ δοκιμασθῇτε πέραν τῶν δυνάμεών σας, ἀλλὰ μαζί με τὴν δοκιμασίαν θὰ βοηθήσῃ διὰ τὴν ἐκθασιν, ὥστε νὰ δυνηθῇτε νὰ ὑπομενῇτε αὐτήν». ³⁵ Δ ὅτι, λέγει, ὅχι μόνον δὲν μάς ἀφίνει νὰ ὑποσταῖμε πειρασμὸν που ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις μας ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περ.πτῶσιν κατὰ τὴν ὁποίαν δεχομέθα πειρασμὸν ἀνάλογον με τὰς δυνάμεις μας εἶναι κοντὰ μας καὶ μάς στηρίζει καὶ μάς ἐνισχύει, ὅταν ἡμεῖς πρῶτα ἐισφέρωμεν τὰς ἰδ.κάς μας δυνάμεις, ὅπως τ.χ. τὴν προθυμίαν, τὴν ἐλπίδα πρὸς αὐτόν, τὴν εὐχαριστίαν, τὴν καρτερίαν τὴν ὑπομονὴν διότι ὅχι μόνον εἰς τοὺς κινδύνους ποὺ ὑπερβαίνουν τὴν δύναμιν μας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὰ ὅρα τῶν δυνάμεων μας, χρειαζόμεθα τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὅν πρόκειται νὰ σταθῶμεν με γενναϊότητα. Β Διὸ καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει «Καθὼς περισσεύουν τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ δι' ἡμᾶς, ἔτσι περισσεύει καὶ ἡ στήριξις καὶ ἡ παρηγορία μας, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ στηρίζωμεν καὶ παρηγοροῦμεν αὐτοὺς ποὺ εὐρίσκονται μέσα εἰς ἄλλας τὰς θλίψεις, με τὴν παρηγορίαν τὴν ὁποίαν δεχομέθα ἡμεῖς ἀπὸ τὸν Θεόν». ³⁶ Ὡστε καὶ αὐτὸς ποὺ παρηγόρησε τοὺτον εἶναι, ὁ ἴδιος ποὺ ἐπέτρεψε εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ἔλθῃ κατ' ἐπάνω του Κοίταξε πόσον φρονι.δα δεικνύει καὶ μετὰ τὴν θεραπείαν Διὸ δὲν τὸν ἔφησε αὐτὸν καὶ ἔφυγε, ἀλλὰ καθὼς τὸν εὐδεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ λέγει «Κοίταξέ, ἔγ.νες καλὰ, καὶ νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον, διὰ νὰ μὴ σου συμβῇ τίποτε χειρότερον». ³⁷ Διότι, ἔάν εἶχεν ἐπιτρέψῃ τὴν τιμωρίαν ἀπὸ τοῦτος, δὲν θὰ τὸν ἀτήλθασσε ὁ καὶ δὲν θὰ τὸν ἐξησφαλίζε

8. Μρδλ. Πρδν 1, 49, Μα.8 19, 18

9. Α' Κορ. 10, 18.

10. Π Κορ. 1, 5, 4.

11. * πρδν 9, 14.

κα. διὰ τὰ μέλλον Διὸ θταν λέγῃ «διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῇ τίποτε χειρότερον» εἶναι ὥσόν νὰ περιορίξῃ ἐκ τῶν προτέρων τὰ μελλόντ.κά δεινὰ. Κατήργησε τὴν νόσον, ἀλλὰ δὲν κατήργησε τὴν ἁγ.ν.αν Ἀπεμάκρυνε τὴν ἀσθε.νε.αν του ἀλλὰ δὲν ἀπεμάκρυνε τὸν φόβον ὥστε νὰ μὴν ἐμετακίνητος ἢ ἐδεργέσκα του καὶ αὐτὸ εἶναι, τὸ ἔργον τοῦ προνοητικοῦ, νὰ μὴ θεραπεύῃ τὰ παρόντα μόνον, ἀλλὰ νὰ ἐξασφαλίζῃ καὶ τὰ μελλόντα, πράγμα τὸ ὁποῖον ἔκαμε καὶ ὁ Χριστὸς ἐν σκότειν με τὴν ὑπενθύμισιν τῶν παρελθόντων τὴν ψυχὴν ἐκείνου Ἐπειδὴ συνήθως, ὅταν παρέρχονται, τὰ δεινὰ ποὺ μάς βασανίζουν, παρέρχεται, καὶ ἡ ἀνάμνησις των, ἐν τῇ ἐπ.θυμίᾳ του νὰ κρατήσῃ τὴν μνήμην ἀγρυπνῶν εἰς τὸ διηκεῖς λέγει «Μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον, διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῇ τίποτε χειρότερον»

Δ Ὅχι μόνον ἀπὸ αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ διαστώσωμεν τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν καλωσύνην του ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν φανερῶν ἐπιτίμησιν Διὸ δὲν ἔφερν εἰς τὴν δημοσιότητα τὰ ἁμαρτήματά του, ἀλλὰ εἶπε μόνον, ὅτι αὐτὰ ποὺ ἔπαθε, τὰ ἔπαθεν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας του δὲν ἐφανερώσεν ὅμως τὰς ἁμαρτίας του καὶ δὲν εἶπε ἔκαμες αὐτὴν κ' αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν ἢ αὐτὸ κ' αὐτὸ τὸ πλημ.μέλημα ἀλλὰ τὸ ἐδείξεν αὐτὸ με μ.αν ἀπλὴν φράσιν «νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον» καὶ τόσα εἶπεν ὅσα ἐχρειάζοντο διὰ νὰ τοῦ ὑπενθυμίσῃ τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς του Καὶ ἔτσι τὸν κατέστησε προσεκτικώτερον εἰς τὰ μέλλον καὶ ἐφανερώσεν εἰς ἡμᾶς τὴν ὑπομονὴν του καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ δὴν τὴν ψυχικὴν του συγκρότησιν. ³⁸ ὅτι τὸν ἐνέγκασε νὰ διεκτραγωδήσῃ δὴν τὴν συμφορὰν του καὶ νὰ δείξῃ δὴν τὴν μεγάλην του ἐπιθυμίαν, «Ἐνθ», λέγει, «ἐγὼ ἐρχομα, ἄλλος καταβα.νε πρὶν ἀπὸ ἐμᾶς», ³⁹ ἀλλὰ δὲν ἔφερεν εἰς φῶς τὰ ἁμαρτήματά του. Ὅπως δηλ. ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμε νὰ συγκαλύπτωμε τὰ ἰδικὰ μας ἁμαρτήματα, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς πολὺ περισσώτερον ἀπὸ ἡμᾶς Διὰ τοῦτο τὴν μὲν θεραπείαν τὴν ἔκαμε ἐνώπιον δλων, τὴν δὲ συμ.δουλὴν τὴν δίδε κατ' ἰδίαν Διὸτι ποτὲ δὲν ἀπακαλύπτει, δη.μοσί.α τὰ ἁμαρτήματά μας, ἐκτός ἔάν ἴδῃ δι.εἰ μεθα ἐντελῶς ἀναλοθῇ. ἀπέναντί των ⁴⁰ Α Καὶ πράγματι, ὅταν λέγῃ «μὲ εἶδατε νὰ πεινώ καὶ δὲν μου ἐδώσατε νὰ φάγω, καὶ με εἶδατε δ.ψοσμένον καὶ δὲν με ἐποτίσατε» ⁴¹ τὰ λέγει ἀκριδῶς δ' αὐτὸν ἐδῶ του καιροῦ, διὰ νὰ μὴ ἀ-

12. Ἰω. 5, 7.

13. Ματθ 26, 42.

στόμωνε τὸν ἄλλον που ἐβλασφημοῦσεν.²¹ Ἀλλὰ οὕτε αὐτὸ εἶναι πάλιν ἀντίθετον. Διότι, καὶ ἐδῶ συνέδησαν καὶ τὰ δύο, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ οἱ δύο ἐφέροντο μὲ δόξα-σφαινον τρόπον. Ἀλλὰ ἔπειτα, ὅταν συνέδησαν ἀσυνήθιστα πράγματα, καὶ ἡ γῆ ἐσειετο, καὶ οἱ ὀράχοι ἐσχίζοντο, Ἐ καὶ ὁ ἥλιος ἐκρυπτετο ὁ ἕνας ἀπὸ τοῦς δύο ἥλλαξε συμπεριφορὰν καὶ ἔγινε σωφρονέστερος καὶ ἀνεγνωρίσας τὴν θεϊαν φύσιν τοῦ ἐσταυρωμένου καὶ ὡμολόγησε τὴν βασιλείαν του. Καὶ διὰ τὰ μὴ νομίσης εἶναι ἀπὸ κάποιαν ἀνάγκην ἢ ἀπὸ τὴν αἰσθῆσιν μὴ ὡς ἐσωτερικῆς δυνάμεως γίνεται αὐτὰ, καὶ διὰ τὰ μὴ ἀμφισβάλῃς, οὐ παρουσιάζει τὸν ἄλλον ληστὴν νὰ διατηρῇ καὶ ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν τὴν προηγουμένην πονηρίαν του, δὲ νὰ μάθῃς, ὅτι μόνος του μὲ τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις μετεβλήθη καὶ ἀφοῦ ἀπήλαυσε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἔγινε ἔτοιμος καλύτερος.

Εἶναι δυνατόν νὰ συλλέξῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ εὐαγγέλια πολλὰς παρομοίας περιπτώσεις, τοῦ δημουργοῦν τὴν ἐντυπωσιὰν ὅτι ὑπάρχει ἀντίθεσις, ἢ εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως δὲν ὑπάρχει, ἀντίθεσις, ἀλλὰ ἔχουν γινεῖ καὶ ἐκεῖνα που ἀναφέρει ὁ ἕνας καὶ ἐκεῖνα που ἀναφέρει ὁ ἄλλος. Μόνον που δὲν συνέδησαν ταυτοχρόνως, ἀλλὰ ὁ μὲν ἕνας ἀναφέρει τὸ πρότερον, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἀναφέρει τὸ ὕστερον. Ὅμως ἐδῶ δὲν συμβαίνει κάτι παρόμοιον. Ἀλλὰ ὅλα αἱ ἐνδείξεις μαρτυροῦν δὲ ἐκείνους τοῦ μελετοῦν μὲ προσοχὴν, ὅτι ἄλλος εἶναι αὐτὸς ὁ παραλυτὸς καὶ ὁ ἄλλος ἐκεῖνος. Καὶ τοῦτο δὲν θὰ ἦταν μικρὰ ἀποδείξεις δὲ τὰ ὅτι οἱ εὐαγγελισταὶ συμφωνοῦν μεταξὺ των καὶ δὲ δὲν ἀλλήλοσυγκρουοῦνται. Διότι εἰν εἶναι ὁ ἴδιος, τότε δημουργεῖται μεγάλη μὴχρη, ἂν ὅμως εἶναι ἄλλος ἐκεῖνος, τότε λυεῖται κάθε ἀμφισβήτησις.

Ἐποῖ, λοιπόν, Ἐ ὡς ἀναφέρωμεν τοὺς λόγους, διὰ τοῦς ὁποίους ἰσχυρίζομεθα, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι ἐκεῖνος. Ποῖα λοιπόν εἶναι αὐτοὶ οἱ λόγοι. Ὁ μὲν ἕνας θεραπευεῖται εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα, ἐνῶ ὁ ἄλλος εἰς τὴν Καπερναοὺμ. καὶ ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὴν κολυμβήθραν τῶν ὕδατων, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ εἰς ἕνα σπῆτ. Ἐποῖ λοιπόν ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸν τόπον. Ἐπειτα ἐκεῖνος ἐθεραπεύθη εἰς μίαν ἐορτήν. Ἀποβαλνύεται καὶ ἀπὸ τὴν περιστάσιν. Καὶ ἐκεῖνος ἦτο ἀσθενὴς ἐπὶ τριάκοντα ὅκτω ἔτη. Διὰ τοῦτον ὅμως δὲν ἀναφέρει τίποτε σχετικόν δὲ εὐαγγελιστῆς. Ἰδοὺ λοιπόν ἡ ἀπὸ δεξιῶν καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐθεραπεύθη ἡ

²¹ Πρὸς Λαοὺς 25. 39-43

μέραν Σάββατον. Ἐδὲ καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν. Διότι ἐὰν ἐθεραπεύθη καὶ αὐτὸς Σάββατον, δὲν θὰ τὸ παρεσκυπῇ αὐτὸ ὁ Ματθαῖος, οὕτε θὰ ἔμεναν ἥσυχοι οἱ Ἰουδαῖοι που ἦσαν παρόντες. Ἐ Αὐτοὶ τοῦ, ἂν καὶ δὲν ἐθεραπεύθη τὸ Σάββατον ἐξωργίσθησαν δι' ἄλλην αἰτίαν, πολὺ περισσότερον, ἐὰν τοὺς ἐδίδετο ἀφορμὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν, δὲν θὰ παρέλειπαν νὰ κατηγορήσουν δι' αὐτὸ τὸν Χριστόν. Ἐπειτα αὐτὸς μὲν μεταφέρεται πρὸς τὸν Χριστόν ἐνῶ εἰς τὴν περιπτώσει τοῦ ἄλλου ἐρχεται ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς πρὸς ἐκεῖνον. Καὶ ἐκεῖνος δὲν ὑπῆρχεν ὁ ἄνθρωπος διὰ τὰ νὰ τὸν δοκιμάσῃ. Διότι λέγει «Κύριε, δὲν ἔχω θυβρωπὸν».²² Ἐνῶ αὐτὸς εἶχε πολλοὺς ἰδικοὺς του, οἱ ὅποιοι ἔνοχον τὴν στέγην καὶ τὸν κατεβόδασαν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἀπακατέστησε τὴν ὑγιαν τοῦ σώματος πρὶν ἀπὸ τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς.²³ Ἀ Διότι ἀφοῦ ἐστερέωσε πρῶτα τὸ σῶμα του ἀπὸ τὴν παράλυσιν τότε εἶπε «Κοίταξ, ἔγινες καλά, νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον». Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν συνέβη τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ἀφοῦ πρῶτα ἐθεράπευσε τὴν ψυχὴν του (διότι τοῦ λέγει «ἔχε θάρρος τέκνον, οὐ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι»²⁴), μετὰ ἐθεράπευσε καὶ τὴν παράλυσιν.

Ὅτι λοιπόν πρόκειται διὰ δύο παραλυτικούς, νομίζω, ὅτι, μὲ τὰ ἀνωτέρω τὸ ἀπεδείξαμε σαφῶς. Πρέπει ὅμως τώρα νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως καὶ νὰ ἴδωμεν πῶς ὁ Χριστὸς ἐθεράπευσε τοῦτον καὶ πῶς ἐθεράπευσε ἐκεῖνον, καὶ διατὶ τοὺς ἐθεράπευσε κατὰ τρόπον διαφορῆτικόν. Διότι τὸν μὲν ἕνα Σάββατον καὶ τὸν ἄλλον οὐκ Σάββατον, καὶ πρὸς τὸν ἕνα προσήλθεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς, Ἐ ἐνῶ τὸν ἄλλον ἐπερίμενε νὰ τὸν μεταφέρουν εἰς αὐτόν καὶ διατὶ τοῦ ἐνός μὲν ἐθεράπευσε πρῶτα τὸ σῶμα, ἐνῶ τοῦ ἄλλου πρῶτα τὴν ψυχὴν. Διότι αὐτὰ δὲν τὰ κάμνει τυχαίως καὶ ἀνευ λόγου, ἀφοῦ εἶναι, σοφὸς καὶ προνοητικὸς. Ἐς προσέξωμεν λοιπόν καὶ ὡς τὸν παρακαλοῦ θήσωμεν νὰ θεραπεύῃ. Ἐν λοιπόν εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἱατρῶν, ὅταν χειρουργοῦν ἢ καυτηριάξουν ἢ καὶ μὲ ἄλλον τρόπον ἀνατρίπτουν τὸν ἄρρωστον καὶ ἐξηραυνήσαντον καὶ τοῦ ἀπακόσμου ἕνα μέλος, περισταχίζουσι πολλοὶ καὶ τὸν ἀσθενῆ καὶ τὸν ἱατρὸν τοῦ ἐνεργεῖ τὴν ἐπέμβασιν, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ κάμνωμεν αὐτὸ ἡμεῖς, ὅπου καὶ ὁ ἱατρός εἶναι σπουδαιότερος καὶ τὸ νόσημα βαρύτερον, καὶ θεραπεύεται οὐκ μὲ ἀνθρωπίνην τέχνην, ἀλλὰ μὲ θεϊαν χά

²² Λαοὺς B. 7
²³ Ματθ. 9. 2

ριν, Ὁ Καὶ ἐκεῖ μὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃς καὶ δέρμα νὰ κόπτεται καὶ πύον νὰ τρέχῃ καὶ σήψιν νὰ ἐκπύῃ καὶ νὰ αἰσθανθῇς μεγάλην ἀγέαν προκαλουμένην ἀπὸ τὸ θέαμα αὐτοῦ καὶ μεγάλην λύπην καὶ ψυχικὸν πόνον, προσερχόμενον ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν θέαν τῶν τραυμάτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς πόνους ποὺ προκαλεῖ ἡ καυτηρίασις ἢ ἡ ἐκτομή. Δὲν κανεῖς δὲν εἶναι ἀπὸ πέτραν, ὥστε, παρ' ἐλάττωσιν εἰς ἀσθενεῖς τοῦ ὑφίστασθαι ὅλα αὐτὰ καὶ ἀκούειν τοὺς ῥήνους τῶν, νὰ μὴ κλάσῃ καὶ νὰ μὴ ταραχθῇ καὶ νὰ μὴ δοκιμάσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μεγάλου λύπην. Ἀλλὰ τὰ ὑπομένοντες ὅλα αὐτὰ κινούμενοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μάθωμεν.

Ἐδῶ ὁμῶς δὲν προκρίνεται νὰ ἴδωμεν ἑπὶ ποτε παρόμοιον, οὔτε πῶρ νὰ προσάγεται, οὔτε χειρουργικὴν μάχαιραν νὰ δουθίζεται εἰς τὴν σάρκα, οὔτε αἷμα νὰ ρέῃ οὔτε τὸν ἀσθενὴ νὰ πονῇ καὶ νὰ κραυγάζῃ. Δὲν αἶτα τοῦτου εἶναι ἡ σοφία τοῦ ἱατροῦ, ποὺ δὲν ἔχε ἀνάγκην ἀπὸ κανένα ἐξωτερικὸν μέσον ἀλλὰ εἶναι ἀπολύτως αὐτάρκης. Ἀρκεῖ μόνον νὰ προστάξῃ καὶ ὅλα τὰ θεῖα ἐξαφανίζονται. Καὶ τὸ θαυμαστόν στοχεῖν εἰς τὴν ὑπόθεσιν δὲν εἶναι τὸ ὅτι μὲ τὴν ἐπιτυχάνειν ἐπιτυχάνει τὴν θεραπείαν, ἀλλὰ καὶ διότι τὴν ἐπιτυχάνει καὶ ἀνωδύνως, χωρὶς νὰ ταλαιπωρῇ καθόλου τοὺς θεραπευομένους. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τὸ θέαμα εἶναι θαυμαστότερον καὶ ἡ θεραπεία ριζικὴ καὶ ἡ χαρὰ τῶν θεσπῶν εἶναι καθαρή ἀπὸ πάσαν λυπηρὰν διαθέσιν, ὡς παρατηρήσωμεν μὲ προσοχὴν τὸν Χριστὸν νὰ θεραπεύῃ. «Καὶ εἰσῆλθεν εἰς πλοῖον καὶ ἐπέρασε εἰς τὴν ἄντ' ἑκείνην καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδικὴν τοῦ πόλιν. Ἐκεῖ ἴδοντες τὸν Ἰσοῦ ἔφεραν πρὸς αὐτὸν ἕνα παραλυτικὸν τοποθετημένον ἐπ' αἵματος κλινῆς. Καὶ ὁ Ἰσοῦς, ὅταν εἶδε τὴν πίστιν τοῦ εἶχον καὶ ὁ παραλυτικὸς καὶ ἔκρινεν, τοῦ τὸν ἔφεραν, εἶπεν εἰς τὸν παραλυτικόν. «Ἐχε θάρρος, τέκνον μου, ἰσχυρὸς ἐγενήθησαν αἱ ἀμράται.»²⁴ Οἱ ἄνθρωποι αὗτοι εἶναι κατωτέροι ἀπὸ τοῦ ἑκατοντάρχου²⁵ εἰς τὴν πίστιν, ἀλλὰ εἶναι ὁμῶς ἀπὸ ἐκείνων τοῦ ἴπταν κοντὰ εἰς τὴν κολυμδήθραν. Διότι, ἐκεῖνος²⁶ οὔτε τὸν ἱατρὸν ἔφερε πρὸς τὸν ἀσθενή, οὔτε τὸν ἀσθενὴ τὸν ἔφερε πρὸς τὸν ἱατρὸν. Ἀλλὰ προσήλθε ὡσάν νὰ παρουσιάσῃτο εἰς θεὸν καὶ λέγει. «Εἰπέ μόνον ἕνα λόγον καὶ θά γίνῃ καλά ὁ δοῦλος μου»²⁷. Αὗτοί μὲν αἱ ἄνθρωποι

24 Μαρτ. 9, 1-2
25 Πρὸς 8, 5-13. Δαυκ. 7, 1-10. ματθ. 9, 1-11
26 Διηγεῖται ὁ ἑκατοντάρχος
27 Ματθ. 9, 2

ποὶ δὲν προσεκάλεσαν καὶ δὲν ἔφεραν τὸν ἱατρὸν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ὡς πρὸς τοῦτο εἶναι ἴσοι πρὸς τὸν ἑκατοντάρχον, ἀλλὰ ἔφεραν τὸν ἄρρωστον πρὸς τὸν ἱατρὸν, καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι κατωτέροι. Διότι δὲν εἶπαν «εἰπέ μόνον ἕνα λόγον»²⁸. Ὁ Καὶ αὗτοι ἴπταν πολὺ καλύτεροι, ἀπὸ τὸν κατωτέρον διότι εἰς τὴν κολυμδήθραν. Διότι ἐκεῖνος λέγει «Κυριε, δὲν ἔχω ἕνα ἄνθρωπον, διὰ νὰ μὲ θέλῃ μέσα εἰς τὴν κολυμδήθραν, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ»²⁹. Αὗτοί ὁμῶς ἐγνωρίζουν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε ἀπὸ ὕδατος οὔτε ἀπὸ κολυμδήθραν, οὔτε ἀπὸ ἄλλου παρόμοιου. Ὁ Χριστὸς ὁμῶς ὅχι μόνον τὸν δοῦλον τοῦ ἑκατοντάρχου, ἀλλὰ καὶ τοῦτον καὶ ἐκείνον τοὺς ἀπῆλλαξε ἀπὸ τὴν νόσον καὶ δὲν εἶπε. Ἐπειδὴ ἐπέδειξε μικρότερον πίστιν, θά ἔχῃς ἀνάλογον καὶ τὴν θεραπείαν. Ἀλλὰ τὸν ἄλλον, ὁ ὁποῖος ἐπέδειξε μεγαλύτερον πίστιν, τὸν ἀπέπεμψε μὲ ἐγκώμια καὶ στεφάνους, διότι τοῦ εἶπε. «Τόσῃν μεγάλῃ πίστιν δὲν εὑρὼν οὔτε εἰς τὸν Ἰσραήλ»³⁰. Αὐτὸν δὲ ποῦ ἐπέδειξε μικρότερον πίστιν ἀπὸ ἐκείνον δὲν τὸν ἐπῆνεσε καὶ θόλου. Β. ἀλλὰ καὶ δὲν τὸν ἀπεστέρεσε ἀπὸ τὴν ὑγείαν τοῦ, καὶ ὅχι μόνον αὐτὸν ἀλλὰ οὔτε ἐκείνον ποῦ δὲν ἐπέδειξε καμμίαν πίστιν. Καὶ ὅπως οἱ ἱατροί, ἐνῶ θεραπεύουν τὴν ἰδίαν πάσῃν ἀπὸ τοὺς μὲν λαμβάνουν ἑκατὸν χρυσὰ νομίσματα, ἀπὸ τοὺς δὲ τὰ ἡμισία, ἀπὸ ἄλλους δὲ λιγώτερον καὶ ἀπὸ μερικοὺς ἑπὶ ποτε, εἶται καὶ ὁ Χριστὸς ἀπὸ μὲν τὸν ἑκατοντάρχον ἐδέχθη πολλὴν καὶ ἀγαθὴν πίστιν, ἀπὸ αὐτὸν δὲ λιγώτερον, ἀπὸ ἐκείνον οὔτε τὴν στοχεύει. Καὶ ὁμῶς τοὺς ἐβράβευσε ὅλους. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον καὶ ἐκείνον ὁ ὁποῖος δὲν κατέβαλε τίποτε, τὸν ἔκρινε καὶ αὐτὸν ἀξίον τῆς εὐεργεσίας. Διότι δὲν ἐπέδειξε πίστιν, ὅχι ἀπὸ ἀδιαφορίαν οὔτε ἀπὸ ἀναισθησίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ διότι ἠγνώκει τὸν Χριστὸν. Ὁ καὶ δὲν εἶχε ἀκούσει ποτὲ δι' αὐτὸν κανένα θαῦμα οὔτε μικρὸν οὔτε μεγάλο. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδέχθη τὴν συγχώρησιν. Πρῶγμα ποὺ ὑπὸ τὴν ἐκτίμησιν καὶ εὐαγγελιστοῦ, ὅταν εἶπε. «Διότι δὲν ἐγνωρίζε ποῖος ἦτο»³¹. ἀλλὰ τὸν ἀνεγνώρισε μόνον ἀπὸ τὴν ὕψιν ὅταν τὸν συνηύτησε διὰ δευτέραν φοράν.

Μερικοὶ λέγουσιν, ὅτι αὐτοὺς ἐβραβεύθη, ἐπειδὴ ἐπ' ἑστῶσαν ἐκεῖνον ποῦ τὸν ἔφεραν. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι ὁρθόν. Ὅταν λέγῃ «δὸν τὴν πίστιν αὐτῶν»³² δὲν ἐννοεῖ μὴ

28 Ματθ. 9, 2
29 Λουκ. 7, 10
30 Ματθ. 9, 13
31 Ματθ. 9, 2

νον αὐτοὺς που τὸν μετέφεραν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποὺ μετέφερόν. Τί λοιπόν θὰ ἔλεγε κάποιος, ἄλλος ἐπίστευσε καὶ ἄλλος θεραπεύεται. Δι' ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν τὸ ποτεῶν, ἐκτός μόνον ἐάν κανεῖς διὰ τὴν μικράν του ἡλικίαν ἢ τὴν υπερβολικὴν του ἐξάντλησιν εὐρίσκειται εἰς κατάστασιν ἡ δυνάμεις νὰ πιστεύσῃ. Ἀλλὰ θὰ εἴπῃς, τότε πῶς εἰς τὴν περιπτώσει τῆς Χαναναίας³⁸ ἐπίστευσε μὲν ἡ μήτηρ, ἀλλὰ ἐθεραπεύθη ἡ θυγάτηρ. Καὶ ὅν ὁ ἑκατόνταρχος δὲν ἐπίστευσε, πῶς θὰ εἶχεν ἀναστήθῃ καὶ θὰ εἶχε σωθῇ ὁ δοῦλος του. Διότι οἱ ἄρρωστοι δὲν ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ πιστεύσουν. Ἀκούσε λοιπὸν τί λέγε ἡ Χαναναία. «Ἡ θυγάτηρ μου κατέχευε ἀπὸ δαϊμόνιον καὶ δοκιμάζετα φρικτὰ»³⁹ καὶ ἄλλοτε πίπτει εἰς τὸ ὕδωρ. Ἄλλοτε εἰς τὸ πῦρ. Ἐκείνη δὲ μὲ ἀπώλειαν συνειδήσεως, κατεχομένη ἀπὸ τὸν δαίμονα καὶ μὴ δυνάμενη νὰ συνέλθῃ ποτέ,⁴⁰ οὕτως νὰ ἔχῃ ὀφείλει, πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύσῃ. Ὅπως λοιπὸν εἰς τὴν περιπτώσει τῆς Χαναναίας ἔτο συνέβη καὶ μὲ τὸν ἑκατόνταρχον. Ὁ δοῦλος ἦτο κατάκοπος εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τὴν στιγμὴν ποὺ ὁ ἰδιὸς δὲν ἐγνωρίζε τὸν Χριστὸν οὕτως ποῖος ἦτο τέλος πάντων, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύσῃ εἰς ἕνα ἀγνωστὸν, τοῦ ὁποῖου ποτέ δὲν εἶχε λάβει πείραν.

Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν τοῦτο εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσειν, διότι ὁ παράλυτος ἐπίστευσε. Ἀπὸ τοῦ γίνεται φανερόν τοῦτο, Ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν τρόπον που τὸν προσεκόμισαν εἰς τὸν Χριστὸν. Αὐτὸ τὸ ὅτι τὸν κατέδιδασαν ἀπὸ τὴν στέγην μὴ τὸ ἀκούσης ἀπλῶς, ἀλλὰ σκέψου τί σημαίνει. Β' ἔνα ἄρρωστον νὰ ὑπομείνῃ μίαν τοι αὐτὴν ταλαιπωρίαν.⁴¹ Α' Ἐχετε δεδάκνυς ὅτι ὅψιν, ὅτι οἱ ἄρρωστοι εἶνα τόσοι εὐερέθιστοι, καὶ στενόχωροι, ὥστε πολλὰς φορές ἀποκροῦν καὶ τὴν ἱατρικὴν τῶν περιθαλψιῶν εἰς τὴν κλινὴν καὶ προτιμοῦν νὰ ὑπομείνουν τοὺς πόνους ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῶν παρὰ νὰ δεχθοῦν τὸ βάρος τῆς ἱατρικῆς ἀγωγῆς. Ἐνῷ αὐτὸς ἠνέχθη καὶ νὰ τὸν μεταφέρουν ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκίαν καὶ νὰ περάσῃ βασταζόμενος μέσῳ ἀπὸ τὴν ἀγοράν, καὶ νὰ φανερωθῇ τὴν ἀθλίαν του κατάστασιν ἐνώπιον τόσοι πληθους. Ἐνῷ οἱ ἄρρωστοι ἔχουν τὴν τάσιν νὰ προτιμοῦν νὰ ἀποθάνουν παρὰ νὰ ἀποκαλύπτουν τὰς συμφορὰς των. Ἀλλὰ ὁ ἄρρωστος αὐτὸς δὲν συμπεριφέρθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀλλὰ ὅταν εἶδε

³⁸ Πρὸς Ματθ. 15, 21. 28. Μαρκ. 7, 24. 31.
³⁹ Ματθ. 23, 29.
⁴⁰ Πρὸς Ματθ. 17, 11, 12.

τὸ θέατρον γεμάτων, τὰς εἰσόδους φραγμένας, τοὺς λιμένους ἀποκλεισμένους, ἐδέχθη νὰ τὸν καταβιδάσῃ ἀπὸ τὴν στέγην. Β' Τόσον ἐπινοητικὸς εἶναι ὁ πόθος, καὶ τόσον πολυδύναμος ἡ ἀγάπη. Καὶ πράγματι, ὅποιος ζητεῖ εὐρίσκει, καὶ ἀνοίγουν τὴν θύραν εἰς ἐκεῖνον ποὺ τὴν κτυπᾷ.⁴² Δὲν εἶπε πρὸς τοὺς ἰδίους του. Τ. συμβαίνει τέλος πάντων, διατ. θορυβεῖσθε. Διατὶ διάξεσθε, Ἄς περιμένωμεν νὰ ἀδειάσῃ τὸ δωμάτιον, νὰ διαλυθῇ τὸ πλῆθος θὰ ἀναχωρήσουν οἱ συγκεντρωμένοι καὶ θὰ δυνήσωμεν νὰ προσέλθωμεν εἰς αὐτὸν κατ' ἴδιαν καὶ νὰ τοῦ ἀνασκώσωμε τὸ ζητημὰ μας. Ποια ἀνάγκη εἶναι, νὰ ἐκθέσω τὰς συμφορὰς μου ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια τόσοι πληθους καὶ νὰ κατέλθω ἀπὸ τὴν στέγην καὶ νὰ παρουσιάσω ἕνα ἀσχημον θέαμα.⁴³ Τ. ποτε ὅτι ὅλα αὐτὰ δὲν εἶπε πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἑκατοντος οὕτως πρὸς τοὺς ἀνθρώπους του ποὺ τὸν μετέφεραν, ἀλλὰ ἐνόμιζε ὅτι εἶναι στολισμὸς νὰ καταστήσῃ μάρτυρας τῆς θεραπείας τοῦ τόσοι ἀνθρώπους. Γ' Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἴδωμεν τὴν πίστιν του ἀπὸ αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὅταν τὸν κατέβησαν καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὸν Χριστὸν, τοῦ λέγει. «Ἐχε θάρρος, τέκνον μου, σοὺ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι»⁴⁴. Καὶ ὅταν ἤκουσε αὐτὰ, δὲν ἠγαπάνησεν, δὲν ἐδυσσασθέτησε, δὲν εἶπε πρὸς τὸν ἱατρὸν. Τί εἶνα αὐτὸ πάλιν. Ἐγὼ ἤλθα νὰ θεραπευθῶ ἀπὸ ἄλλην πάθησιν καὶ αὐτὸς μοὺ θεραπεύει. Ἀλλήν. Αὐτὰ εἶναι δικαιολογία καὶ παρρησία καὶ προσκαλυμμένα ὀδυνημῶς. Συνγνωρίζε τὰς ἁμαρτίας που δὲν φαίνονται, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶπε οὐτε ἐσκέψθη. Ἀλλὰ ἐπεριμένε καὶ ὥστε τὸν ἱατρὸν νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν μέθοδον θεραπείας ποὺ ἔκρινεν. Ἄλλε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἐπῆγε πρὸς αὐτόν. Π. ἀλλὰ ἐπερίμενε νὰ ἔλθῃ αὐτὸς διὰ νὰ ἐπιδείξῃ εἰς ὅλους τὴν πίστιν του. Μήπως δὲν ἠδύνατο νὰ διευκολυνῇ τὴν εἰσόδον του. Ἀλλὰ δὲν ἔκαμε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Β' νὰ δεῖξῃ εἰς ὅλους τὴν προσθυμίαν του καὶ τὴν φιλοργάνον του πίστιν.

Καθὼς δηλ. ἐπῆγεν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄλλον που ἦτο παράλυτος ἐπὶ τοιαύτω ἔτη. Βιδὶ δὲν εἶνε καμὲνα νὰ τοῦ συμπαρασταθῇ, ἔτσι καὶ αὐτὸν ἐδῶ. ἔπε δὲ εἶχε πολ-

⁴² Πρὸς Λουκ. 11, 10.

⁴³ Ὡς ἐννοεῖται μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Πάτρως, προεσθίοντος παύσαντος τῆς παρουσίας ἐκθεσίωνος φησὶν, καὶ ἵστανε δοκίμιον τὴν ἐκείνου τοῦ ἐκκρίνοντος ἐς τὴν θέαν τοῦ παρεκκρίνοντος τὸν ἄνθρωπον. Ἐ, νὲ σὺντα καὶ ἀναρῶντες τὰς κλίμας ἀναρῶντες ἀνέμους τὸν

⁴⁴ Ματθ. 9, 2.

λους ιδικούς του, τὸν ἐπερμένε νὰ ἐλθῇ πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ καταστήσῃ καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ φανεράν μετὰ τὸ γεγονός, ὅτι, τὸν ἔφεραν πρὸς αὐτόν, καὶ διὰ νὰ μᾶς ὑπογράμμιση τὴν ἐρημίαν τοῦ ἄλλου μετὰ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἴδιος ἐτῆγε πρὸς αὐτόν, καὶ νὰ φανερωσῇ εἰς ὅλους καὶ τοῦ ἐνὸς τὴν προθυμίαν καὶ τὴν ὑπακοήν τοῦ ἄλλου, πρὸ παντός εἰς ὅλους ποὺ ἦσαν τότε παρόντες. Ἐξαιτίας οὖν Ἰουδαῖοι συνηθῶς, μερικοὶ φθονεροὶ καὶ μισάνθρωποι, φθονοῦσαν τοὺς συνανθρώπους των ποὺ εὐηγγελίζοντο, καὶ ἐς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀπὸ καιρὸν ἐπετίθεντο ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ διὰ τὰ θαύματα λέγοντες, ὅτι θεραπεύει ἡμέραν Σάββατον καὶ τώρα ἐπεκαλοῦντο τὸν δῖον τῶν εὐεργεταμένων καὶ ἔλεγον «Ἐάν αὐτὸς ἦτο προφήτης, θὰ ἐγνώριζε ποία ἦτο ἡ γυνὴ τοῦ «ὡν ἐγγίξε»³⁹. Καὶ τοῦτο διότι δὲν ἐγνώριζον, ὅτι ἔργον τοῦ ἱατροῦ εἶναι, τοῦτο κυρίως νὰ εὐρίσκειται μετὰ τῶν ἀσθεῖν καὶ νὰ ἐμφανίζετα πάντοτε παρὰ τὸ πλεονόν των καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀπαφεύγῃ οὕτε ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτοῦ»⁴⁰. Ἀ Πράγμα τὸ ὅποιον ἔλεγε καὶ ὁ ἴδιος ὅποτε νόμιμος πρὸς ἐκείνους «Δὲν εἶναι οἱ υἱεῖς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἱατροῦ, ἀλλὰ οἱ ἀσθενεῖς»⁴¹. Διὰ νὰ μὴ τοῦ ἀπαυθύνουν λοιπὸν πάλιν τὰς ἰδίας κατηγορίας, ἐδείκνυε πρῶτα ὅτι εἶναι ἀξιοὶ τῆς θεραπείας ὅσοι προσήρχοντο διὰ τὴν πίστιν των. Διὰ τοῦτο ἐφάνερσε καὶ τὴν ἐρημίαν ἐκείνου, καὶ τὴν φλογερὰν πίστιν καὶ προθυμίαν τοῦτο. Διὰ τοῦτο ἐκείνου μὲν τὸν ἐθεράπευσεν ἡμέραν Σάββατον, ἐνῶ τούτων ὅχι Σάββατον, ὅστε, ὅταν ἴδῃς νὰ κατηγοροῦν καὶ νὰ ἐπιτιμῶν τὸν Χριστόν, ὅταν ἐθεράπευε καὶ ἄλλας ἡμέρας, νὰ μάθῃς, ὅτι καὶ τότε δὲν τὸν κατηγοροῦν διὰ τὴν παραβῆσιν τοῦ νόμου, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδυνάμηντο νὰ συνκρατήσουν τὸν φθόνον των.

Β Διατί δὲ δὲν ἐπροχώρησε εἰς τὴν ἐξάλειψιν τῆς παραλυσεως πρῶτα, ἀλλὰ λέγει «ἔχε θάρρος, τέκνον μου, σοὺ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι». Καὶ αὐτὸ τὸ ἔπραξε μετὰ μεγάλην σοφίαν. Διότι οἱ ἱατροὶ συνηθίζουσιν νὰ μὴ ἐξέλθουν πρῶτον τὰ νοσήματα, ἀλλὰ νὰ ἐξουδετερωθῶν τῶν πᾶσαν τὴν πηγὰς τῆς νόσου. Ἐστὶ π.χ. ὅταν οἱ οὐρεθροὶ πάσχουν ἀπὸ οὐρεθρίτιδος καὶ μολυσμένην ροήν ὁ ἱατρὸς ἀφίγει, συνηθῶς κατὰ μέρος τὸ νοσούν ὄργανον καὶ στρέφει τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν κεφαλὴν, ὅπου ἐδρίσκειται ἡ πηγὴ καὶ ἡ ρίζα τῆς ἀρρωστίας. Ἐστὶ λοιπὸν ἔκαιε

39 Λουκ 1:39
39 Ματθ 9:12

καὶ ὁ Χριστὸς, ἐξουδετερωνε πρῶτον τὴν πηγὴν τῶν κακῶν διότι πηγὴ καὶ ρίζα καὶ μήτηρ ὅλων τῶν δεινῶν εἶναι ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας. Ὁ Αὐτὸς παραλύει τὰ σωματὰ μας. Αὐτὴ προκαλεῖ τὰς νόσους. Διὰ τοῦτο καὶ, ἐδῶ λέγει «ἔχε θάρρος, τέκνον μου, σοὺ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι» καὶ ἐκεῖ λέγει, «ἰδοὺ, ἔγινες καλὰ, νὰ μὴ ἁμαρτάνῃς πλέον, διὰ νὰ μὴ σοὺ συμβῇ κάτι χειρότερον», διότι ἤθελε νὰ φανερωσῇ καὶ εἰς τοὺς δυο, ὅτι αἱ νόσοι αὐταὶ ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἡ νόσος ἐπέπεσεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Κάιν ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας. Καὶ πράγματι, ἐκείνος μετὰ τὴν ἀδελφοκτονίαν, μετὰ δηλ. ἀπὸ τὴν παρανομίαν ἐκείνην, ἔπαθε παράλυσιν εἰς τὸ σῶμα⁴². Διότι ὁ τράμος δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο ἀπὸ παράλυσιν. Διότι, ὅταν ἡ ζωικὴ δύναμις ποὺ συγκρατε τοὺς ζωντανὸν ὁργανισμὸν ἐξασθενήσῃ καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ στηρίξῃ τὰ μέλη ἐς τὴν θέσιν καὶ τὴν λειτουργίαν των, τότε αὐτὰ ἐξέρχονται ἀπὸ τοῦ ἐλεγχού της. Ὁ χαλαρῶνται καὶ τρέμουν καὶ περιφέρονται.

Αὐτὸ τὸ ἔδειξε καὶ ὁ Παῦλος. Κατηγοροῦν δηλ. τοὺς Κορινθίους διὰ κάποια ἁμαρτίαν λέγει «Διὰ αὐτὸ ὑπάρχουν μετὰς σας πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀρρωστοί»⁴³. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐξουδετερωνε πρῶτα τὴν αἰτίαν τῶν κακῶν καὶ ὅταν εἶπε «ἔχε θάρρος, τέκνον μου, σοὺ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι» ἐξωφώνει τὸ φρόνημά του, διεγείρει τὴν ψυχὴν του ποὺ ἦτο καταβεβλημένη. Ὁ λόγος του ἔγινε ἔργον καὶ ἀφοῦ ἐκλήθη εἰς τὴν συνείδησιν, ἔφρασε τὴν ἰδίαν τὴν ψυχὴν καὶ ἀπεδωκε πᾶσαν ἀγωνίαν ἐξ αὐτῆς. Διότι τίποτε δὲν φέρνει τόσην χαρὰν καὶ παρέχε, θάρρος ὅσον τὸ νὰ ἔχῃς τὴν συνείδησιν καθαρὰν ἀπὸ πᾶσαν κατηγορίαν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου. Ἐ «ἔχε θάρρος, τέκνον μου, σοὺ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι», Διότι, ὅπου ὑπάρχει, συγχωρήσις ἁμαρτημάτων, ἐκεῖ ὑπάρχει, υἰοθεσία. Ἐστὶ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα προσγοιμῶμεν νὰ τὸν καλέσωμεν Πατέρα, ἕως ὅτου ἀποστλῶμεν τὰ ἁμαρτήματα εἰς τὴν κοιλίαν τῆς ἀνίμου ὁδοῦ. Ὅταν λοιπὸν ἀναδυσθῶμε ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς ἀνίμου, ἀφοῦ ἀποβάλωμεν ἐκείνο τὸ ἐπαχθὲς φορτίον, τότε λέγομεν «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Ἀλλὰ διὰ ποίαν λόγον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ παραλυτικοῦ, ποὺ ἦτο κατάκοτος τριάκοντα ὅκτω ἔτη, δὲν ἐ-

40. Πρὸς Ρωμ 4:15-16
41. Α. Κορ. 11:30

νήγησε κατ' αὐτόν τὸν τρόπον, ἀλλὰ ἐθεράπευσε πρῶτον τὸ σῶμα του.⁴² Ἀ διότι τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ αἱ ἁμαρτίαι εἶχαν ἐξαντληθῇ ἀπὸ τὸ μήκος τοῦ χρόνου. Διότι δύναται τὸ μέγεθος τῆς δοκιμασίας νὰ καταστήσῃ ἐλαφρότερον τὸ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων. Ὅπως ἀκριθῶς λέγει καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀσζάρου, ὅτι ἐδοκίμασε ὅλας τὰς συμφορὰς τοῦ εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἐδῶ παρηγορεῖται. Καὶ πάλιν εἰς ἄλλα σημείον λέγει «Παρηγορεῖτε τὸν λαόν μου, ἀμνηστῶτε εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ἱερουσαλὴμ, διότι ἐδέχθη ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Κυρίου ὅτι τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς». Καὶ πάλιν ὁ προφήτης λέγει. «Κυριε, δώσε μας εἰρήνην, ὅτι ἀπέδωσας εἰς ἡμᾶς ὅλα»⁴³ ἔννοων, ὅτι οἱ τιμωρία, καὶ οἱ κολασμοὶ τῶν ἁμαρτιῶν φέρουν συγχωρησιν καὶ δυνάμεθα νὰ τὸ ἀποδεξώμεν ἀπὸ πολλὰ σημεῖα. Β. Ἐγὼ λοιπὸν νομίζω, ὅτι δὲν τοῦ ἀνέφερε ἵνα περὶ συγχωρήσεως, ἀλλὰ τὸν ἠσφάλισε διὰ τὸ μέλλον, διότι τὰ ἁμαρτήματα τοῦ εἶχε πράξει ἕως ὅτε εἶχαν ἐξαντληθῇ ἀπὸ τὸ μήκος τῆς ἀφρώστιας. Ἡ, ὅν δὲν συμβαίνει αὐτό, ἐπεὶ δὴ αὐτὸς δὲν εἶχε ἀκόμῃ πιστεύσει ὅτι ποτε τὸ μεγάλο διὰ τὸν Χρὸστὸν, διὰ τοῦτο ἦλθε πρῶτα εἰς τὸ μικρότερον καὶ φανερόν καὶ ἐξωφθαλμὸν, δηλαδὴ εἰς τὴν ὑγίαν τοῦ σώματος. Ἀλλὰ εἰς τὴν περιπτώσειν αὐτοῦ ἐδῶ δὲν ἐνήγησε κατ' αὐτόν τὸν τρόπον, ἀλλὰ ἐπεὶ εἶχε περισσώτεράν τισιν εἶχε καὶ ὑψηλότερον φρόνημα, διὰ τοῦτο τοῦ ὡμιλήσει πρῶτα διὰ τὴν σαβαριτέραν νόσον. Κα, ἐπὶ πλέον ἄλλων αὐτῶν, δὲ νὰ δείξῃ τὴν ἰσοτιμίαν του μετὰ τὸν Πατέρα. C. Ὅπως δηλ ἐκεῖ ἐθεράπευσε ἡμέραν Σάββατον διότι ἤθελε νὰ τοὺς ἀταλλάξῃ ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν παράδοσιν καὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας τὰς κατηγορίας νὰ λάβῃ ἀφορμὴν καὶ νὰ φανερώσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τὸν Πατέρα, ἔτα καὶ ἐδῶ, ἐπειδὴ ἔγνωρζεν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ ἔλεγον εἴτε αὐτοὺς τοὺς λόγους διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁμοῦ μὲν πρὸς τὸν πατέρα λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ ἐκεῖ. Δ, ὅτι, δὲν εἶνα το ἴδιον πράγμα ἐνὶ κρείσσονος τὸν κατηγορεῖ οὐτε τοῦ φεγγεῖ αὐτὸς μόνος περὶ νὰ φέρῃ τὸν λόγον εἰς αὐτό το θέμα μετὰ τὸ νὰ θίξῃ τὸ θέμα αὐτὸ ὑπὸ μορφὴν ἀπολογίας, ὅταν ἄλλοι ἐδῶσαν τὴν ἀφορμὴν διότι ὁ πρῶτος τρόπος τῆς ἀποδείξεως θὰ προσέκρανε εἰς τοὺς ἀκρατίας ἐνὶ αὐτῷ #50 ἦτο ἀνωδυνος καὶ εὐκολώτερον παραδεκτός καὶ παντοῦ τὸν βλέπομε νὰ κάμνῃ αὐτὸ B καὶ δὲ

42. Ματθ 10: 1, 2

43. Ματθ 26: 12

τόσον μετὰ λόγους, ὅσον μετὰ ἔργα ἐπέδωκε νὰ προβάλλῃ τὴν ἰσότητά.

Αὐτὸ ὑπενόησεν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς⁴⁴ κα, ἔλεγεν, ὅτι κατεδύκων αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, οὐ μόνον διότι κατηγορεῖ τὸ Σάββατον, ἀλλὰ καὶ διότι ἀνέμασε τὸν Θεὸν Πατέρα του, παριστῶν τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἰσὺν πρὸς τὸν Θεόν, πράγμα τοῦ εἶναι πολὺ μεγαλύτερον διὰ τῆς ἐκ τῶν πραγμάτων λοιπὸν ἀποδεξέως, ἐπρόβαλλε τὸ ἴδιον πράγμα. Τί ἔκαμαν λοιπὸν οἱ φθουεροὶ κα, κακοψυχοί, οἱ ὅποιοι ἐφαρμακύνοντο ἀπὸ τὰ ξένα καλὰ καὶ ἐζήτουν ἀπὸ παντοῦ νὰ λάβουν ἀφορμὰς. Γ, ἐλασφημεῖ αὐτοὺς, ἔλεγον, «Διότι, κανεὶς δὲν δύναται, νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίαν, παρὰ μόνον ὁ Θεός»⁴⁵. Ε. Ὅπως ἐκεῖ τὸν κατηγοροῦν, ὅτι κατηγορεῖ τὸ Σάββατον, κα, ἀπὸ τὰς ἰδίας τὰς κατηγορίας λαβὼν ἀφορμὴν ἐφανερώσεν ὑπὸ μορφὴν ἀπολογίας τὴν ἰσότητά πρὸς τὸν Πατέρα λέγων καὶ Πατὴρ μου ἐργάζεσθαι, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι.⁴⁶ ἔτσι καὶ ἐδῶ, μετὰ ἀφετηρίαν καὶ ἀφορμὴν τὰς κατηγορίας προβάλλει τὴν ἰσότητά τοῦ ἀπαρραλλάκτου πρὸς τὸν Πατέρα. Τί λέγουσιν δηλαδὴ «Κανεὶς δὲν δύναται νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίαν, παρὰ μόνον ὁ Θεός». Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ ἴδιοι ἔθεσαν τὸν ὅρον αὐτόν, οἱ ἴδιοι εἰσήγαγον τὸν κανόνα, οἱ ἴδιοι ἐθέτισαν τὸν νόμον.⁴⁷ Α. τοὺς ἀπαστομῶνε μετὰ τοὺς ἰδίους τοὺς λόγους των, ἱεῖς, τοὺς λέγει, ὡμολογήσατε ὅτι εἶναι ἀπακλειστός, ὡς ἔργον τοῦ Θεοῦ νὰ συγχωρῇ τὰς ἁμαρτίας. Εἶναι λοιπὸν ἡ ἰσότης ἀναμφισβήτητος, κα, δὲν τὸ λέγουσιν αὐτοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης ὡς ἐξ ἑξῆς «Ποῖος ἄλλος Θεὸς εἶνα, ὅπως εἶπες»⁴⁸. Ἐπειτα δε κύκλῳ τὸ ἰδιαίτερον γνωσθῆναι αὐτοῦ, προσέθεσε «Σὺ τοῦ συγχωρεῖς τὰς ἀνομίας καὶ ἀντιπαρέρχεις μετὰ μακροθυμίας τὰς ἀδικίας»⁴⁹. Ἄν λοιπὸν φανῇ ἄλλος, ὁ ὅποιος κάμνει καὶ αὐτὸς τὸ ἴδιον, αὐτὸς καὶ Θεὸς εἶναι, καὶ Θεὸς ὅμοιος μετὰ ἐκείνου. Ἀλλὰ ὅς ἴδωμεν μετὰ ποῖα ἐπιχειρήματα τοὺς ἀντιμετωπίζει ὁ Χρὸστὸς μετὰ τὴν πρᾶσιν καὶ ἐπ' ἐκείναι καὶ μετὰ κάθε φροντίδα «Καὶ Ἰσοῦ μερικὸν ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς εἶπαν μέσῳ των. Β. Αὐτὸς ἐλασφημεῖ σφετερισόμενος δὲ καίωμα τὸ ὅποσον ἔχει μόνον ὁ Θεός»⁵⁰. Δὲν ἐπρόφερον τὰς λέξεις, δὲν τὸ ἐξέφρασαν τὸ πράγμα μετὰ τὴν

44. Ματθ 1: 1, 2, 16

45. Ματθ 2: 7

46. Ματθ 3: 1, 2

47. Ματθ 7: 28

48. Ματθ 7: 18

49. Ματθ 9: 5

γλώσσαν, ἀλλὰ τὰ ἐσκέπτοντο εἰς τὸ δόθος τῆς ψυχῆς των. Τὶ ἔκοιμε λοιπὸν ὁ Χριστός; Ἀπεκάλυψε τὰς μυστικὰς σκέψεις ἐκείνων πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἐδωκε μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος τοῦ παραλυτικοῦ, διότι ἤθελε νὰ τοὺς δεῖξῃ τὴν δύναμιν τῆς θεότητός του. Διότι ὁ Θεὸς μόνον δύναται νὰ φανερωῇ τὰ ἀπόρητα τοῦ νοῦ μετὰ τὴν θεότητα του. «Σὺ», λέγει, «μόνον σὺ γνωρίζεις τὰς καρδίας». ⁵⁰ Βλέπεις, ὅτι τὸ μόνον σὺ δὲν λέγεται πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ Υἱοῦ, διότι ἐὰν ὁ Πατὴρ, μόνον αὐτός, γνωρίζει τὰς καρδίας, τότε πῶς ὁ Υἱὸς γνωρίζει τὰ ἀπόρητα τοῦ νοῦ; «Διότι ὁ Ἰδιος», λέγει, «ἐγνωρίζε καλὰ τί εἶχε μέσα του ὁ κάθε ἄνθρωπος». ⁵¹ Καὶ ὁ Παῦλος δεκνυὼν ὅτι εἶναι ἴδιον τοῦ Θεοῦ νὰ γνωρίζῃ τὰ ἀπόρητα, λέγει: «Αὐτός ὁ ὁποῖος ἐρευνᾷ καὶ αὐτὰς τὰς κρυφὰς διαθέσεις τῶν καρδιῶν» ⁵² θέλων νὰ παραστήσῃ ὅτι ὁ Ἰδιότης αὐτῆς ἔχει τὴν ἴδιαν ἰσχυρὴν μετὰ τὴν προσήγοριαν «Θεός». Ὅπως δηλ. ἐν εἰπῶ «ὁ δρέκων» δὲν ἐννοῶ καὶ ἄλλου παρὰ μόνον τὸν Θεόν, διότι αὐτὸς μόνον δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο. Ἐπίσης καὶ ἐν εἰπῶ «ὁ ἀνατέλλων τὸν ἥλιον» καὶ δὲν προσθέσω τὴν λέξιν «Θεός», πάλιν αὐτὸν ἐννοῶ μετὰ τὸ πρᾶγμα. Τὸ ἴδιον λοιπὸν ἀποδεικνύει καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ «αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐρευνᾷ καὶ αὐτὰς τὰς κρυφὰς διαθέσεις τῶν καρδιῶν», διότι αὐτὸς μόνον δύναται νὰ ἐρευνᾷ τὰς κρυφὰς διαθέσεις τῶν καρδιῶν. Ἐὰν ἡ φράσις αὕτη δὲν ἔχει τὴν ἴδιαν ἰσχυρὴν μετὰ τὴν λέξιν «Θεός», δὲν θὰ ἐκρησματοποιεῖ τὴν μίαν ἐκφράσιν ἀντὶ τῆς ἄλλης, διὰ νὰ μᾶς φανερωσῇ τὸ ἴδιον πρᾶγμα. Καὶ πράγματι ἂν ὑπῆρχε κάτι κοινὸν εἰς αὐτὸν καὶ τὰς ὁμοειδητάς του, ἢ δὲν θὰ κατεναυμένον ποῖον ἐκ τῶν δύο ἐδήλωνε, διότι θὰ ἐπῆρχετο σύγχυσις εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀκροατῶν ἀπὸ τὴν κοινότητα αὐτῆν. Ὅταν λοιπὸν αὐτὸ φαίνεται ὡς γνώρισμα τοῦ Πατρὸς, φαίνεται καὶ ὡς γνώρισμα τοῦ Υἱοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ ἰσότης εἶναι ἀναμφισβήτητος καὶ διὰ τοῦτο λέγει: «Δ.σπ. διαλογίζεσθε μέσα εἰς τὰς καρδίας σας σκέψεις κακοπραγμάτων. Διότι, τὸ εἶναι εὐκολώτερον, νὰ εἴπῃ κανεὶς «εἶναι συγχωρημένα αἱ ἁμαρτίαι σου» ἢ νὰ εἴπῃ «σὴκω ὁρθίαις καὶ περιπάτει»» ⁵³

⁵¹ Ἰδοὺ παρέχει καὶ δευτέραν ἀπόδειξιν διὰ τὴν ἀφασιν

⁵⁰ Ματθ. 6, 7. 8, 29.
⁵¹ Ἰωάν. 2, 25.
⁵² Ρωμ. 8, 27.
⁵³ Ματθ. 9, 4. 5.

τῶν ἁμαρτιῶν. Διότι ἡ συγχωρησις τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι πολὺ σημαντικώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος, ἔτι καὶ εἶναι τόσο σημαντικώτερον θεοῦ εἶναι, ἢ ψυχὴ ἀνωτέρα τοῦ σώματος. Ὅπως δηλ. ἡ παράλυσις εἶναι νόσος τοῦ σώματος, ἔτι καὶ ἡ ἁμαρτία εἶναι νόσος τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ αὕτη ἂν καὶ ἦταν μεγαλυτέραν νόσημα, δὲν ἦταν φανερὴ, ἐνῷ ἐκείνη, ἂν καὶ ἦταν μικρότερον, ἦταν φανερὴ. Ἐπειδὴ λοιπὸν πρόκειται νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ μικρότερον ὁ ἄνθρωπος ἀποδείξῃ τὸ μεγαλυτέρον, δεκνύει ὅτι, ἐν ἡργῇ εἶται ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας ἐκείνων καὶ ἔκοιμε μίαν συγκατάθεσιν πρὸς τὴν ταπεινότητά των. «Τὶ εἶναι, εὐκολώτερον, νὰ εἴπῃ κανεὶς «εἶναι, συγχωρημένα αἱ ἁμαρτίαι σου» ἢ νὰ εἴπῃ «σὴκω ὁρθίαις καὶ περιπάτει»» ⁵⁴ Διὰ τοιοῦτον λόγον λοιπὸν ἔρχεσθαι εἰς τὸ μικρότερον δι' αὐτοὺς. Διότι τὸ φανερὸν παρέχει τραυτοτέραν ἀπόδειξιν παρὰ τὸ ἀφανές. Δι' αὐτὸ δὲν ὠρυσάμενος αὐτὸν πρὶν εἴπῃ εἰς αὐτοὺς: «Διὰ νὰ μάθετε, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, τότε λέγει εἰς τὸν παραλυτικόν: «σὴκω ὁρθίαις καὶ περιπάτει»» ⁵⁵ Ὅσον νὰ ἐλέγετο. Μεγαλυτέρα μὲν ἀποδείξις εἶναι, ἢ ἀφασιν τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ πρὸς χάριν σας προσθέτω καὶ τὸ μικρότερον, ἐπειδὴ αὐτὸ φαίνεται εἰς σας, ὅτι εἶναι ἀποδείξις ἐκείνου. Εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν ἐπήνεσε τὸν ἐκατόνταρχον, β-ταν τοῦ εἶπε: «Εἰπέ μόνον μετὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ που θελεῖς, καὶ θὰ ἰατρευθῇ ὁ δούλος μου». Β. Διότι καὶ ἐγὼ λέγω εἰς τὸν στρατιωτὴν «πῆγαν» καὶ πηγαίνει, καὶ εἰς ἄλλον λέγω «ἐλθε» καὶ κερχέται». ⁵⁶ Καὶ ἐπεθεσάμενος τὴν γνώμην του μετὰ τὴν ἐγκωμιαίαν. Καὶ πάλιν, ὅταν κατηγορήσῃ τοὺς Ἰουδαίους, που τὸν ἔφεγον διὰ τὸ Σαββάτου, ὅτι παραβαίνει τὸν νόμον, ἀπέδειξεν ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μεταβάλλῃ νόμους. Ἐτοί λοιπὸν καὶ ἐδῶ, ὅταν τοῦ εἴπον ὅτι κάμνε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἰσὺ μετὰ τοῦ Θεοῦ, διότι ὑπέσχετο πράγματα, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς τὸν Θεόν μόνον, ἀφοῦ τοὺς ἐμέμφθη καὶ τοὺς ἐκάκισε καὶ ἀπέδειξε μετὰ ἔργα ὅτι θεὸς ἐστίν, ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πράξῃ ὅσα καὶ ὁ Πατὴρ του. Ὁ Υἱὸς ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πράξῃ ὅσα καὶ ὁ Πατὴρ του. Ὁ Υἱὸς εἶναι καὶ ἰδικὰ του. Δὲν ἐσῆκωσε ἀπλῶς εἰς τοὺς πόδας του τὸν παραλυτικόν, ἀλλὰ ἀφοῦ πρῶτα εἶπε «διὰ νὰ

⁵⁴ Ματθ. 9, 6.
⁵⁵ Ματθ. 8, 8-9.

μάθετε, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς.⁵⁸ Αὐτὸ κυρίως τὸν ἐνδιέφερε καὶ αὐτὸ ἐπέδιωκε, νὰ ἀποδείξῃ κυρίως, ὅτι ἔχει τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν μὲ τὸν Πατέρα.

Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ καὶ ὅσα χθὲς καὶ ὅσα κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἐλέγχθησαν ἄς τὰ κρατῶμεν εἰς τὸν νοῦν μας μὲ ἀκρίβειαν καὶ νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν νὰ μὴ ἀμετακίνητος εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ νὰ ἐπιδεικνύμεν οἱ ἴδιοι ζωὴν ἐνδιαφέροντος· αὐτὰ καὶ ἄς συναντωμεθα ἐδῶ σιχναῖα. **Β** Διότι ἐπεὶ θὰ διατηρησώμεν καὶ ὅσα προηγουμένως ἐλέγχθησαν καὶ θ' ἀποκτήσωμεν καὶ ἅλα ἐπὶ πλέον. Καὶ ἂν κάτι ληρμονηθῇ μὲ τὸν καιρὸν, θὰ δυνηθώμεν εὐκόλως νὰ τὸ ἀνακτήσωμεν μὲ τὴν συνεχῆ διδασκαλίαν. Καὶ δὲν μένουσιν ἡμῶν τὰ δογματα ὡς καὶ ἀφθαρτά, ἀλλὰ καὶ θὰ διαγώμεν τὸν θίον μας μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ θὰ δυνηθώμεν νὰ διανύσωμεν τὴν παρούσαν ζωὴν μὲ χαρὰν καὶ εὐθυμίαν. Διότι ὅποιοιδήποτε πάθος θάσονται τὴν ψυχὴν, ὅταν ἐρχώμεθα ἐδῶ, εὐκόλως θὰ καταστήθῃ δυνατὸν νὰ ἐξαφανισθῇ. Διότι καὶ τώρα ὁ Χριστὸς παρίσταται καὶ ὅποιος προσέρχεται εἰς αὐτὸν μὲ πίστιν, θὰ δεχθῇ εὐκόλως τὴν θεραπείαν.

Γ Παλαίε, κανεὶς διαρκῶς μὲ τὴν πεινίαν, καὶ στερεῖται τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, καὶ σιχναῖα κοιμᾶται πεινασμένος. Ὅταν ἔλθῃ ἐδῶ εἰς τὴν συνάξιν μας καὶ ἀκούσῃ τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ ὅτι ἔζη πεινασμένος καὶ διψασμένος καὶ γυμνός, καὶ ὅχι μὲν καὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀλλὰ ὑπέμεινε διαρκῶς αὐτὴν τὴν κατάστασιν (διότι αὐτὸ εἰδείκνυε, ὅταν ἔλεγε «μέχρι τῆς ὥρας αὐτῆς ποῦ σὰς γράψω καὶ πεινώμεν καὶ ὑποφέρωμεν ἀπὸ δίψαν καὶ δὲν ἔχομεν ἀρκετὰ ρούχα»⁵⁹), θὰ λάβῃ ἀρκετὴν παρηγορίαν. Διότι θὰ μάθῃ ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἐλέγχθησαν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ εὐρισκῇται εἰς τὴν πεινίαν ὅχι διότι τὸν ἐμσεῖ οὕτως διὰ τὸν ἐγκατέλειψε.⁶⁰ Ἀ Διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐμίσει τὸν Παῦλον, ὁ ὅποιος τοῦ ἦτο ὁ προσφιλέστερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ ἐπέτρεψε τοῦτο. Ἀλλὰ τὸ ἐπέτρεψε ἀπὸ φροντίδα καὶ πρόνοιαν, ὁδῶν αὐτὸν εἰς μεγαλύτεραν ἀκμήν ὀρθόφροσύνης. Ἄλλος ἔχει τὸ σῶμα τοῦ κακοπαθῆ μένον ἀπὸ νόσου καὶ ἀπειρά, ἀλλὰ δε νὰ θά εἶναι δ' αὐτὸν ἀρκετὴ παρηγορία τὰ σῶματα αὐτῶν τῶν παραλυτικῶν καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς ὁ μακάριος καὶ γενναῖος μαθητὴς

⁵⁸ Ματθ. 9, 1.
⁵⁹ Α' Κορ. 13, 4, 14.

τοῦ Παύλου ὁ ὅποιος ἦτο διαρκῶς ἄρρωστος καὶ αὐδέποτε ἀνέπνεε ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀσθενείαν, **Δ** πρῶγμα ποῦ ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος. «Χρησμοποιεῖς ὀλίγον κρασί διὰ τὸ στομάχι σου καὶ τὰς σιχναῖς ἀσθενείας σου»⁶¹ καὶ δὲν ἔλεγε ἀπλῶς «τὰς ἀσθενείας σου». Ἄλλος ἐσυκοφαντήθη ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ ἀπέκτησε κακὸν ὄνομα, καὶ αὐτὸ θάσσανίζε τὴν ψυχὴν τοῦ καὶ τὸν κατατρώγει διαρκῶς. Ὅταν ἔλθῃς ἐδῶ καὶ ἀκούσῃς, ὅτι «μακάριοι γίνεσθε σὲ οἱ μαθηταὶ μου, ὅταν σὰς ὀβρίσουν οἱ ἄνθρωποι καὶ σὰς διωξοῦν καὶ εἰπουν ψευδομένοι παντὸς εἰδους κακολογίας καὶ κατηγορίας ἐναντίον σου δι' ἐμέ. Χαίριτε καὶ ἐκδηλώσατε ζωὴν διὰ τὴν χαρὰν σας, διότι ἡ ἀταμίωσίς σας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς θὰ εἶναι μεγάλη»⁶² τότε ἡ ψυχὴ σου θὰ ἀποβάλλῃ τὴν λύπην καὶ θὰ δεχθῇ κάθε χαρὰν. Σκιρτᾶτε καὶ ἀγαλλιάσθε, λέγει, ὅταν σὰς δυσφημοῦν.⁶³ Καὶ αὐτοὺς ποῦ κακολογοῦντα τοὺς παρηγορεῖ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐνῷ αὐτοὺς ποῦ κακολογοῦν τοὺς φοβίξει κατ' ἄλλον τρόπον λέγων ὅτι «Ὡς εἰς ἕκαστον λόγον περιττόν, τὸν ὅποιον θὰ εἰπουν τυχόν οἱ ἄνθρωποι, θὰ δώσω λόγον δι' αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, εἴτε καλὸς εἴτε κακὸς εἶναι αὐτός»⁶⁴. Ἄλλος ἔλασε τὴν θυγατέρα τοῦ ἡ τὸν υἱὸν ἢ κάποιον στενὸν συγγενή, καὶ αὐτὸς ἂν ἔλθῃ ἐδῶ ὅπου θὰ ἴδῃ τὸν Παῦλον νὰ στενάζῃ διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ νὰ ἐπιθυμῇ νὰ ἴδῃ τὴν μέλλουσαν καὶ νὰ θαυμάσῃ ἀπὸ τὴν παραισινήν τοῦ ἐδῶ, καὶ αὐτὸς θὰ λάβῃ ἀποτελεσματικὸν φάρμακον καὶ θὰ ἀπελθῇ ἀφοῦ ἀκούσῃ δηλ. τὸν ἐπὶ σπαστολὸν νὰ λέγῃ «Δὲν θέλω, ἀδελφοί μου, νὰ ἔχετε ὄνομα διὰ τοὺς ἐκεῖνοις μὴμένους», διὰ νὰ μὴ λυπηθῇ, καθὼς λυποῦνται οἱ ἄλλοι ποῦ δὲν ἔχουν ἐλπίδα.⁶⁵ Δὲν εἶπε «περὶ τῶν ἀποβλησάντων», ἀλλὰ εἶπε «περὶ τῶν κεκοιμημένων» δεικνύων, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ὕπνος. **Ε** Ὅπως ἀκριβῶς ἂν ἴδωμεν κάποιον νὰ κοιμᾶται, δὲν ταρασσόμεθα, οὐτὲ ἀδημονοῦμεν δι' ὅτι περιμένομεν ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ σηκωθῇ. Ἐπεὶ ἔταν ἴδωμεν κάποιον ποῦ ἀπέθανε, νὰ μὴ ταρασσώμεθα μήτε νὰ ἀπελπίσωμεθα. Διότι καὶ τοῦτο εἶναι ὕπνος, μακρότερος μὲν, πάντως ὅμως ὕπνος. Μὲ τὸ ὄνομα λοιπὸν τῆς «κοιμήσεως» παρηγόρησε τοὺς πενθοῦντας, ἐνῷ ἀνέτρεψε τὴν κατηγορίαν τῶν ἀπιστῶν. Ἐὰν πειθῇς, λέγει, ἀφορήτως αὐτόν

⁶⁰ Α' Τιμ. 5, 23.
⁶¹ Ματθ. 23, 34.
⁶² Πρὸς Λοῦκ. 6, 22—23.
⁶³ Ματθ. 23, 34.
⁶⁴ Α' Κορ. 4, 13.

που ἀπῆλθε ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν θὰ ἀμοιόζης μὲ ἐκεῖνον τὸν ἀπίστον, ὁ ὁποῖός δὲν ἔχει ἐλπίδα ἀναστάσεως. Ἐκεῖνος καλῶς θρηνεῖ, διότι δὲν δύναται νὰ σκεφθῇ ὀρθῶς διὰ τὰ μέλλοντα. Ἐσὺ ὅμως ὁ ὁποῖός ἔλαθες τὴν ἀποδοξίαν δὲ τὴν μέλλουσαν ζωὴν διὰ ποῖον λόγον καταπιπτεῖς εἰς τὴν διὰν ἀδυναμίαν μὲ ἐκείνον. Διὰ τοῦτο λέγε «Δὲν θέλω νὰ ἔχετε ἀγνοίαν διὰ τοὺς «κεκοιμημένους», διὰ νὰ μὴ λυπηθῶτε, καθὼς λυποῦνται οἱ ἄλλοι ποὺ δὲν ἔχουν ἐλπίδα»⁶⁵.

Καὶ, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν Κοινήν Διαθήκην, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Παλαιάν δυνάμεθα νὰ λαβῶμεν ἀρκετὴν παρηγορίαν. Διότι, ὅταν ἀκουσθῇ διὰ τὸν Ἰωβ μετὰ τὴν ἀπωλείαν τῶν χρημάτων του, μετὰ τὸν ἀφανισμόν τῶν παμνίων του, ὅτ' ἔχασε ὅχι ἓνα οὔτε δυο οὔτε τρεῖς ἀλλὰ ὁλοκληρὸν χορὸν ἀπὸ υἱοῦς εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας των, ὕστερα ἀπὸ τόσον μεγάλην ἀρετὴν τῆς ψυχῆς,⁶⁶ Ἄ καὶ ἂν εἶσαι ὁ ἀσθενέστερος ὄλων, θὰ βουηθῇς εὐκολῶς νὰ ἀνακτήσης τὰς δυνάμεις σου καὶ νὰ συελεθῇς. Διότι, σὺ ἀνθρώπε μου, καὶ παρηκολούθησες τὸν υἱόν σου, ὅταν ἦτο ἀρρωστος καὶ τὸν εἶδες νὰ κατακλίνεται καὶ τὸν ἤκουσες νὰ προφέρῃ τὰς τελευταίας λέξεις καὶ ἦσαν παρὼν κατὰ τὴν τελευταίαν του πνοήν, καὶ τοῦ ἔκλεισες τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τοῦ ἐσφράγισες τὰ στόμα. Ἐνῷ ἐκεῖνος οὔτε κἀν ἦτο παρὼν ὅταν ἐψυχασθῇ, δὲν τοὺς εἶδε νὰ ξεψυχαῖν, ἀλλὰ δι' ὅλους ἐγένε κοινὸς τάφος ἡ οἰκία καὶ εἰς τὴν διὰν τράπεζαν ἔχυθησαν μαζί καὶ ὁ ἐγκέφαλος καὶ τὸ στήμα, καὶ εὖλα καὶ κέσσοι καὶ κανιορτὸς καὶ τεμαχισμένοι σάρκες καὶ ὅλο μαζί ἐγέναν ἓνας πολτός. Ἀλλ' ὅμως μετὰ ἀπὸ τὴν τῶς καὶ τοιαύτας συμφορὰς δὲν ἐβρόντησε, δὲν ἀπηλπίσθη, ἀλλὰ τι λέγει, «Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφῆρεσε, ὅπως ἔκρινε ὀρθόν ὁ Κύριος. ἔτσι καὶ ἐγὼ. Ἄς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας»⁶⁷. Αὐτὴν τὴν φράσιν ἂς προσφέρωμεν καὶ ἡμεῖς διὰ κάθε τι ποῦ μᾶς συμβαίνει, καὶ ἂν χρηματικὴ ζημία, καὶ ἂν νόσος τῶν σωμάτων καὶ ἂν ἀλλή θάλαθαι καὶ συκοφαντίαι καὶ ἂν ὅτιδήποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα δευὰ μὲς εὐρὴ νὰ λέγωμεν αὐτὰ. «Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφῆρεσε, ὅπως ἐκρνε ὀρθόν ὁ Κύριος, ἔτσι καὶ ἐγὼ. Ἄς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας»⁶⁸. Ἄν σκεφθῶμεν κατ' αὐτὸν τὸν

65. R⁶⁷ ἐν μτ
64. I⁶⁷ 21
65. R⁶⁷ 1-10*

τρόπον δὲν θὰ πάθωμεν ποτὲ κανένα κακόν, ἀκόμα καὶ ἂν ὑποφέρωμεν ἀπὸ ἀπειρὰ δεινὰ. Ἀλλὰ τὸ κέρδος θὰ εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν ζημίαν, τὰ ἀγαθὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ κακά, ὅταν μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς κερδίσῃς τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποκρούῃς τὴν τυραννίαν. Διότι εὐθὺς ὡς ἡ γλῶσσα ἐπρόφερε τὰς λέξεις αὐτάς, ὁμοίως ἐξεδιώχθη μακρὰν ὁ διάβολος. Καὶ μὲ τὴν ἀπομακρύνειν ἐκείνου ἀπομακρύνεται, καὶ τὸ νέφος τῆς ἀθυμίας καὶ αἱ θλῆραι σκέψεις, δραπέτευουσιν ἀπομακρυνόμενα, μαζί μὲ ἐκεῖνον καὶ ἐπὶ πλεόν ὄλων αὐτῶν θὰ ἐπιτυχῇς ὅλα τὰ ἐπιτυχία καὶ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ. Καὶ τὸ ἀσφαλὲς παράδειγμα τὸ ἔχομεν ἀπὸ τοῦ Ἰωβ, ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι χάριν τοῦ Θεοῦ κατεφρόντησαν τὰ δεινὰ αὐτῆς τῆς ζωῆς καὶ ἐπέτυχον τὰ αἰώνια ἀγαθὰ. Ἄς ἔχωμεν λοιπὸν πεποιθῆσιν καὶ ἂς χαίρωμεν μὲ ὅλα ὅσα μᾶς συμβαίνουν, καὶ ἂς εὐχαρσώμεν τὸν φιλάνθρωπον Θεόν, ὥστε καὶ τὴν παρούσαν ζωὴν νὰ περάσωμεν μὲ εὐκολίαν καὶ νὰ ἐπιτυχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μὲ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα ἡ τιμὴ καὶ ἡ δυνάμις, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ παρούσα ὁμιλία ἐπραγματοποιήθη εἰς συγκέντρωση τῶν πιστῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ ὅποια εἶχε χωρᾶν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Χρυσόστομου ἐκ τῆς πρώτης ἐξορίας (403). Ἡ ὁμιλία εἶναι συντομὸς καὶ ἀπὸ τελεῖ μὲν εὐχαριστίαν τοῦ Ἱεροῦ Πατρὸς πρὸς τὸν πιστὸν καὶ ἀφωσμένον λαὸν τῆς πρωτεύουσας, ὁ ὁποῖος ἀντέδρασε δυναμικὰ καὶ μαχητικὰ εἰς τὴν περὶ τῆς ἐξορίας ἀπόφασιν τῆς παρανομοῦ «ἐπὶ δρυὶν» συγκροτήσεως συνόδου, ἀλλὰ, καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του, ἐνθουσιωδῶς ἐξεδήλωσεν τὴν χαρὰν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν του.

Κατὰ τὸν Χρυσόστομον, ἡ ὅλη περιπέτεια ὑπῆρξε ἡκὴ τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον ἀπ' ἐνὸς μὲν ἀνθερμάνθη ἡ πᾶσις τοῦ λαοῦ καὶ ἠνώθησαν μαζὶ, τοὺ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλλοθρόσκοι ἀκόμη, ἀπ' ἑτέρου δὲ κατησχύνθησαν καὶ κατετροπυώθησαν οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ τόνος τῆς ὁμιλίας εἶναι ἥπιος καὶ γλυκὺς ἐν γένει καὶ μόνον δῶται ἐνθυμῆται τοὺς ἀντιπάλους ἀποκτῆ καὶ ποιοὺν ὀδυνητά. Δ' αὐτοὺς εἶναι ἡ ἱκανοποίησις καὶ ἡ χαρὰ του διὰ τὴν διάλυσιν τῆς σκευωρίας καὶ τὴν νικὴν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου.

Περισσότερα περὶ τῶν περιστατικῶν τῆς ἐξορίας καὶ τῆς ἐκ ταύτης ἐπιστροφῆς λέγομεν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἑπομένης ὁμιλίας, ἡ ὁποία εἶναι ἐκτενέστερα καὶ καλεῖται ἀποδίδει τὰ κατ' αὐτὴν διατρέξαντα.

ΛΟΓΟΣ Γ'

424 Α ΟΤΑΝ ΕΠΕΣΤΡΕΨΕΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑΝ

Τι νὰ εἶπω καὶ τι νὰ κηρύξω. Εὐλογητὸς ὁ Θεός. Ἀντὶ τὴν τὴν φράσιν εἶπα ὅταν ἀπὸ τῆς ἐξορίας, τὴν ἴδιαν πάλιν ἐπαναλαμβάνω, ἢ μάλλον, καὶ ὅταν εὐρισκόμεν ἔκει, δὲν ἔπαυσα νὰ τὴν λέγω. Ἐνθυμείσθε ὅταν σὰς ἔφερα ὡς παράδειγμα τὸν Ἰωβ καὶ ἔλεγα. «Ἄς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας». Αὐτὴν τὴν εὐχὴν σὰς ἔφησα κατὰ τὴν ἐξοδὸν μου εἰς τὴν ἐξορίαν τὴν ἴδιαν σὰς ἐπαναλαμβάνω καὶ τώρα μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου ὡς εὐχαριστήριον. «Ἄς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας». Εἶναι διάφοροι αἱ περιστάσεις, ἀλλὰ ἡ δοξολογία πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι μὲν αὐτὴ καὶ ἡ δοξολογία πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι αὐτή. Διωκόμενος ἠυλόγουν ἐπανελθὼν πάλιν εὐλογῶ. Εἶναι διάφοροι αἱ περιστάσεις, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς τοῦ χερσῶνος καὶ τοῦ θάρους εἶναι ἕνας. Ἕνας εἶναι ὁ σκοπός, ἡ εὐφορία τῆς γῆς. Β. Ἄς εἶναι εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἐξορισθῶ. Εὐλογητὸς ὁ Θεός, τοῦ ἐπέτρεψε τὴν τρικυμίαν. Εὐλογητὸς ὁ Θεός, τοῦ ἐπέτρεψε τὴν τρικυμίαν καὶ ἔφερε τὴν γαλήνην. Αὐτὰ τὰ λέγω διὰ νὰ σὰς διαπαιδαγωγήσω νὰ εὐλογῆτε τὸν Θεόν. Καλὰ συνέδησαν. Εὐλόγησε τὸν Θεόν καὶ μένουσιν τὰ κατὰ. Κατὰ συνέδησαν. Εὐλόγησε τὸν Θεόν καὶ κατατὰ ἰοῦν τὰ κατὰ. Διότι καὶ ὁ Ἰωβ ὅταν ἦτο πλούσιος ἠυχάρισται τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἔγινε πτωχὸς τὸν ἐδοξολόγει. Ὅτε τότε ἤρπασεν, οὐτε κατόπιν ἐδολασφύμησε.

Διάφοροι αἱ περιστάσεις, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ μία καὶ ὁ μετὰ τὸν Θεόν. Καὶ τὴν γενναίότητα τοῦ κυβερνήτου τοῦ πλοίου οὐτε ἡ γαλήνη τὴν διαλυεῖ οὐτε ἡ τρικυμία τὴν θυεῖ. Ἄς εἶναι εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ ὅταν σὰς ἀπεχωρήσθην καὶ ὅταν σὰς ἐπανέβρω. Καὶ τὰ δύο ἦσαν ἔργα τῆς ἰδίας προνοίας. Σὰς ἀπεχωρήσθην σωματικῶς, δὲν σὰς ἀ

πεχωρισθὴν ὁμῶς ψυχικῶς. Ἐπίδετε πόσα ἔκαμε ἡ ἐπ' αὐτῆς τῶν ἐχθρῶν. Ἐπέτε νε τὴν λαχτάραν, ἀναφε τὴν ἀγάπην μου ἐνέπνευσε μυριοὺς ἐρωτας. Πρὸ τῆς δοκιμασίας αὐτῆς με ἡγάπων οἱ δικοὶ μου, τώρα ὁμῶς με τρεῖς καὶ οἱ ἰουδαῖοι. Ἦλθον νὰ με χωρῶσιν ἀπὸ τὰ ἰδικά μου, ἀλλὰ μου προσέθεσαν καὶ ξένα. Ἀλλὰ ἡ χάρις δὲν ἀνῆκε εἰς ἐκεῖνους, ἀλλὰ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποιος ἐνήργησεν ὥστε ἡ κοινὴ αὐτῶν ν' ἀποδῇ πρὸς ἱδ. κτὴν μου τιμὴν. Διότι καὶ οἱ ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ ἐσώθη ἡ οἰκουμένη. Δὲν χρεωστῶ ἐγὼ μουσικῶν εἰς τοὺς ἰουδαίους, ἀλλὰ εἰς τὸν σταυρωθέντα Χριστόν. Ἄς βλέπουν πως ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ὅποιον εἰρήνην ἐγέννησεν ἡ ἐπιβολὴ αὐτῶν καὶ ὅποιον δόξαν παρεσκεύασεν διότι πρὸ τῆς ἐξορίας μου ἦτο γεμάτη μόνον ἡ ἐκκλησία, ἐνὶ τῶν καὶ ἡ ἀγορὰ ἐγενε ἐκκλησία. Μία κεφαλὴ ἀπὸ ἐκεῖ ἕως ἐδῶ. Κανεὶς δὲν ἐπέβαλε σιγὴν εἰς τὸν χορὸν σας, καὶ ὁμῶς ὅλοι ἐμείνατε μετὰ εἰς τὴν σωτῆρ καὶ τὴν κατανύξιν. 423 Α. Ἄλλο μὲν ἐφαλλον, ἐνὶ ἄλλο ἐμακρόφισον αὐτοὺς που ἐφαλλον. Ἰπποδρομία δεξαγεται σήμερον καὶ κανεὶς δὲν πηγαίνει. Ἐκεῖ, ἀλλὰ κατακλύζουσιν τὴν ἐκκλησίαν ὡς χειμαρρὸν. Τόσον ὑπῆρξε τὸ πλῆθος σας καὶ αἱ φωναὶ σας αἱ ὅποιαι ἀναδανοῦν εἰς τὸν οὐρανὸν ὡς ποταμοὶ καὶ δεικνυσιν τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πατέρα. Αἱ εὐχα. σας εἶνα δ. ἔμει λαμπρότεροι καὶ ἀπὸ διαδῆμα. Ἀνδρες μαζί καὶ γυναῖκες, «Δὲν ὑπάρχει ἄρσεν καὶ θῆλυ, διότι ὅλοι ἐγίναντες εἰς νέος ἄνθρωπος διὰ τῆς ἐκνώσεως μετὰ τὸν ἰησοῦν Χριστόν. Πῶς νὰ ἀκροάσω τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κυρίου, Γνωρίζετε πόσον ἀληθὲς εἶναι πάντοτε αὐτὸ, τὸ ὅποιον λέγω. Β. Ὅτι δηλ. εἰς κανεὶς ὑπομείνῃ με γεννα ὅτλητα τὴν δοκιμασίαν, τρυγᾷ ἀπὸ αὐτῆν καὶ μέγαν καρπὸν.

Διὰ τοῦτο σὺς ἐκάλεσα πρὸς τοὺς ἀποστόλους. Ἦλθον ἡμεῖς οἱ διωχθέντες πρὸς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἐπιστῆς κατεβλήθησαν. Ἦμεῖς ὑπῆρξαμε θυμὰ συνωμοσίας, ἐκείνοι ἐδικωχθήσαν διὰ τῆς διας. Ἦλθον πρὸς τὸν Τ. μόθεον, τὸν νέον Παῦλον. Ἦλθον πρὸς τὰ ἄγνα σωματὰ, τὰ ὅποια ἐδῶσαν τὰ σημεῖα τοῦ Χριστοῦ. Πατέ μὴ φοβηθῆς τὸν πειρασμόν, ἐὰν ἐχῃς γενναίαν τὴν ψυχὴν. Ὅλοι οἱ ἀγ. οἱ εἶσι ἐστεφανώθησαν. Εἶνα μεγάλη

2 Γαλ. 3:28.

3 Ἡ διμῆλις ἐξασπασθῆναι εἰς τὸν κατὸν τὸν ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου.

4 Ὡς γνωστὸν εἰς τὸν κατὸν αὐτὸν ὑπῆρξαν μετὰ τὸν ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου.

ἡ θλίψις τῶν σωμάτων, ἀλλὰ μεγαλυτέρα ἡ γαλήνη τῶν ψυχῶν. Μακάρ πάντοτε νὰ θλιβεσθε. Ἔτσι καὶ ὁ ποιμὴν χαίρει, ὅταν καταποντῇται ἀπὸ τὰ πρόβατα. Τί νὰ εἶπω. Ποῦ νὰ στείρω, Δὲν ἔχω τόπον ἐρημὸν. Ποῦ θὰ ἐργασθῶ. Δὲν ἔχω ἀμπελὸν ἀφρακτὸν. Ποῦ θὰ οἰκοδομήσω. Ὁ υἱὸς εἶνα, τελειωμένος. Τὰ δικτὰ μου διαρρηγνύονται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἰχθύων. Τί νὰ κάμω, Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ ἐργασθῶ. Διὰ τοῦτο σὺς παρανῶ, ὅχι διότι ἔχετε ἀνάγκην διδασκαλίας, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξω γνησίαν τὴν ἀγάπην μου πρὸς σᾶς. Ὁ Παῦλος τὰ σταχὰ φουντωνοῦν. Τόσον πολλὰ πρόβατα καὶ πουθενὰ λύκος. Τόσον πολλὰ σταχὰ καὶ πουθενὰ ἀκανθα. Τόσον πολλὰ ἀμπελὸν καὶ πουθενὰ ὁ λωπτή. Τὰ θηρία που διακιννοῦν κατεποντίζονται καὶ οἱ λύκοι ἐφυγαν. Ποῖος τοὺς κατεδίωξε, Ὅχι ἐγὼ ὁ ποιμὴν, ἀλλὰ σὺς τὰ πρόβατα. Ὁ γενναίος πρὸς τῶν. Ἐνὶ ὁ ποιμὴν ἀποῦσας, κατεδίωξαν τοὺς λύκους. Ὁ ἀραιότης νύμφης, μᾶλλον καὶ σωφροσύνη. Ἐνὶ ὁ σύζυγός της δὲν ἦτο παρὼν ἀπῆλθε τοὺς μοιχοὺς. Ὁ ἀραιότης καὶ σωφροσύνη νύμφης. Ἐδείξε τὸ κάλλος της γυναικὸς, ἔδειξε τὴν σεμνότητά της. Πῶς ἀπεδίωξε τοὺς μοιχοὺς. Διότι ἐπῆλθε σφόδρα τὸν συζυγόν. Πῶς ἀπεδίωξε τοὺς μοιχοὺς. Β. Μετὰ τὴν ὑπερβολικὴν σου ἐγκράτειαν. Δὲν ἔλαθα ὅπλα. Δὲν ἔλαθα δόρατα οὔτε ἀσπίδας. Ἐδείξα εἰς αὐτοὺς τὸ κάλλος μου καὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ υπομείνουν τὴν λαίλαψιν. Ποῦ εἶνα, τώρα ἐκεῖνο. Εἰς τὴν κατασχόνην. Ποῦ εἶμεθα ἡμεῖς. Εἰς τὴν ἀγαλλίασιν. Βασίλειος εἶναι μετὰ μέρος μας ἀρχόντες εἶνα, μαζί μας. Καὶ τὸ νὰ εἶπω, Τί νὰ κηρύξω. Εἶπε νὰ προσέβη ὁ Κύριος εἰς σᾶς καὶ εἰς τὰ τέκνα σας νέας εὐλογίας. Καὶ νὰ σαγήνηυσιν τὴν προθυμίαν σας. Ἐδῶ θὰ περματῶμεν τὸν λόγον εὐχαριστοῦντες δι' ὅλα τὸν φιλάνθρωπον Θεόν, εἰς τὸν ὅποιον ἀνῆκε ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

5 Ὡς γνωστὸν ἡ ἀποκρίσις τοῦ Θεοῦ ὡς μόνον ἀντήρτησαν εἰς τὴν καταδίωξιν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Κροισοῦ μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀποσπασθῆναι αὐτοὺς καὶ ἐπεὶ τὸν ἀποκρίσις καὶ ἀποκρίσις ἡ ἀποκρίσις καὶ ἀποκρίσις, καὶ ὁ ἀποκρίσις καὶ ἀποκρίσις πρὸς τὸν Χριστόν καὶ ὁ ἀποκρίσις καὶ ἀποκρίσις πρὸς τὸν Θεόν. Ὡς γνωστὸν εἰς τὸν κατὸν αὐτὸν ὑπῆρξαν μετὰ τὸν ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ὁμιλία αὕτη τοῦ Χρυσοστόμου ἐξεφωνήθη πρὸς τὸν λαὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰν οὗτος ἐπανήλθεν ἀπὸ τὴν πρώτην ἐξορίαν του (403). Εἰς αὐτὴν καταφέρεται, μετὰ θρυμνότητος ἐναντίον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ ὁργανωτὴς καὶ ὑποκινητὴς τῆς κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου σκευωρίας, ἣ ὅποια ἐπέτυχεν τὴν ἐξορίαν τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς. Ἐπίσης, μετὰ κατὰλήσσευσαν εὐγλωττίαν, πλήρη δυνάμειος, θερμῆς καὶ μαχητικότητος, ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς πιστοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοὺς ὁποίους εὐχαριστεῖ καὶ ἐπαινεῖ διὰ τὴν ἀντίδρασιν των εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν ἐχθρῶν των, τὴν ἐξέγερσιν των εἰς τὸ ἀκουσμα τῆς ἐξορίας του καὶ τὴν χαράν των διὰ τὴν ἐπανοδὸν του. Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουν τὴν ἀγάπην των καὶ ἀντανακλοῦν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὅχι εἰς τὸ πρόσωπόν του.

Διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ λόγου τοῦ περιεχομένου τῆς ὁμιλίας καὶ τὴν κατὰ κάποιον τρόπον μετὰβασιν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, παροθέταμεν μερικὰς πληροφορίες, διὰ τῶν ὁποίων συντόμως διαγράφεται τὸ πλαίσιον καὶ αἱ συνθήκαι κάτω ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξεφωνήθη ἡ παρούσα ὁμιλία.

Ὡς γνωστὸν, ὁ Χρυσόστομος, μετὰ τὴν χειροτονίαν του ὡς ἀρχιεπισκόπου τῆς πρωτεύουσας (398), ἐπεβόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν ἐξυγίανσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Κατ' ἀρχάς τὰ πράγματα ἐβάδιζαν καλὰ καὶ ἐπεκροτεῖτο ἡ σθεναρὰ ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου διακυβέρνησις τῆς Ἐκκλησίας. Σύντομα ὁμως, τὰ ἀνορθωτικὰ του μέτρα ἐπροκάλεσαν τὴν ἀντίδρασιν μεταξὺ μερῶν ἐπισκόπων καὶ βίων τῶν θιγομένων εἰς τὰ συμφέροντά των καὶ τὰς κακὰς τῶν συνθηλας κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Οὕτως ἐδημιουργήθη ἑνας ὁμιλίας ἐχθρῶν τοῦ Χρυσοστόμου, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύοντα ρόλον ἔπαιξαν ὁ ὡς ἄνω ἀναφερθεὶς Θεόφιλος ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ὁ Ἀκάκιος τῆς ἐν Συρίᾳ Βεροίας ἐπίσκοπος, ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοκία καὶ ἄλλοι. Σκοπὸς αὐτῶν ἦτον νὰ ἐκθρούντοσιν τὸν Χρυσόστομον. Ἡ εὐκαιρία ἐδόθη ἀπὸ τὸ ἔτος 401 καὶ ἐν

τεύθεν, ὅτε ὁ Χρυσόστομος, ἐπιανελθὼν ἀπὸ μακρὰν περιουσίαν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἐβρῆκε τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα τῆς πρωτεύουσας εἰς καθολικὴν ἀταξίαν. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ, μετ' αὐτοῦ τὸν Θεόφλου, ὁ ὅτε οὗτος εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν συνοδευόμενος ἀπὸ Αἰγυπτίους ἐπισκόπους, συνεκάλεσαν σύνοδον παρὰ τὴν Χαλκήν, δὸνα τὴν ἐπὶ δρυὶ λεγομένην (403), ἣ ὅποια καθήρεσε τὸν Χρυσόστομον ὡς παρακούσαντα τὰ ἐμφανισθῆναι ἐναντίον τῆς Ὁμοῦ ἀντιθέσεως εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἀλλὰ ὁ Χρυσόστομος, πρὸς ἀπαυγὴν ταραχῶν, παρεδόθη κρυφίως εἰς τοὺς ἀρμαθίους διὰ τὴν ὁδηγήσιν εἰς τὴν ἔξορίαν. Προσὸν ἀναχωρήσει, ἐξεφώνησε τὸν περιφημὸν ἠμῶν τῆς ἔξορας λόγον τοῦ.

Τέλος, ὁ Χρυσόστομος ὡδηγήθη εἰς τὴν ἔξορίαν. Ἀλλὰ σεσημῶς ἐπισυνέβη ἐβελωρήθη σὺν θεῶν σημείον ἀπὸ τὴν βίον δαίμονα αὐτοκράτειρα Εὐδοξίαν στρεφόμενον ἐναντίον τῆς καὶ ἔπεισε τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν περὶ ἔξορας ἀταξίαν. Ἐνῶς ἀντιπρὸς τῆς βασιλείας ἀποσταλῆς, εὗρε τὸν Χρυσόστομον ἐν κάποιᾳ μὲν κρῶν πόλιν τῆς Βιθυνίας καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν τῆς βασιλείας εἰς τὴν ὅποιαν αὐτὴ ἐξέταξε τὴν λυτὴν τῆς διὰ τὰ δευτεροθέματα τοῦ καὶ διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι τὰ πάντα συνέβησαν ἐν ὀνόματι τοῦ. Τὰ εἰς τὴν ὁμίλιαν διαλαμδανόμενα ὡς λόγῳ τῆς Εὐδοξίας προέρχονται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς. Μετ' ὀλίγου ὁ Χρυσόστομος ἔπαυσε νῆλθεν ἐκ τῆς ἔξορας, κατόπιν τῆς ὁμοθυμῶν ἀπαίτησε ὡς τοῦ λαοῦ, καὶ ἐξεφώνησε τὴν κατωτέρω ὁμίλιαν.

ΟΜΙΛΙΑ Δ'

27 Α ΟΤΑΝ ΕΠΑΝΗΘΕ ΑΠΟ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Ὅταν ὁ Φαραὼ ἤρπασεν ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ τὴν Σάρραν, τὴν ὡραϊοτάτην ἐκείνην γυναῖκα, τῆς ὅπως τὸ κάλλος εἶδε μετὰ οὐκ οὐκ ἀφ' αὐτοῦ τοῦ ποτηρὸς καὶ ὁ θεὸς τὸν ἐτίμωρε τότε ἐξ ἀρχῆς, διὰ τὴν φανερωθῆ καὶ τοῦ δικαίου ἡ ἀνδρεία καὶ τῆς γυναικὸς ἡ σωφροσύνη καὶ τοῦ βαρδάρου ἡ ἀκολασία καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία ἡ ἀνδρεία τοῦ δικαίου κατεφάνη, διότι, ὑπέμεινε εὐχαριστίας τὸ γεγονός. Ἡ σωφροσύνη τῆς Σάρρας κατεφάνη, διότι, ἐνῶ ἔπεσεν εἰς τὰς βαρβαρικὰς χεῖρας, διετήρησε τὴν σεμνότητά της. Τοῦ βαρδάρου ἡ ἀκολασία κατεδείχθη, διότι, ἐπετέθη ἐναντὶν ἐνὶ σὺν ὅντι. Καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία κατεφάνη, διότι, ὅταν πλέον οἱ θυβρωτοὶ εἶχον φθάσει, εἰς ἀπόγνωσιν τότε προσέφερε τὸν στέφανον εἰς τὸν δόλον.

Αὐτὰ ἐγέναν τότε εἰς θάρος τοῦ Ἀβραάμ, ἐγέναν δὲ καὶ σήμερον εἰς θάρος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ αὐτὸς ἡ τοῦ Αἰγυπτίου, ὅπως καὶ ὁ Φαραὼ ἦτον Αἰγύπτιος. Αὐτὸς εἶχε δορυφόρους, ἐκεῖνος εἶχε ὑποτακτικούς. Ἐκεῖνος ἤρπασε τὴν Σάρραν οὕτως τὴν Ἐκκλησίαν. Μίαν νύκτα ἐκεῖνος τὴν ἐκράτησεν αὐτὸς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὴν κατέλαβε. Δὲν βὰ τοῦ εἶχε ἐπιτραπὴ αὐτὴ αὐτὴν τὴν μίαν ἡμέραν νὰ τὴν καταλάβῃ, ἀλλὰ τοῦτο ἔγινε διὰ τὴν καταφανὴ ἡ σωφροσύνη τῆς νύμφης, διότι, ὅν καὶ τῆς ἐπετέθη ἐκεῖνος, ὅτι τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης τῆς δὲν διεβόρη, μολοντὶ ὁ μὲν ὅς ἦτο ἔτοιμος τὰ ἐγγράφα συντάσσων, καὶ πολλοὶ ἐκ τῆς οἰκίας ὑπὲργραφον. Ὁ δόλος εἶχεν

1. Πρὸς τὸν λαόν.

2. Ὅπως καὶ ὁ Φαραὼ ἤρπασεν ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ τὴν Σάρραν, τὴν ὡραϊοτάτην ἐκείνην γυναῖκα, τῆς ὅπως τὸ κάλλος εἶδε μετὰ οὐκ οὐκ ἀφ' αὐτοῦ τοῦ ποτηρὸς καὶ ὁ θεὸς τὸν ἐτίμωρε τότε ἐξ ἀρχῆς, διὰ τὴν φανερωθῆ καὶ τοῦ δικαίου ἡ ἀνδρεία καὶ τῆς γυναικὸς ἡ σωφροσύνη καὶ τοῦ βαρδάρου ἡ ἀκολασία καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία ἡ ἀνδρεία τοῦ δικαίου κατεφάνη, διότι, ὑπέμεινε εὐχαριστίας τὸ γεγονός. Ἡ σωφροσύνη τῆς Σάρρας κατεφάνη, διότι, ἐνῶ ἔπεσεν εἰς τὰς βαρβαρικὰς χεῖρας, διετήρησε τὴν σεμνότητά της. Τοῦ βαρδάρου ἡ ἀκολασία κατεδείχθη, διότι, ἐπετέθη ἐναντὶν ἐνὶ σὺν ὅντι. Καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία κατεφάνη, διότι, ὅταν πλέον οἱ θυβρωτοὶ εἶχον φθάσει, εἰς ἀπόγνωσιν τότε προσέφερε τὸν στέφανον εἰς τὸν δόλον.

1. Ὅπως καὶ ὁ Φαραὼ ἤρπασεν ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ τὴν Σάρραν, τὴν ὡραϊοτάτην ἐκείνην γυναῖκα, τῆς ὅπως τὸ κάλλος εἶδε μετὰ οὐκ οὐκ ἀφ' αὐτοῦ τοῦ ποτηρὸς καὶ ὁ θεὸς τὸν ἐτίμωρε τότε ἐξ ἀρχῆς, διὰ τὴν φανερωθῆ καὶ τοῦ δικαίου ἡ ἀνδρεία καὶ τῆς γυναικὸς ἡ σωφροσύνη καὶ τοῦ βαρδάρου ἡ ἀκολασία καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία ἡ ἀνδρεία τοῦ δικαίου κατεφάνη, διότι, ὑπέμεινε εὐχαριστίας τὸ γεγονός. Ἡ σωφροσύνη τῆς Σάρρας κατεφάνη, διότι, ἐνῶ ἔπεσεν εἰς τὰς βαρβαρικὰς χεῖρας, διετήρησε τὴν σεμνότητά της. Τοῦ βαρδάρου ἡ ἀκολασία κατεδείχθη, διότι, ἐπετέθη ἐναντὶν ἐνὶ σὺν ὅντι. Καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία κατεφάνη, διότι, ὅταν πλέον οἱ θυβρωτοὶ εἶχον φθάσει, εἰς ἀπόγνωσιν τότε προσέφερε τὸν στέφανον εἰς τὸν δόλον.

ἐξυφανθή, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς δὲν ἐπετεύχθη. Κατεφάνη ἡ ποι-
νη αἰ ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ ἡ φιλάνθρωπία τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ
τότε (ἐπὶ τοῦ Ἀδραάμ) ὁ θαύματος ἐκείνος, ὅταν ἄντε
λήφθῃ τὸ ἁμάρτημα, ὠμολόγησεν ὁ ἴδιος τὴν παρανομί-
αν. Διότ. εἶπεν εἰς τὸν Ἀδραάμ «Τ. εἶναι αὐτό, τὸ ὅποι-
ον μοῦ ἔκαμες, Διὰ τὴν μοῦ εἶπες, ὅτι εἶναι ἀδελφὴ σου.³
καὶ παρ' ὀλίγον θὰ ἡμάρτανον.» Ἐνῷ αὐτὸς ἐδῶ, μετὰ
τὴν παρανομίαν ἐπέμεινεν εἰς τὸν ὄγωνα τοῦ Ἀδλὴ καὶ
ταλαίπωρε, «ἡμάρτησες ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, Ἀλλὰ ἡού-
χασεν, μὴ προσθέτῃς καὶ ἄλλην ἁμαρτίαν ἐπάνω εἰς τὴν
ἁμαρτίαν. Καὶ ἡ μὲν Σάρρα ἐπανήλθε φέρουσα μαζί της
Αἰγυπτιακὸν πλοῦτον, Ὁ ἐνῷ ἡ Ἐκκλησία ἐπανήλθε με-
τὸν πνευματικὸν τοῦ πλοῦτον καὶ ἐφάνη σαφρονεστέρα.

Πρόσεξε νὰ ἴδῃς τὴν μανίαν τοῦ θαρδάρου. Ἐξεδίω-
ξες τὸν ποιμένα, ἀλλὰ διὰ τὴν διεσκόρπισες τὸ ποιμὸν. Ἀ-
πεμάκρυνες τὸν κυβερνήτην τοῦ σκάφους, ἀλλὰ διὰ τὴν
σπασες τὸ τιμὸν. Ἐξῆρσες τὸν ἀμπελοργόν, ἀλλὰ διὰ
τὴν ἐξεροῖζες τὰς ἀμπέλους, Διὰ τὴν κατέστρεψες τὰ μο-
ναστήρια. Ἐμμήθης τὴν ἐπιδρομὴν τῶν θαρδάρων. Ὅλα
αὐτὰ τὰ ἔκαμεν ἐκεῖνος, διὰ νὰ καταφανῇ ἡ ἀνδρεία σου,
διὰ νὰ ὁδοῦν ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει ποιμὴν πού φυλάσσεται
ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ἐνῷ ὁ ποιμὴν ἐξεδίωχθη, τὸ ποιμνίον
κατέμεινε σκεπτικὸν καὶ εὗρεται τὴν πληρωσὶν τῆς
ἡ ἀποστολικῆς ρῆσις Ε. «Ὅχι μόνον ὅταν ἡμῶν παρῶν με-
ταξὺ σας, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον τώρα, κατὰ τὴν ἀ-
πουσίαν μου, μετὰ πόθον καὶ τρόπον νὰ ἐργάζεσθῃ, διὰ νὰ
φέρετε εἰς πέρας τὴν σωτηρίαν σας»⁴

Καὶ ἐξετόξευον τοιαύτας ἀπειλάς, διότι ἐφοβοῦντο
τὴν ἀνδρείαν σου καὶ τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς ἀγάπης
σου, καὶ τὸν πόθον σου. Ὁ ἐμὲ δὲν ἀποτολμῶμεν τίποτε
ἐλεγον, μέσα εἰς τὴν πόλιν. Νὰ μᾶς τὸν δώσετε ἔξω ἀπὸ
τὴν πόλιν. Λάβετέ με λοιπὸν ἔξω διὰ νὰ γνωρισθῇ τὸν
πόθον τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ μάθῃτε τὴν γενναϊότητα
τῶν τέκνων μου, τὴν σὺν τῶν στρατιωτῶν τὴν δύναμιν
τῶν ὀπλῶν τὴν λαμπρότητα τῶν δαδῶν, τὴν ἀ-
σθενεῖαν τοῦ πλοῦτος, τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης τὴν στα-
θεράν καρτερίας, τὸ ἄνθος τῆς ἐλευθερίας, ⁴²¹ Ἀ τὴν λαμ-
πρότητα τῆς νίκης τὴν κατασχύνῃ τῆς ἡττίας σου. Ὡ
καινοφανὴ καὶ παράδοξα πράγματα. Ὁ ποιμὴν ὁ ὅπου

³ 1 ένορ 12 18 19

⁴ 1 ένορ 2 1

⁵ 1 ένορ 2 19

σάξῃ καὶ τὸ ποιμνίον νὰ σκιρτᾷ. Ὁ στρατηγὸς εὗρεται
τὸ μακρὸν τῶν στρατιωτῶν καὶ ἐκεῖνο, ἀπλῶς. Καὶ
δὲν εἶχε πλέον ἢ Ἐκκλησία μόνον τὸν στρατὸν τῆς, ἀλλὰ
καὶ ἡ πόλις ἐλάλητος ἐγίνετο Ἐκκλησία. Οἱ δρόμοι, οἱ ἀγο-
ραὶ, ὁ ἀὴρ ἡγιαζόντο. Αἱρετοὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν ὀρθο-
δοξίαν, οἱ ἁσπασαὶ ἐγίναν καλύτεροι. Οἱ ἱερεῖς κατεδικά-
ζοντο καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐδόξαζον τὸν Θεὸν καὶ ἔτρεχαν πρὸς
ἡμᾶς.

Τὸ ἴδιον ἐγίνετο καὶ μετὰ τὸν Χριστόν. Ὁ Καϊάφας τὸν
ἐσταυρώσε καὶ ὁ ἀπὸ τῆς ὠμολόγησε πίστιν εἰς τὸν Χρι-
στόν. Ὁ, καινοφανὴ καὶ παράδοξα πράγματα! Οἱ ἱερεῖς
τὸν ἐφόνευσαν, καὶ μάγοι τὸν ἐπροσκύνησαν. Β. Αὐτὰ δὲ
μὴ ταράσσου τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐάν δὲν ἐγίνοντο αὐ-
τά, δὲν θὰ εἶχεν ὁποῖο χεῖρ ὁ πλοῦτος μας. Ὑπῆρχε θε-
δοξίως, ἀλλὰ δὲν θὰ καθίστατο ἐμφανὴς. Ὅπως ἀκριδῶς
ὁ Ἰωδὴ ἦτο μὲν δίκαιος ἀλλὰ τοῦτο δὲν θὰ καταφαίνετο
ἐάν δὲν ὑπῆρχον αἱ πλῆναι καὶ οἱ σκωληκὲς. Ἔτσι, καὶ ὁ
ἰσθὸς σου πλοῦτος δὲν θὰ καθίστατο φανερός, ἐάν δὲν
παρουσιάζοντο αἱ ἐπιβουλὰ. Ὁ Θεὸς ἀπολογουμένου
τρόπον, τὰ πρὸς τὸν Ἰωδὴ λέγει. «Νομίζεις ὅτι οἱ ἄλλοι
λόγον ἐνήργησα ἐνὶ διασέ, εἰ μὴ μόνον διὰ νὰ δειχθῇς δι-
καίος.»⁵ Συνομήστησαν ἐκεῖνοι, πολέμησαν καὶ ἡττήθη-
σαν. Πῶς ἐπολέμησαν μετὰ πόλιν. Πῶς ἡττήθησαν. Με-
προσευχάς. «Ὅποιος σὲ ράπισεν εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς
σισαγόνος, στρέψον εἰς αὐτὸν καὶ τὸ ἄλλο μέρος διὰ νὰ ρα-
πίσῃ καὶ τοῦτο.» Σὺ εἰσάγεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πόλιν
καὶ πολέμους. Ἐκεῖ ὅπου κηρύσσεται τὸ «εἰρήνη πᾶσι» σὺ
ἀρχίζεις πόλεμον. Ὁ δὲν ἐσεβάσθῃς αὐτὸν τὸν τόπον, ἀλλὰ
καὶ ταλαίπωρε, αὐτὸ τὸ κύρος τῆς ἱερωνυμίας αὐτὸ τὸ με-
γεθος τῆς ἐξουσίας τῆς. Τὸ δαπνιστικὸν ἀνέμειν ἀπὸ
αἵμα. Ἐκεῖ πού συντελεῖται ἡ συγχωρησις τῶν ἁμαρτημά-
των, σὺ χύνεις αἷμα. Εἰς ποίαν συγχωρησὶν γίνονται αὐτὰ.
Ὁ θαύματος εἰσέρχεται καὶ ἀποβάλλει πρῶτα τὴν ἀσπίδα
καὶ τὸ στέμμα. Σὺ εἰσέλθεις καὶ ἡσπασες πόλιν. Ἐκεῖνος
ἀφίνει ἔξω καὶ τὸ στέμμα τῆς βασιλείας σου καὶ σὺ εἰ-
σήγαγες μέσα τὰ σύμβολα τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ δὲν ἐδλα-
ψες καθόλου τὴν νύμφην μου, ἀλλὰ ἐκείνη μένει ἀμόλυν-
τος καὶ ἐπιδεκτικὴ τὸ κάλλος τῆς.

Διὰ τοῦτο καίω, διότι ἐνέκησατε. Ἐάν ἐνῷ ἡμῶν
παρῶν, θὰ ἐμοιρασθῶμεν μαζί σας τὴν νίκην. Ἐπειδὴ όμως

ἐνὼ ἀνεχωρήσας, ἐφάνη γυμνὸν τὸ τρῶπα αὐτῆς νίκης. Δὲν ἄλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι ἔπαινος ἰδικὸς μου, καὶ πάλιν ἐγὼ μοιράζομαι μὲς σὰς τὴν νίκην, διότι σὰς ἐμύρωσα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ πατρὸς νὰ ἐπιδεικνύητε τὴν γενναιότητά σας. Ὅπως οἱ γενναῖοι ἀθληταὶ, ἐπίδωκνουν τὴν ρωμὴν τῶν καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ γυμναστοῦ, ἔτσι καὶ ἡ γενναιότης τῆς ἰδικῆς σας πίστεως καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ διδασκάλου ἐπέδωκε τὴν πληρότητά της. Τὶ χρειάζοντο οἱ λόγους; Βοῶν οἱ λιθοὶ. Οἱ τοιοχοὶ ἐκδόλλουν κραυγὴν. Πήγαυε εἰς τὰς θαλάσσιους ἀλῆας καὶ θὰ ἀκουσθῇς ἀμέσως. Οἱ λαοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Πήγαυε εἰς τὴν θάλασσαν εἰς τὴν ἑρμῶν, εἰς τὰ ὄρη εἰς τὰς οἰκίας, παντοῦ εἶναι γραμμένον τὸ ἐγκωμὸν σας. Ἐμὲ τί ὅπλα ἐνίκησατε; Ὅχι μὲ χρήματα ἀλλὰ μὲ τὴν πίστιν. ὦ, λαὸς τοῦ ἀγαπᾶ τὸν διδασκάλον τοῦ ὦ, λαὸς τοῦ ἀγαπᾶ τὸν πατέρα τοῦ, ὦ, μακαρία πόλις, ἔχει διὰ τοὺς κίονας καὶ τὴν χρυσὴν ἀρσενίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδικὴν σας ἀρετὴν. Τόσον μεγάλη ἡ συνωμοσία καὶ ἐνίκησαν οἱ προσευχαί σας. Καὶ πολὺ εὐλόγως. Διότι οἱ προσευχαί σας ἦσαν συνεχεῖς καὶ ἀνέβλυναν αἱ πτηναὶ τῶν δακρύων σας. Ἐκείνοι εἶχαν θέλησιν, σὺ δὲ δάκρυα. Ἐκείνο τὸν θυμὸν, σὺ εἰς τὴν προσηύχου. Ὅτι θέλεις κόμει. Σὺ εἰς τὴν προσηύχου. Καὶ ἐκείνοι ποὺ ἀντίστασαν ποὺ εὐρασκονται τώρα. Μήπως ἐκίνησάμε ὅπλα, μήπως ἐτενωσάμε τόξα. 429 Α. Μήπως ἐρρίψαμε βέλη. Προσευχόμεθα, καὶ ἐκείνοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Διεσπάρθησαν ὡς στοὺς ἀράχνης, καὶ σὺ εἰς ἐμείνατε ὁρῶντες ἀκλόνητος.

Εἴμαι εὐτυχὴς διὰ σὰς. Ἐγνωρίζω καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ πόσον μεγάλον πλοῦτον ἔχω, ἀλλὰ τὸν ἐθαύμασα καὶ τώρα. Ἦμην μακρὰν καὶ ἡ πόλις μετεσπίλετο. Δὲν ἄνθρωπον τὸ τέλαος ἐγίνε πόλις. Γυναῖκες, ἄνδρες παθὲν ἀνήλικα, γυναῖκες ποὺ ἐδάσταν δρέφει, δὲν ἐδίσταζαν νὰ ἔλθουν εἰς τὸ τέλαος, κατεφρόνησαν τὰ κύματα. Ὁ δοῦλος δὲν ἐφοβέτο τὸν κυρὸν, ἡ γυνὴ δὲν ὑπελόγιζε τὴν φυσικὴν τῆς ἀδυναμίαν. Ἡ ἀνὼρα ἐγίνε ἐκκλησία παντοῦ τὰ πάντα ἐκ νοῦντο δὲ ἡμῶν. Β. Διότι, καὶ ποῖον δὲν ἐξεπαδύνατε. Εἶχατε μὲς σὰς εἰς τὸν χορὸν τὴν αυτοκρατείαν. Δὲν θὰ παρασιωπήσω τὸν ἥλον τῆς. Καὶ τὰ λέγω αὐτὰ ὅχι, διὰ νὰ κολακεύω τὴν αὐτοκρατείαν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπαίνω τὴν εὐσέθειάν της. Ὅχι δὲν θὰ παρασιωπήσω τὸν ἥλον τῆς. Διότι δὲν ἔλαβεν ὅπλα ἀλλὰ ἐπέτελεσε θαυμαστά ἔργα ἀρετῆς. Τότε ἐμὲ μὲ ἀ-

πήγαυον γνωρίζετε μὲ ποῖον τρόπον. Διότι πρέπει νὰ εἰπω καὶ τὰ λυπηρὰ, διὰ νὰ μάθητε τὰ καλὰ καὶ εὐχάριστα καὶ δὲ νὰ μάθητε πῶς μὲ ἀπήγαγον καὶ πῶς ἐπανέλθον. Ὅσοι μὲ δάκρυα ἀτελείας ἐξ αἰτίας τῆς ξηρασίας σπερουν τοὺς ἀγρούς των, ὅταν πέσουν αἱ βροχαὶ καὶ καρποφορήσουν οἱ ἀγροὶ των, θὰ θερίσουν σκιρτῶντες ἀπὸ ἀγαλλίας. Οἱ γεωργοὶ μεταβαλόντες εἰς τοὺς ἀγρούς των σπέρνουν τοὺς ἀγρούς μὲ δάκρυα, διότι δὲν γνωρίζουν ὅτι θὰ θερίσουν καὶ θὰ θερίσουν. Κατὰ τὸν θερμὸν δὲ μὲς ἐπανέρχοντα ἀπὸ τοὺς ἀγρούς μὲ ἀγαλλίας φέροντες εἰς τοὺς ὡμούς των τὰ δεμάτια ἀπὸ τὰ μεστωμένα στάχυα. * Ὁ Διότι αὐταὶ αἱ λέξεις ἔγνων πρᾶξις. Ὑποδεχθῆτε ἐν εὐχαρίστῳ αὐτὸν, τὸν ὅποιον προσέψατε μὲ ὁδὸν. Καὶ ὅχι ὡς τὰ ἀπὸ πολλὸν χρόνον. Μετὰ ἀπὸ μίαν ἡμέραν ὅλα ἔλθουν. Καὶ ἡ ἀναβολὴ αὐτῆς τῆς μᾶς ἡμέρας ἔγνε διὰ σὰς, ὅτι ὁ Θεὸς εἶχε κηρύξει τὴν λῆξιν ἐξ ἀρχῆς.

Σὰς λέγω τώρα τὸ μυστικόν. Διέσχισα τὸ τέλαος θαλάσσιον μόνος τὴν ἑκκλησίαν. Δὲν ἦτο τὸ πλοῖον στενωχῶσαν. Ἀλλὰ ἐδὲν στενωχῶσε μέσῃ εἰς τὴν εὐρύχωρον ἐκ τῆς ἀγάπης καρδίας μας. Ἡ ἀπρηχόμεν καὶ ἐμῆρμων δὲ σὰς, ἡμῖν χωρισμένος ἀπὸ σὰς σωματικῶς, ἡ ψυχὴ μου ὅμως ἦτο ἡνωμένη μὲς σας. Δ. Ἡ ἀπρηχόμεν καὶ παρεκάλουν τὸν Θεὸν καὶ ἀνέβητο εἰς αὐτὸν τὴν ἀγαπὴν σας. Ἡ ἀπρηχόμεν, ἐκαθήμην μόνος καὶ ἐμῆρμων δὲ σὰς, μόνος, σκεπτόμενος τὴν ἀποδημίαν. Ἀμέσως μετὰ τὰ γεγονότα, ἡ θεοφιλεστάτη αὐτὴ αυτοκράτειρα, ἔστειλε γράμματα τὴν πρώτην ἡμέραν, εἰς τὰ ὅποια ἔλεγε τὰ ἑξῆς (διότι πρέπει νὰ ἀναφέρω τὰ λόγια τῆς). Ἐμὴ νομίση ἡ ἀγιωσύνη σου, ὅτι ἐγνωρίζω τὰ γινόμενα. Ἐγὼ εἶμαι ἀθῶα ἀπὸ τὸ αἷμα σου. Ἀνθρώπο, πονηρο, καὶ διεφθαρμένα ἐσκευώθησαν αὐτὸν τὸν δόλον. Μόρως τὸν δακρύων μου ὁ Θεός, τὸν ὅποιον ὑπηρετῶ. Ἐ Ποῖον σπουδὴν ἐτέλε. Διότι τὰ δακρύα τῆς ἡσας σπουδῆς. Ὁ τοῦ ὅποιον ὑπηρετῶ. Ἡ ἡρέα ἐκείνη πράγματι, ἡ αὐτοχερομένη τος, ἐθυσίασε εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐτέλε σπουδὴν δακρύων.

* Ἐπειρ. 135. 5-6

4. Π. Κριτ. 11. 12

5) Πρὸς Κορινθ. 9. 8

11) Μολὸν. ἡ ἑξομὴ ἀνῆλθεν εἰς τὴν πόλιν τοῦ καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τὸν ἐπιστάτην καὶ ἐπὶ τοὺς ἐκτελεστὰς ἐκτελεσθῆναι τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου, τῆς καὶ τὴν ἐκτελεσθῆναι.

και εξομολόγησαν κα μετάνοιαν ὅχι διὰ τὸν Ιερέα, ἀλλὰ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὸν διασκορπισμένον λαόν. Ἐνεθυμήθη, ἐνεθυμήθη και τὰ τέκνα της κα. τὴν δάπτειν τῶν οὐβυμωμῶν ὅτι τὰ παρὰ δια μου ἐδαπτισθήσαν με τὰς ἰδίας σου χειρας·

Αὐτὰ ἔκαμνε ἡ αὐτοκράτειρα. Ἀλλὰ οἱ ἱερεῖς, τυφλωμένοι ὅλοι ἀπὸ τὸν φθόνον, δὲν ἐγνωρίζον τὸ μέρος ὅπου εὐρισκόμην. Καὶ τὸ παράδοξον ἦτο, ὅτι ἐκεῖνη μὲν ἔτρεμε ὥσάν νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἰδικῆς τέκνου και περιήρχετο ὅλον τὸν τόπον ὅχι μόνη της, ἀλλὰ με ἰδιαν στρατιωτικὴν δυναμιν.⁴³⁰ Ἀ. Δ. ὅτι δὲν ἐγνωρίζε τὸ μέρος, ὅπου ἔμενα. Παντοῦ ἐστειλλε ἀνθρώπους φροντίζουσαι μὴ πως δολοφονηθῇ ὁ τομὴν μὴπως φονευθῇ και χάσωμεν τὸ θήραμα. Τοῦτο μόνον νὰ μὴ γίνῃ, και θὰ πράξω πᾶν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ. Ζητῶ μόνον νὰ μὴ ἐπικρατήσουν οἱ ἐχθροὶ ἐν τῇ μεταξὺ περιήρχοντο ὅλα τὰ μέρη και ἡ πλυνον τὰ δίκτυα. Ὅα νὰ μὴ παραλάβουν και με παραδωσουν τάλιν εἰς τὰς χειρας ἐκείνων. Ἐπειτα και παρεκάλε και ἐκλίνε πρὸ τῶν γονάτων τοῦ αὐτοκράτορος, και καθίστα και τὸν συζυγόν της κοινωνόν τοῦ θηράματος. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ἀθραῖμ παρεκάλει τὴν Σάρραν. ἔτσι και αὐτὴ τὸν συζυγόν της. Ἐχάσαμε λέγει, τὸν Ιερέα, ἀλλὰ ὅς τὸν ἐπαναφέρωμεν. Δὲν ὑπάρχει δι' ἡμᾶς καμμία ἐλπίς νὰ διατηρήσωμεν τὴν βασιλείαν, ἐάν δὲν ἐπαναφέρωμεν ἐκεῖνον. Β. Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπικρανώσω με κάποιον ἀπὸ αὐτοὺς καὶ δ' ἐπράξαν αὐτὰ. Καὶ ἔχινε δάκρυα, και ἰκέτευε τὸν Θεόν, και ἐκινε πᾶν μέσον. Γνωρίζετε θεθαίως και οἱς με πόσῃ ἀγάπῃ μὲς ὑπεδέχθη, πῶς μὲς ἐνηγκαλισθῇ ὡς οἰκέτους πῶς ἔλεγε, ὅτι μαζί με σὰς ἐσπεύδε και αὐτὴ. Καὶ αὐτὰ τὰ λόγια ἐπρεκάλεσαν τὴν ἐγνωμοσύνην σας, ὅτι ὑπεδέχθητε τὴν μητέρα των Ἐκκλησιῶν, τὴν τροφὴν τῶν μοναχῶν, τὴν προστάτιδα τῶν ἀγίων, τὸ στήριγμα τῶν πτωχῶν. Ὁ ἔπαινος ἐκείνης γίνετα ὁδὸς εἰς τὸν Θεόν στέφανος τῶν Ἐκκλησιῶν. Νὰ ἀναφέρω τὸν θερμὸν της πόθον, Νὰ ἀναφέρω τὸ ἐνδιαφέρον της δι' ἐμέ. Γ. Χθὲς κατὰ τὴν θαλαίαν ἐστέραν μοῦ διεθόσσε τοὺς ἐξῆς λόγους. Ἐπὶ πρὸς αὐτόν. Ἡ εὐχὴ μου ἐξεπληρωθῇ, τὸ αἶγμά μου τὸ ἐπέτυχῃ. Ἐστειφονώθην περισσότερο και ἀπὸ τὴν στέμματα. Ἐλάβον ὅτι σω τὸν Ιερέα, ἀπέδωσα εἰς τὸ σῶμα τὴν κεφαλὴν τοῦ τὸν κυβερνήτην εἰς τὸ σκάφος, τὸν ποιμένα εἰς τὸ ποίμνιον τὸν νυμφίον εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον.⁴³¹

12. Πρόκειται διὰ τοὺς λόγους τῆς αὐτοκράτειρας Εὐδοξίας.

Καταρχούνθησαν οἱ μάχαι. Δὲν με μέλε πλέον ἀνελῆσαι ἢ ἀν' ἀποθάνω. Ὡς τε τὰ καταρβώματα ἀπὸ τὴν δουλείαν αὐτὴν. Τί νὰ κάμω δ' ἂν νὰ σὰς ἀποδώσω αὐτομαὶ δὴν ἀξίαν πρὸς τὴν ἀγάπην σας. Ἀυταῖσιαν θεθαίως δὲν δυναμα, σὰς ἀποδίδω ὅμως αὐτὴν που ἔχω. Εἰμαι ἔτοιμος νὰ χύσω τὸ αἷμα μου διὰ τὴν σωτηρίαν σας. Ὁ Κανέλις δὲν ἔχε τοιαῦτα τέκνα, κανέλις δὲν ἔχε τοιοῦτον παμνιον, κανέλις τόσο ἀνθισμένον χωράφ. Δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ καλ' ἡλεργῶ. Ἐγὼ κομῶμαι και τὰ στάχυα φουντώνουν. Δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ μοχθήσω. Ἐγὼ ἡσυχάζω και τὰ πρόβατα καταναίουν τοὺς λύκους. Πῶς νὰ σὰς ἀνομάσω. Πρόστα ἡ ποιμένας ἡ κυβερνήτης ἡ στρατιώτης και στρατηγός. Διότι ἀληθῶς ὅλα σὰς ἀρμόζουν. Ὅταν βλέπω τὴν εὐταξίαν σας, σὰς ἀποκαλῶ πρόβατα. Ὅταν ἀπαβλάσκω εἰς τὴν πρόνοιάν σας, σὰς προσαγορεύω ποιμένας. Ὅταν ἴδω τὴν σοφίαν σας, σὰς ἀνομάζω κυβερνήτης. Ὅταν ἴδω τὴν ἀνδρείαν και τὴν ρωμὴν σας, ὅλους σὰς ἀνομάζω στρατιώτης και στρατηγός. Ὡς μόχθος, ὡς πρόνοια ἡ οὐ ἔκλυσησθε τοὺς λύκους και δὲν ἐμείνατε ἀμέφωμοι. Ε. Οἱ ναῦτα που ἦσαν μαζί σας ἐστράφησαν ἐναντίον σας και ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τοῦ πλοίου. Φωνάζετε «ἔξω ὁ κλῆρος» και ἄλλον κλῆρον ἀξιωνετ. δ' αὐτὴν Ἐκκλησίαν. Ποία ἀνάγκη ὁδὸς ὑπάρχει. Ἀπῆλθον και ἀπμακρυνθῶν και ἐπράπησαν εἰς φυγὴν χωρὶς νὰ τοὺς καταδωκῇ κανέλις. Δὲν τοὺς καταγορεῖ κανέλις ἄνθρωπος, ἀλλὰ τοὺς τυπτε ἡ συνέβησις. «Δὲν ἐάν ἐπὶ τέλους ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου με ὀδρῇ, θὰ ὑπέφερα με ὑπομονὴν τὴν ὀδριν». Αὐτοὶ που ἦσαν μαζί μας ἔγινον ἀντίπαλοι μας. Αὐτοὶ που κυβερνοῦσαν μαζί μας τὸ πλοῖον, ἠθέλησαν νὰ καταποντίσουν τὸ πλοῖον. Ἐθαύμασα τὴν συνέσιν σας.

431. Α. Αὐτὰ τὰ λέγω, ὅχι διὰ νὰ σὰς προσεταμάσω εἰς στάσιν. Διότι σπᾶς εἶναι ἡ συνωμοσία ἐκείνων ἐνῷ αὐτοὶ που ἐκάνε σὰς εἶναι ζήλος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Αὐτοὶ δὲν ἠξίωσαν νὰ θανατωθῶν, ἀλλὰ νὰ ἐμποδισθῶν εἰς τὸ ἔργον των και διὰ οὗς και διὰ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ νὰ μὴ καταποντισθῇ πάλιν. Διότι ἡ ἀνδρεία σας δὲν ἐπέτρεψε νὰ ἐπιπαθῇ ἡ τρικυμία, ἀλλὰ ἡ γνωμὴ ἐκείνων ἐπρεκάλεσε τὸν κλυδωνισμόν. Ἐγὼ δὲν ἐξετάζω τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τὴν⁴³² ἐκθασίαν που εἶχε, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς προθέσεις ἐκείνων. Σὺ, ἄνθρωπος που ἐστᾶθης ἐμπρὸς εἰς τὸ θυσία

18. Παρμ. 54, 13.

14. Ἐννοεῖ τὸν Θεόφιλον.

στηρίων, εις τὸν ὅποιον ἀντετέθη ἡ πρόνοια διὰ τὸσον με-
γάλο πλῆθος, σὺ δ' ὅποιος ὡφελές νὰ καταστέλλῃς τὰς
λυπηρὰς καταστάσεις, ἐδυνάμωσες τὴν τροκυμῶν, ἐσῆρες
τὸ ξίφος ἐναντίον τοῦ ἐαυτοῦ σου καὶ ἐκεφθῇς νὰ ἀφαι-
νίσῃς τὰ τέκνα σου, ἀλλὰ ἂν δὲν τὸ ἐπέτυχες εἰς τὴν πρῶ-
ξιν. Ὡς ἂν ὁ Θεὸς ὥστε σὺς θαυμάζω
καὶ σὺς ἐπαινῶ διότι μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἀπακα-
τάστασιν τῆς εἰρήνης φροντίζετε πῶς νὰ ἐπικρατήσῃ
τῆς εἰρήνης. Διότι, πρέπει ὁ κυβερνήτης νὰ ἔχῃ ὁ-
μόνοιαν μὲ τοὺς ναύτας. Διότι, ἐὰν εὐρισκῶνται εἰς ὁ-
σῆσιν, τὸ σκάφος καταποντίζεται. Σὺς καταβῶσατε τὴν
εἰρήνην μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Εἰς σὺς θὰ στηρίξω τὴν
ἀσφάλειαν τῆς Ἐκκλησίας. Χωρὶς σὺς δὲν θὰ πράξω τίπο-
τε, οὔτε πάλιν χωρὶς τὴν θεοφιλῆσάτην Αὐγουστῶν. Δι-
ὅτι καὶ ἐκεῖ νη φροντίζε, καὶ μεριμνᾷ καὶ κάμνει πᾶρα πολ-
λά, ὥστε τὸ δένδρον ποὺ ἐφυτεύθη νὰ ἐξασφαλισθῇ καὶ ἡ
Ἐκκλησία νὰ μείνῃ ὡς χωρὶς κλυδωνισμοῦς.

Ἐπὶ τῇσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἰδικήν σας σύνεσιν καὶ τὴν
πρόνοιαν τῶν βασιλέων. Διότι, δὲν ἐνδιαφέρονται τὸσον
διὰ τὸν πόλεμον ὅσον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ὡς εὐχρησ-
μέν εἰς τὸν Θεόν, ὡς παρακαλέσωμεν ἐκείνην καὶ ὡς με-
νωμεν σταθεροὶ εἰς τὰς εὐχὰς μας. Καὶ νὰ μὴ χαλαρώσω-
μεν τὴν ἐπαγρυπνήσιν, ἐπεὶ δὲ ἔληξον τὰ δευτέρω. Διὰ τοῦ-
το εὐχόμεθα μέχρι σήμερον νὰ καταπαύσωνται τὰ δεινὰ.
Ὡς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν καὶ ὅπως τότε ὑπῆρξαμεν
ἀνδρείοι ἔτσι καὶ τώρα νὰ φανώμεν ἐπιμελεῖς καὶ ἀγρυ-
πνοὶ. Καὶ δι' ὅλ' αὐτὰ θς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, εἰς
τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις, μαζί καὶ εἰς τὸν
Υἱόν καὶ εἰς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ
πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΣΑΓΩΓΗ

Ὡς φωνὴ ἀπὸ τοὺς τάφους καὶ τὰ ὁσά τῶν Ἁγίων
Μαρτύρων ἡμπορεῖ νὰ χαρακτηρηθῇ ἡ παραύσα ὁμιλία
τοῦ Χρυσόστομου, ἡ ὁποία ἐξεφωνήθη πρὸς τοὺς χριστι-
ανούς τῆς Ἀντιόχειας, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἐπίσκοπος Φλα-
βιανὸς εὐρίσκεται εἰς τὴν ὑπαιθρὸν διὰ νὰ πρωτοστατήσῃ
εἰς τὸν τελοῦμενον ἑορτασμὸν πρὸς τιμὴν τῶν ἐκεῖ μαρ-
τυρησάντων ἁγίων. Ἐντεῦθεν ὁ Χρυσόστομος εὐρίσκει
τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν Ἁγίων Μαρτύρων, νὰ
ἐξάρῃ τὸν ἥρω'σμόν καὶ τὴν γενναϊότητα αὐτῶν πρὸ τῶν
βασιλευσάντων καὶ τοῦ θανάτου, νὰ τολήσῃ τὴν ἀπεριόρι-
στον ἐπίδρασιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ θείου τῶν πιστῶν, ἐπεὶ δὲ
ἐμπρακτὰ καὶ ὅχι μὲ λόγια ἀποδεικνύουν τὴν πίστιν των
καὶ εἰς μίαν πλήρη δραματικότητος σκηνήν, νὰ ἐμφανίσῃ
ταὺς ἰδίους τοὺς μάρτυρας νὰ ὁμιλοῦν ἀπὸ τοὺς τάφους
τῶν πρὸς τοὺς συρρευσάντας εἰς τὸν ἑορτασμὸν πιστοὺς
καὶ νὰ τοὺς προτρέπου νὰ μὴ ὑπολογίζωνται τὰ πρόσκαι-
ρα καὶ παροδικὰ σωματικά βασανιστήρια, ἀπὸ τὰ ὅποια
δὲ κερδίσουν τὴν αἰώνιον δόξαν.

Πρὸ τῆς ἀπαστραπτουμένης ἀρετῆς τῶν Μαρτύρων εἴ-
ναι φυσικὸν νὰ αἰσθάνεται δέος ὁ καθ' ἑκάστην πρὸς
τῆς ἱερώς τοῦ ψυχικῆς καταστάσεως πρὸς τὴν ἀγί-
τητα τῶν Μαρτύρων, δέον νὰ τὸν φέρῃ εἰς ἐπίγνωσιν τῶν
ἁμαρτιῶν του. Δ' αὐτὸ πρέπει νὰ στραφῶμεν πρὸς τὸν
ἑαυτὸν μας, νὰ αὐτοελεγχθῶμεν καὶ νὰ θρηνησῶμεν διὰ
τὴν ἁμαρτωλότητά μας. Ἡ κατὰ Θεὸν λυπητὴ φέρει τὴν κα-
τάνυξιν καὶ τὴν μετάνοιαν.

Ἐξαιρετικὸν μέσον βοηθείας πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ μετὰ
τὴν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀποχώρησιν συνεχὴς μελέτη τῶν
βίων ἀκούομεν ἐκεῖ. Ἔτσι θὰ ἀνάβῃ διαρκῶς ὁ λυχνὸς
τῆς ψυχῆς μας, θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν
ἀσυχίαν καὶ θὰ ἀξιολογήσωμεν οὐκ ὀλίγα τὰ πράγματα, δι-
δόντες τὸ προβάδισμα εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα. Ἔ-
τσι, θὰ εἰμεθα κυριοὶ τοῦ πλάτους, διαθέτοντες αὐτὸν ὡ-
ς εἰς τὸν Θεὸν ἀρέσε, χωρὶς αὐτὰ καὶ δύνασται, ὅταν
τὸν ἔχωμεν, οὔτε νὰ νοιώσωμεν συντριβὴν, ὅταν τὸν χά-
νωμεν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται, ὅτι ἡ δὲ ὅλης τῆς ἀμιλίας ταύτης διήκουσα ἀκρίβης του Χριστοσάμου εἶναι μία ἐντονος προτροπή διὰ νὰ παραδειγματωμεθα ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὰ θαυανστήρια τῶν Ἁγίων Μαρτύρων, αἱ σθανόμενοι τὴν μικρότητά μας ἐνωπιον τῆς δόξης τῶν πενθούντες διὰ τὰς ἁμαρτίας μας μετανοῶντες καὶ εἰς ἀπόδειξιν τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας, νὰ διαθέτωμεν τὰ ἀγαθὰ μας εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συνανθρώπων μας.

ΛΟΓΟΣ Ε

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ, ΟΤΑΝ Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΠΟΥΣΙΑΖΕΝ ΕΥΡΕΣΚΟΜΕΝΟΣ ΕΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ, ΔΙΑ ΝΑ ΛΑΒΗ ΜΕΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΚΕ ΤΕΛΟΥΜΕΝΟΝ ΕΩΡΤΑΣΜΟΝ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ, ΕΠΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΝΥΨΕΩΣ ΚΑΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ

Α Χθες ἦταν ἡμέρα μαρτύρων, ἀλλὰ καὶ σήμερα εἶναι ἡμέρα μαρτύρων. Καὶ εἴθε πάντοτε νὰ ἐορτάζωμεν ἡμέραν μαρτύρων. Διότι, ἐὰν ὅσοι συγκεντρωνώμεθα, μετὰ πάθος εἰς τὰ θέατρα καὶ χάσκουν μπροστὰ εἰς τὰς ἡποδρομίας, δὲν χαρτανοῦν ποτὲ νὰ βλέπουν τὰ ἀνάρμοστα αὐτὰ θεάματα, πολὺ περισσότερο πρέπει ἡμεῖς νὰ μὴ χορτανώμεθα ποτὲ τὰς ἐορτὰς τῶν ἁγίων. Ἐκεῖ συντελεῖται πομπὴ διαβολικὴ ἐδῶ ἐορτὴ χριστιανικὴ. Ἐκεῖ σκιρτοῦν δαίμονες ἐδῶ χορευοῦν ἄγγελοι. Ἐκεῖ συντελεῖται φθορὰ τῶν ψυχῶν, ἐδῶ οἰκοδομεῖται ἡ αὐτῆς δόξης τῶν συγκεντρουμένων. Ἀλλὰ προσφέρουν ἐκεῖνα κάποια ἀπόλαυσι. Ὅχι ὅμως τὴν δόξιν αἱ χριστιανικαὶ ἐορταί. Τὶ εἰδους δὴ ἀπολαυσις εἶναι νὰ βλέπεις τοὺς ἵππους νὰ τρέχουν ἀπλῶς καὶ ἀσκόπως. Ἐδῶ δὲν βλέπεις ζεύγος ἀλόγων, ἀλλὰ βλέπεις ἀπερὸ θεήματα μαρτύρων καὶ τὸν Θεὸν νὰ προΐσταται αὐτῶν καὶ νὰ τὸ ἀδηγῇ εἰς τὸν δόμον πρὸς τὸν οὐρανόν. Ὅτι πράγματι αἱ ψυχὰ τῶν ἁγίων εἶναι ἄρμα τοῦ Θεοῦ, τὸ λέγει καὶ ὁ προφήτης «Τὸ ἄρμα τοῦ Θεοῦ εἶναι μυριοπλάσιον, καθὼς εἶναι καὶ ἡ ἀδὲς αἱ ευδαίμονες». Διότι τὸ δῶρον τοῦ ἐχάρισεν εἰς τὰς οὐρανίους δυνάμεις τὸ ἐχάρισε καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας φύσιν. Κάθηται ἐπάνω αὐτὰ Χερουβὶμ, ὅπως λέγει καὶ ὁ ψαλμὸς «Ἐπέθη ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ καὶ ἐπέταξεν». ¹ Καὶ τὰ λυ ² ὁποῖος κάθηται, ἐπάνω εἰς τὰ Χερουβὶμ καὶ βλέπει «ὡς ὁ εὐσσεύς». Τοῦτο τὸ δῶρον ἐχάρισε καὶ εἰς ἡμᾶς. ³ Κάθη

¹ Ψαλμ. 67' 1η

² Ψαλμ. 1' 1

ται ἐπάνω εἰς ἐκεῖνα ἀλλὰ κατοκε μέσα μας. Ἄδ' ὅτι θά κατοικήσω καὶ θά περιπατήσω μέσα σας»³ Ἐκεῖνο, ἔγ-
νον ἄρμα, ἡμεῖς ὡς γινώσκοντες καὶ εἶδες τὴν συγγένειαν
τῆς τιμῆς, εἶδες μὲ πᾶσαν τρόπον ἐσυμφιλίωσε τὰ οὐρά-
νεια καὶ τὰ ἐπίγεια, Ἄδ' αὐτό, ἔαν θελήσωμεν, δὲν θά
διαφέρωμεν καθόλου ἀπὸ τούτων ἀγγέλων. Ἀλλὰ ὅπως εἴ-
πα εἰς τὴν ἀρχὴν, χθὲς ἦτο ἡμέρα μαρτύρων ἐπὶ Α καὶ σὴ
μερον εἶνα, ἡμέρα μαρτυρῶν, δὲ τῶν μαρτύρων τῆς πό-
λεως, ἀλλὰ τῆς ὑπαίθρου. Ἡ μᾶλλον καὶ ἐκεῖνοι εἶναι
πληροὺς μας Διότι ἡ πόλις καὶ ἡ ὑπαῖθρος δ' ἀφέρουν με-
ταξὺ τῶν μόνων εἰς τὰς θιοτικὰς ἐργασίας ἐνῶ εἰς τὴν θρη-
σκευτικὴν πίστιν καὶ εὐσεβείαν εἶνα ἐν αἰαί καὶ ἀδιαρε-
τοι Μὴ κρίνης ἀπὸ τὴν θαρραλὴν τῶν γλώσσων, ἀλλὰ
ἀπὸ τὴν χρυστ' ἀνικτῶν διαγωγῶν. Τὶ τὸ ὄφελος νὰ ὡ-
πάρη ὁμαγλώσασκα, ὅταν αἱ ψυχα, εἶνα, διηρημέναι. Καὶ
τοῖαν ἐλαθὴν ἀποτελεῖ ἡ ἀλλογλώσσα, ὅταν ὑπάρχη ἡ-
νότης εἰς τὴν πίστιν. Μὲ αὐτὴν τὴν σκέψιν κατὰ τίποτε
ἡ ὑπαῖθρος δὲν εἶνα κατωτέρα τῆς πόλεως Διότι εἰς τὴν
μέγιστον ἀγαθὸν ἔχουν ἰσότηταν. Β Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κυ-
ριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν διέμενεν εἰς τὰς πόλεις
καὶ δὲν ἄφινε ἄρμονον τὴν ὑπαῖθρον ἀλλὰ διήρχετο μέσα ἀ-
πὸ πόλεως καὶ χωρία καὶ ἐκήρυσσε τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἔθε-
ράπευε πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν⁴ Τοῦτο ἐμψή-
θη καὶ ὁ κοινὸς μας ποιμὴν καὶ διδάσκαλος⁵ καὶ ἀφῆσεν
ἡμᾶς διὰ νὰ τρέψῃ πρὸς ἐκεῖνους. Ἡ μᾶλλον δὲν ἀφῆσεν
ἡμᾶς, ὅταν μετέβη εἰς ἐκεῖνους, διότι μετέβη εἰς τοὺς ἀ-
δελφούς μας Καὶ ὅπως εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Μακκαθαίων
Ἦ ὅλη ἡ ὑπαῖθρος ἐξεχυθὴ εἰς τὴν πόλιν, κατὰ τὸν ἴδιον
τρόπον καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν μαρτύρων ποὺ ἀναπαύ-
οντα, εἰς τὴν ὑπαῖθρον, ἐπρεπὲν ἡ πόλις ἀλόκληρος νὰ
μεταβῇ πλησίον τῶν Διότι δ' αὐτὸ δὲν ἐφύτευον ὁ Θεὸς
μάρτυρας μόνον εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑ-
παῖθρον, ὥστε ἐξ αἰτίας τῶν ἐορτῶν νὰ μᾶς προσφέρεται
ἐπιτακτικὴ εὐκαιρία διὰ τὴν ἐπὶ κοινὴν μεταξὺ μας, καὶ
τοῦτο νὰ συμβαίη συχνότερα εἰς τὴν ὑπαῖθρον παρὰ εἰς
τὴν πόλιν Διότι ὁ Θεὸς ἔδωκε περισσότεραν τιμὴν εἰς
τὸν ὑπεροῦντα. Καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶναι ἀσθενέστερον
Διὰ τοῦτο ἡβ' ὡθὴ μεγαλύτερας φρουρὰς Β Διότι αἱ καὶ

3 Δευτ. 26, 19 καὶ 3 Κορινθ. 6, 16
4 Πρβλ. Ματθ. 1, 20
5 Πρβλ. Ματθ. 4, 23 καὶ 9, 35-36 Μαρκ. 1, 38 Λουκ. 4, 15-16
6 Προβλεπτοὶ περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Φιλανῶντος
7 Πρβλ. Α' Κορ. 6, 19-20

τοιοὶ τῶν πόλεων ἔχουν τὸ προνόμιον τῆς συνεχοῦς δι-
δασκαλίας, ἐνῶ αἱ δ' ἀδιοῦντες εἰς τὴν ὑπαῖθρον δὲν μετε-
χουν εἰς αὐτὴν τὴν ἀφθονίαν Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς παρηγό-
ρησε τὴν ὑπαῖθρον διὰ τὴν ἑλλειψίν διδασκάλων μὲ τὴν
ἀφθονίαν μαρτύρων, καὶ ἐρρύθμισε τὸ πρᾶγμα, ὥστε νὰ
ταφοῦν ἐκεῖ περισσότεροι μάρτυρες
Ἐκεῖνο, δὲν ἀκούουν συνεχῶς τὴν φωνὴν τῶν διδα-
σκάων, ἀλλὰ ἀκούουν τὴν φωνὴν τῶν μαρτύρων, ἡ ὅποια
τοὺς ὁμ. λεί ἀπὸ τούτων τάφους καὶ ἔχει μεγαλύτεραν δύνα-
μιν Καὶ διὰ νὰ μάθετε, ὅτι αἱ μάρτυρες καὶ σιωπῶντες ἔ-
χουν μεγαλύτεραν δύναμιν ἀπὸ ἡμᾶς ποὺ ὁμιλοῦμεν, πολ-
λὲς φορές, σκεφθῆτε ὅτι πολλοὶ ὁμιλήσαντες εἰς πολλοὺς δ' αὖ
τὴν ἀρετὴν χωρὶς νὰ ἐπιτυχῶν κανένα ἀποτέλεσμα Ἐ-
νῶ ἄλλο πρὸ ἐσιώπων, κατωρθώσαν μέγιστα μὲ τὴν ἀ-
κεραιότητα καὶ λαμπρότητα τοῦ διου τῶν ὥστε αἱ μάρ-
τυρες ἐπέτυχον αὐτὸ πολὺ περισσότερον, ἀφ' ὧντες καὶ
τὰ μέρος τὴν διδασκαλίαν τῶν λόγων, ἀλλὰ δ' ἀκηρύσσον-
τες τὰς ἰδίας ἀρχὰς μὲ τὴν γλώσσαν τῶν πράξεων τῶν, ἡ
ὅποια εἶνα, πολὺ ὑψηλότερα ἀπὸ ἐκεῖνην τῶν λόγων, διό-
τι αὐτῆς ἀπευθύνονται πρὸς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γέ-
νος Καὶ λέγουσιν τὰ ἐξῆς Στρέψατε τὰ βλέμματα πρὸς ἡ-
μᾶς καὶ ἐμβαθύνετε εἰς τὰ μαρτυρίον μας Τὶ ἐπέθεμε λο-
ποὺ καταδικασθέντες εἰς θάνατον, ὅταν μὲ τὸν θάνατον
αὐτὸν ἐκερδίσασμεν αἰωνίαν ζωὴν Ἠξιώθημεν νὰ βυσιό-
σωμεν τὸ σῶμα μας διὰ τὸν Χριστόν Καὶ ἔαν δὲν ἐνκατα-
λέταμε αὐτὸ τώρα, ἐπρόκειτο 432 Α ὅλινον ἀργότερον
καὶ παρὰ τὴν θελήσιν μας νὰ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τὴν
πρόσκαιρον ζωὴν Καὶ ἔαν δὲν ἐπὶ τῆς τοῦ μαρτυρίου, ἐ-
περχόμενος ὁ φυσικὸς θάνατος, κοινὸς δι' ὅλους, θὰ κα-
τέλει τὸ σῶμα Δ' αὐτὸ δὲν παύομεν νὰ εὐχαριστοῦμε
τὸν Θεόν τοῦ μᾶς ἡξίωσε νὰ χρησιμοποιοῦσμεν τὸν ὀ-
τιῶς ἡ ἀλλῶς ἀφειλόμενον θάνατον β' αὖ τὴν σωτηρίαν τῶν
ψυχῶν μας καὶ ἔλαθε ὑπὸ μορφήν εὐαρεῶς αὐτὴν τὴν ἀνα-
πόρεπτον ὀφειλὴν καὶ μάλιστα μετὰ τῆς μενίστης τ' ἡμῶν
Αλλὰ, θὰ εἰπῆτε, τὰ βασανιστήρια εἶναι ἀνυπόφορα καὶ
σκληρὰ Ὅμως διασκοῦν μίαν μικρὰν στιγμὴν τοῦ χρόνου,
ἐνῶ ἡ μετὰ ταῦτα ἀπόλαυσις δ' ὀρεῖ εἰς τοὺς παντατινοὺς
αἰῶνας Μᾶλλον δὲ οὔτε Β καὶ εἰς μίαν μ' ὅσον στιγμὴν
τοῦ χρόνου δὲν εἶνα, ἀνυπόφορα τὰ βασανιστήρια δ' ἐκεῖ

8 Ἐκείνο, ὅτι προσηύχοντο πρὸς τὸν Θεόν καὶ ἐκείνους ἀνταποκρί-
σθαι καὶ ἐξοῦν καὶ τὴν συνέσει, τὴν ὅσον περιέλαβεν τὸ παράδειγμα
δὲ τὴν ἀνεκτικὴν ἀπὸ τῶν τοῦ πόντου,

νοους τοῦ ἔχουν προσηλωμένον τὸ βλέμμα εἰς τὰ μέλλοντα καὶ ἀπενίσουν ἐκστατικῶς τὸν ἀγωνοθέτην. Διότι καὶ ὁ μακάριος Στέφανος, * ἐπειδὴ ἔδωκε με τοὺς ὀφθαλμούς τῆς πίστεως τὸν Χριστὸν δὲ τοῦτο ἀκριδῶς δὲν εἶδε τὴν δραχὴν τῶν λίθων, ἀλλὰ ἀντὶ ἐκεῖνων ἐμέτρα τὰ δραχμια καὶ τοὺς στεφάνους. Καὶ σὺ λοιπὸν, στρέψε τὸ βλέμμα σου ἀπὸ τὰ παρόντα πρὸς τὸ μέλλον καὶ οὔτε διὰ μίαν στιγμὴν μόνον δὲν θὰ αἰσθανθῇς τὰ δεινά.

Εἰς αὐτὰ καὶ περισσώτερον ἀπὸ αὐτὰ λέγουσι οἱ μάρτυρες καὶ πειθοῦν τοὺς ἀκούοντας πολὺ περισσώτερον παρὰ ἡμᾶς. Διότι, ἐάν εἴπω ἐγὼ ὅτι τὰ βασανιστήρια δὲν εἶναι ἐπαχθεῖ, δὲν θὰ φανῶ ἀξιόπιστος. Διότι δὲν εἶναι καθόλου δυσκολὸν νὰ φλοισφῇ κανεὶς με λόγους διὰ τὰ θέματα αὐτά. Ἐνῷ ὁ μάρτυς διδάσκων με τὰς ἰδίας τὰς πράξεις τοῦ, δὲν θὰ συναντήσῃ ἀντιρροίαν. Καὶ συμβαίνει, τὸ ἴδιον ὅπως μέσα εἰς τὰ θημῶσα λαυτρά, ὅταν ἡ κολυμδήθῃ με τὸ θερμὸν ὕδωρ θερμῇ καὶ κανεὶς δὲν λαμβάνει τὸ θερμὸν νὰ κατέλθῃ εἰς αὐτήν, καὶ οἱ καθήμενοι, εἰς τὸ χεῖλος αὐτῆς, δύνουσι καὶ ἂν με λόγους προτρέπῃ ὁ εἰς τὸν ὄλλον νὰ κατέλθῃ, δὲν πείθουσι κανένα. Ὅταν ὅμως ἕνας ἀπὸ ὅλους ἡ δουσίη τὴν χεῖρα ἢ ἀπλωσῇ τὸν πόδα D καὶ σιγά-σιγὰ ἐνθαρρυνθῇ καὶ δουσῇ εἰς αὐτὴν ὅλον τὸ σῶμα, χωρὶς νὰ διμύλῃσῃ, πείθει ἀμέσως, περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους με τὰς πολλὰς προτροπὰς τοὺς καθήμενους ἀνωθεν τῆς κολυμδήθῃς, ὥστε νὰ τολμήσουσι νὰ δουσιθῶσιν. Τὸ ἴδιον συμβαίνει, καὶ με τοὺς μάρτυρας. Βεβαίως ἐδῶ, ἐμπροσθεν τῶν μαρτύρων, δὲν εὐρίσκεται κολυμδήθῃς, ἀλλὰ πῦρ. Ὅσο λοιπὸν ἴστανται πέραξ τῆς πυρᾶς, καὶ ἂν με μύριους λόγους παρατρύνουν, δὲν κατορθώνουσι νὰ πείσουν. Ὅταν ὅμως ἕνας ἀπὸ τοὺς μάρτυρας θέσῃ εἰς τὴν πυρὰν, ὅχι τὸν πόδα ἢ τὴν χεῖρα μόνον, ἀλλὰ ὁλόκληρον τὸ σῶμα, προσφέρων διὰ τοῦ παραδειγματὸς τοῦ μίαν ἐμπροσθεν ἀποδείξῃ, Ἐ ισχυροτέρων ἀπὸ κάθε παραίνεσιν καὶ συμβουλὴν, ἀποβάλλει τὴν ἀγωνίαν τῶν παρισταμένων.

9 Πρὸς Πρὸς 7 55-60.

10 Πλήρης ἐγκρατείας, εἶναι τὸ ἀντίθετον λέγονται περὶ αὐτοῦ ὅτι τὸν ὅσον τὸν μάρτυρα ἐπειθοῦντες πρὸς τοὺς πιστοὺς διδασκαλίας καὶ προτροπὰς νὰ ἀφήσῃσιν τὰ πρῶτα καὶ καὶ ἐργασίαν αὐτῶν καὶ βασανιστήρια γὰρ τῆς ἀντιθέτου διζῆς πλεονεξίας τοῦ Θεοῦ. Ἐνδεῶς ἢ παρρησιαστικῶς ὡς ὁ Θεὸς Πατὴρ.

11 Μεγάλη ἡ παρρησιαστικὴ δύναμις, τοῦ αὐτοῦ τοῦ Χριστοφόρου ὁστις οἱ παρρησιαστικῶν συνειρημένων ἀποστολῶν, καὶ καθίσταται μέσον εὐαγγελίου τῶν νεοκρίτων καὶ νεοκρίτων.

Ἔβλεπε πῶς ἡ φωνὴ τῶν μαρτύρων καὶ ὅταν σιγῶν, εἶναι δυνατωτέρα. Διὰ τοῦτο ἔφησεν ὁ Θεὸς τὰ σῶματά των εἰς ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο ἐνῷ πρὸ πολλοῦ ἐνίκησαν, ὅμως δὲν ἀνεστήθησαν ἀκόμη, ἀλλὰ ἐνῷ ὑπέμειναν ταῖς ἀθλήσεσιν των πρὶν ἀπὸ τόσων πολλῶν χρόνων, δὲν ἐπέτυχον ἀκόμη τὴν ἀνάστασιν διὰ σὲ καὶ τὴν ἰδικήν σου ὠφέλειαν, ὥστε καὶ σὺ ἀναλογιζόμενος τὸν ἀθλητὴν ἐκείνον νὰ φιλοτιμηθῇς εἰς τὸν ἴδιον ἀγῶνα. Αὐτοὶ οὐδὲν ἄλλως ἐλάττονται ἀπὸ τὴν ἀναβολὴν ἐνῷ διὰ σὲ γεννᾶται μέγα ὄφελος ἀπὸ τὴν περὶ αὐτὴν 55 A. Διότι ἐκεῖνοι θὰ λάβουν τὸν μισθὸν τῆς ἀναστάσεως ἀργότερον, ἢν δὲν τὸν λαμβάνουν τώρα.

Διότι * ἐάν τοὺς ἐξηρπάξῃ ἀπὸ κοντὰ μας τώρα, θὰ μᾶς εἴχε ἀφαιρέσει μίαν μεγάλην προτροπὴν καὶ παραγορίαν. Διότι πράγματι προέρχεται μεγάλη προωθησις καὶ παραγορία δ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν ἁγίων αὐτῶν. Καὶ μάρτυρες τῶν λεγομένων μὲν εἰσοδεῖς. Πολλὰς δεδοκῶς ὅταν ἡμεῖς σὰς ἡμετέρας, σὰς ἐκολακεύαμεν, σὰς ἐφοδίζαμεν καὶ σὰς παρωτρύναμεν δὲν ἐδεῖξτε τόσην προθυμίαν ὡς προσελθὴν, οὔτε συνεκινήθητε. Ὅταν ὅμως μετέβητε εἰς τὰς τάφους μάρτυρος, χωρὶς κανεὶς νὰ σὰς συμβουλεύῃ, καὶ μόνον με τὴν θέαν τοῦ τάφου τῶν ἁγίων, ἀνέβητε πολλὰς πηγάς δακρύων B καὶ ἐθερμάνθητε με τὰς προσευχάς. Καὶ ὅμως ὁ μάρτυς κοίτετα ἄφρονος ἐν πλήρει σιγῇ T, εἶναι τέλος πάντων αὐτὸ που κεντᾷ τὴν συνείδησιν καὶ κήνη. ὥστε νὰ ἀναβλύζουσι οἱ κροναὶ τῶν δακρύων ὡς πηγαί. Αὐτὴ ἡ εἰκὼν τοῦ μάρτυρος εἰς τὴν φαντασίαν σας καὶ ἡ ἀνάμνησις ὅλων τῶν κατορθωμάτων του. Καθὼς ἀκριδῶς ὅλοι οἱ πτωχοὶ καὶ ὅταν ἴδωσι ἄλλους τοὺς ἔχοντες ἀξιώματα νὰ πλουτοῦν, νὰ ἔχουν ἀκολουθίαν, νὰ δέχονται πολλὰς τιμὰς ἀπὸ τὸν βασιλέα, τότε ἀποκτοῦν σαφέστεραν συνείδησιν τῆς πείνης τῶν ἐλεπόντων τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων καὶ θρηνοῦν δι' αὐτὸ. C. Κατὰ τοῦ ἴδιου τρόπου καὶ ἡμεῖς, ὅταν φέρωμεν εἰς τὸν νοῦν μας τὴν παρρησιαστικὴν τῶν μαρτύρων τὴν ὁποίαν ἔχουν ἐνωπίον τοῦ βασιλέως τῶν ὅλων Θεοῦ καὶ τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν δόξαν καὶ ἐνθυμηθώμεν τὰς ἰσχυρὰς μας ἁμαρτίας, τότε διακρίνομεν καθαρὰ τὴν ἰδὴν μας πεινίαν ἀπὸ τὴν εὐπορίαν ἐκείνων καὶ πονοῦμεν καὶ

12. Τὰ ἐνδεῶς καὶ ἐν σιγῇ εἰσάγονται ὅσον νὰ ἀναβλύζουσι τὴν πρὶν ἐνδεῶς. ἢν τὴν ἰδίαν ἀναμνηστικὴν καὶ νὰ πηγαίωσιν τὰς εἰσοδεῖς καὶ τὴν ἀναμνηστικὴν τῆς ἐκείνου, τὴν καὶ νὰ ἔπαινον καὶ τὴν εὐχὴν ἐκείνου καὶ τὴν εὐχὴν.

θλιβόμεθα συνειδητοποιούντες πόσον υστερούμεν έναντι εκείνων. Καὶ αὐτὸ εἶναι τοῦ προκαλεῖ τὰ δάκρυα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ὅρῃσε ἐδῶ εἰς ἡμᾶς τὰ σωματὰ των, ὥστε ὅταν ἡ τύρρη ἀπὸ τὰς ὑποθέσεις μας καὶ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτῶν φροντῖδων ἐποκοτίζει τὴν διανοίαν μας, ἡ ἰδιωτικά ἢ δημόσια, εἶναι αἱ μέριμναι αὐταὶ (καὶ εἶναι αὐταὶ πολλαί). τότε νὰ ἀφίνωμε τὴν οἰκίαν καὶ νὰ ἐξερχωμέθα ἀπὸ τὴν πόλιν. Καὶ ἀφοῦ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τοὺς θορύβους αὐτοὺς νὰ μεταβῶμεν Ὡς εἰς τάφον μάρτυρος καὶ νὰ ἀπαλαύσωμεν τὴν πνευματικὴν ἐκείνων αἶσαν, νὰ λησμονήσωμεν τὴν μεγάλην ἄνεσιν, νὰ ἐντρυφήσωμεν εἰς τὴν ἡσυχίαν, νὰ συναστραφώμεν τοὺς ἀγίους, νὰ παρακαλέσωμεν τὸν ἀγωνοθέτην αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας, νὰ ἀναπέμνωμεν πολλὰς δεήσεις καὶ, ἀφοῦ ἀνακουφίσωμεν τὴν συνείδησιν μας ἀπὸ τὸ φόρος, νὰ ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ πολλὴν ψυχικὴν γαλήνην.

Οἱ τάφοι τῶν μαρτύρων δὲν εἶναι, τιποτέ ἄλλα παρὰ ἀσφαλεῖς λιμένες καὶ πηγαὶ πνευματικῶν ναμάτων καὶ ἀνεξάντλητοι θησαυροὶ ἀγαθῶν, οἱ ὅποιοι οὐδέποτε παραβλάπτουσι. Καθὼς οἱ λιμένες, ποὺ ὑποδέχονται τὰ πλοῖα Ἐποὺ ἐκλυδαιώθησαν εἰς μεγάλα κύματα, παρέχουν εἰς αὐτὰ ἀσφάλειαν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ οἱ τάφοι τῶν μαρτύρων, ποὺ ὑπεδέχθησαν τὰς ἰδικὰς μας ψυχὰς ταλαιπωρημένας ἀπὸ τὰς βστικὰς μεριμνάς, προσφέρουν εἰς αὐτὰς μεγάλην ἀσφάλειαν καὶ γαλήνην. Καὶ ὅπως αἱ πηγαὶ τῶν ψυχρῶν ὑδάτων τονώνουν τὰ κατακουρασμένα καὶ καταθεδλημένα ἀπὸ τὸν πυρετὸν σώματα, τοιαυτοτρόπως καὶ αὐτοὶ ὁραῖζον τὰς ψυχὰς ποὺ κατακοιῶνται.⁵⁴ Ἀπὸ τὰ ἀνάρματα πάθη καὶ σβύνουν τελείως μόνοι μετὰ τὴν βίαν κάθ' ὅσοντον ἐπιθυμῶν, καὶ φθόνον υπερβολικόν καὶ θυμὸν ποὺ βράζει, καὶ ὅ,τι ἄλλο παρόμοιον πάθος ποὺ μᾶς ταρασσεῖ. Καὶ εἶναι πολὺ ἀνωτέρα ἀπὸ χρηματικὸν θησαυρὸν. Διότι οἱ θησαυροὶ των χρημάτων παρέχουν πολλοὺς κινδύνους εἰς αὐτοὺς ποὺ τοὺς εὖρσκουν καὶ καθὼς διαίρουντα εἰς πολλὰ μέρη γίνονται μικρότεροι μετὰ τὴν διανομήν. Εἰς τὴν προκείμενῃ δὲ πρὸς πτωσὶν δὲν συμβαίνει τοιοῦτόν τι, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐρεσις τοῦ θησαυροῦ εἶναι ἀκινδύνος καὶ ἡ διαίρεσις δὲν τὸν μειώνει κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς αἰσθητοὺς θησαυροὺς. Διότι ἐκεῖνοι, καθὼς εἶπα μολὶς πρὸ ὀλίγου, μετὰ τὸν κατακερματισμὸν γίνονται μικρότερο. Ἐνῶ αὐτοὶ ἐδῶ, ὅταν μοιρασθῶν εἰς πολλοὺς, τότε φανερώουν ὅσον των τὸν πλοῦς.

τὸν Διότι, αὐτὴ εἶναι ἡ ἡφαιστος τῶν πνευματικῶν πραγμάτων. Αὐξάνουν μετὰ τὴν διανομήν καὶ πολλαπλασιάζονται μετὰ τὴν διαίρεσιν. Δὲν ὑπάρχουν λειβάδια τόσον εὐχάριστα ποὺ παρέχουν εἰς τὴν θεατὴν ρόδα καὶ ἀνθή, ὅσον οἱ τάφοι τῶν μαρτύρων, ποὺ παρέχουν εἰς τοὺς παρατηροῦντας αὐτοὺς μὴν ἀπόλαυσιν ἀμάρτανων καὶ ἀκατέλυστον.

Ἄς ἐγγίσωμεν λοιπὸν μετὰ πιστὴν τοὺς τάφους ἐκείνους ὡς θερμάνωμεν τὴν ψυχὴν μας καὶ ὡς ἀρχίσωμεν τὸν ὄρθινον. Διότι ἔχομεν πράξει, πολλὰς καὶ μεγάλας ἀμαρτίας διὰ τοῦτο χρειάζομεθα ἰσχυρὰν θεραπείαν καὶ θαθεῖαν ἐξαμολόγησιν. Ὁ ἔχουσιν οἱ ἅγιοι μάρτυρες αἷμα, ὡς χυσοῦν οἱ ὀφθαλμοὶ σου δάκρυα. Τὰ δάκρυα δύνανται νὰ κατασβέσουν καὶ πυρὸν ἀμαρτημάτων. Κατεσχίσθησαν ἐκεῖνοι εἰς τὰς πλευράς, εἶδον θημίους νὰ τοὺς περιβάλλουν. Κάμε καὶ σὺ το ἴδιον εἰς τὴν σινεθρὸν σου. Βάλε τὸν λογισμὸν σου νὰ καθίσῃ ἀδέκαστος κριτὴς εἰς τὸν θρόνον τῆς ψυχῆς σου, φέρε εἰς τὸ μέσον δὲ τὰς ἀμαρτίας σου, νὰ ὀρθώσῃς φοβεροὺς λογισμοὺς ἐναντίον των ἀμαρτιῶν σου, νὰ τιμωρήσῃς τὰς ἀναρμόστους καταστάσεις τῆς ψυχῆς, ἐκ τῶν ὁποίων προῖλθον οἱ ἀμαρτίαι καὶ νὰ τὰς συντρίψῃς μετὰ μεγάλην σφοδρότητα. Ἐὰν φροντισώμεν νὰ δικάζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τότε θὰ ἀποφυγώμεν καὶ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνον κριτήριον. Ὁ Διότι ἐκεῖνος ποὺ κρίνει τώρα τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ ζητεῖ ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ αὐστηρί, εὐθυμίας διὰ τὸ ἀμαρτήματά του, δὲν θὰ τιμωρηθῇ εἰς τὸ μέλλον. Τὸ λέγει ὁ Παῦλος, ἀκούσε τὰ «Διότι ἔδω ἐκρίναμε τὸν ἑαυτὸν μας δὲν θὰ ἐκρινόμεθα ἀπὸ τὸν Κύριον».⁵⁵ Καὶ κατηγόρων ἐκείνους ποὺ μετέχουν των μυστηρίων ἀναξίως. Ἐλεγε τὰ ἐξῆς. «Ὅστις τρώγει καὶ πίνει ἀναξίως, θὰ εἶναι ἐνοχὸς διὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου».⁵⁶ Καὶ ἡ ἐννοία τῶν λόγων αὐτῶν εἶναι ἡ ἐξῆς. Ὅπως δηλ. ἐκεῖνο ποὺ ἐσταύρωσαν τὸν ἑαυτὸν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὅσοι μεταλαμβάνουν Ἐ τῶν μυστηρίων ἀναξίως θὰ τιμωρηθῶν. Καὶ ὡς μὴ κατηγόρησιν μερ καὶ τὴν σκέψιν αὐτὴν ὡς υπερβολικὴν. Τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου εἶναι τρόπον τινὰ βασίλειον ἡμῶν. Καὶ διαπράττουν τὴν ἰδίαν ὁδοὺ καὶ αὐτοὺς ποὺ σιχίει καὶ αὐτοὺς ποὺ μολύνει μετὰ ἀκαθάρτους χεῖρας τὸ βασίλειον ἐνδύμα. Διὰ τοῦτο καὶ τιμωροῦν

⁵⁴ Α. Ρομ. 11:11
⁵⁵ Α. 1 Κορ. 11:29

τα καθ' ὅμοιον τρόπον. Ἰὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μετὰ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ἐξέσχισαν μετὰ τὰ καρφία ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν, καὶ σὺ τὸ ξεσχίζεις ζῶν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, μετὰ ἀκάθαρτον καὶ τὴν γλώσσαν καὶ τὴν διάνοιαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος καθιστρεῖ τὴν διάνοιαν τιμωρίαν ἐναντίον σου ὅταν λέγῃ «Διὰ τοῦτο ὑπάρχουν ¹⁵ ἡμεῖς ἡμεῖς μεταξύ σας πολλοὶ ἀδυναστοὶ καὶ ἀρρωστοὶ καὶ ἀρκετοὶ κοιμώμεθα». ¹⁶ Ἔπειτα, διὰ τὴν ἀποδείξει, ὅτι εἶσαι εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν ζητοῦν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τὴν εὐθυναις διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν γινόμενα κριτὰ ἑαυτῶν διὰ τὰ παραπτώματα τῶν, καὶ δὲν περὶ πῶτον πλέον εἰς τὰ ἴδια, αὐτοὶ θα δυνήσων ν' ἀποσπάσουν τὸν ἑαυτὸν τῶν ἀπὸ τὴν μέλουσιν κρίσιν ἐκείνην τὴν φοδερὰν καὶ ἀναπότρεπτον ἐπιδράσει τὰ ἐξῆς. ¹⁷ Ἐάν ἐκρίναμεν τὸν ἑαυτὸν μας, δὲν θὰ ἐκρίνωμεθα. Τώρα δὲν κρινόμεθα ἀπὸ τὸν Κύριον τιμωρούμεθα, διὰ τὴν μὴ καταδικασθῶμεν μετὰ τοῦ κόσμου.

¹⁸ Ἀς καταξέσχισωμεν λοιπὸν τὴν διάνοιαν μας μαστιγισμῶντες ἑαυτὴν διὰ τοὺς ἀπλήστους λογισμούς. Ἀς ἐξαφανίσωμεν τὰς κηλίδας μετὰ τὰ δάκρυα. Ὁ καρπὸς τῶν θρήνων αὐτῶν θ' εἶναι μέγας εἶναι μεγάλη δόξα καὶ παρηγορία. Ὅπως λοιπὸν ἐπικρέμαται μεγάλη τιμωρία διὰ τὸν γέλωτα καὶ τὰς ἀπολαύσεις, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ ἀρκὴς θρήνος φέρει παρηγορίαν. «Μακάριοι» λέγει καὶ πένθοντες διότι θὰ παρηγορηθῶν. Ἀλλοιμονοὶ εἰς αὐτοὺς ποῦ γέλωτον διότι αὐτοὶ θὰ κλαύσων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, ὅν καὶ δὲν εἶχε εἰς τὴν συνειδήσιν τοῦ τοῦ θάνατος κανὺν ἁμαρτήματος, διήρξατο ὅλον τὸν χρόνον τοῦ μετὰ δάκρυα καὶ θρήνους. Πρὸς τὰ λέγει αὐτὰ. Ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ὁ μακάριος. «Ἐπὶ τρία ἔτη», λέγει, «νύκτα καὶ ἡμέραν δὲν ἔπαυσα μετὰ δάκρυα νὰ συνδουλεύω καθένα ἀπὸ σας». ¹⁹ Ἐκεῖνος ἐπὶ μίαν τριετίαν ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἕνα μῆνα. Ἐκεῖνος νύκτας καὶ ἡμέρας, ἐκεῖνος θ' ἔξενος ἁμαρτίας ἡμεῖς τοὐλάχιστον ὅτι διὰ τὰς ἰδικὰς μας ἁμαρτίας. Ἐκεῖνος χωρὶς νὰ ἔχη κανέναν θάνατον εἰς τὴν συνείδησιν, ἡμεῖς τοὐλάχιστον διὰ τὴν θεοδωμένην συνείδησιν μας. Διὰ τοῦτο λόγον λαλοῦν κλαίει, διὰ τὴν δὲν δόσκει καὶ δὲν παρὰ νῆ μόνον ἀλλὰ προσθέτει καὶ δάκρυα.

15 Δ. Ἰερ. 41 1 90
16 Λουκ. 11 31 92
17 Ματθ. 5 4, Λουκ. 6 25
18 Πράξ. 2 31

¹⁹ Ὅπως ἀκριβῶς ἕνας φιλόσοφος πατέρας, ποῦ ἔχε υἱὸν μονακρὶνον, ὁ ὅποιος ἀρρωστήσῃ καὶ δὲν δεχέται τὰ φάρμακα τῶν ἱατρῶν, ἀλλὰ τὰ ἀπωθεῖ, κάθεται πλησίον τοῦ καὶ τὸν καλοπαρνε, καὶ τὸν φλεῖ καὶ τὸν ἀγκαλιόζει καὶ μετὰ τὴν ὑπερβολικὴν περιποίησιν ἐπιδύκει, νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν ὄρνησιν καὶ νὰ τὸν πείσῃ νὰ δεχθῇ νὰ ἀναρῶσθαι μετὰ τὴν θεραπείαν τῶν φαρμάκων, τὸ ἴδιον κάμνει καὶ ὁ Παῦλος. Ἐπειδὴ ἡγάπα ὅλους τοὺς πιστοὺς τῆς οἰκουμένης, ὡς υἱὸν μονογενῆ, καὶ ἔδωκεν ὅτι πολλοὶ περιέπεσαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ κατείκοντο ἀπὸ ἀνθρώπους νόστους. Ὁ τῆς ψυχῆς, καὶ ἐπειδὴ ἔδωκεν ἐπίσης ὅτι δὲν ἐδέχοντο εὐκόλῃ τὸν ἔλεγον, οὐτε καὶ δ. ὠρθύνοντο μετὰ τὰς ἐπιπλήξεις, ἀλλὰ ἀντιβρούσαν διὰ τοὺς κατέκτα μετὰ τὰ δάκρυα, ὥστε βλέποντες αὐτὸν νὰ θρηνῇ καὶ νὰ ὀδυρεται καὶ συγκινούμενοι ἀπὸ τὴν θέαν αὐτὴν τοῦ προσώπου τοῦ, νὰ ἀνεχθοῦν τὴν θεραπείαν καὶ ἀποβάλλοντας τὴν νόσον ν' ἀποκαταστήσων πάλιν τὴν υἱότητα τῶν. Διὰ ταῦτα πάντοτε κατὰ τὰς νοουθεσίας ἐδάκρυε. Ἐάν δὲ ὁ Παῦλος δεκνῇ τὴν τὴν φροντίδα διὰ τὰ ξένα ἁμαρτήματα, τὴν προθυμίαν πρέπει, νὰ δεῖξωμεν ἡμεῖς διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ἰδικῶν μας ἁμαρτημάτων. Πραγματικῶς, εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τῆς λύπης ἐνωπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὠφελεῖ σημαντικῶς. Καὶ δι' αὐτὴν ἀκριβῶς ὅμοιον ὁ Ἰσαΐας λέγων ἡ μάλλον ὁ Θεὸς διὰ τὸν Ἰσραὴλ. «Ἐλυπησάμεν αὐτὸν ὀλίγον διὰ τὰς ἁμαρτίας». ²⁰ Καὶ δὲν ἐπέβαλε λέγει, τιμωρίαν ἀνταξίαν πρὸς τὰς ἁμαρτήματα. Διότι δὲ τὰς ἀγαθὰς πράξεις ὁ Θεὸς ὑπερβαίνει τὸ μέτρον μετὰ τὰς ἀνταμοσβάς του ἐνῶ διὰ τὰς ἁμαρτίας τὰς πολλὰς ἐλέγχων ἡμᾶς ἀπὸ φιλανθρωπίας, ἐπὶ φέρει, τιμωρίαν μικράν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἁμαρτίας. Ταῦτα ἀκριβῶς ἐννοεῖ ὅταν ἔλεγε Ἐλυπησάμεν αὐτὸν ὀλίγον διὰ τὰς ἁμαρτίας. Καὶ εἶδα ὅτι ἐλυπηθῇ καὶ ἐπορεύθη θλιμμένος καὶ ἐθεράπευσεν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. ²¹

²² Ἀλλὰ εἰς λοιπὸν πῶς ἡ ὠφέλεια ἐκ τῆς μετανοίας εἶναι καὶ ταχέως καὶ μεγάλη. Μολονός ἐτ' ἔμωρεται σὺν ὀλίγον διὰ τὰς ἁμαρτίας του, λέγει ὅταν, τὸν εἶδα κατὰ τὴν καὶ θλιμμένον, τοῦ εὐχάρησεν καὶ αὐτὴν τὴν μικρὰν τιμωρίαν. Ὅποτε ὁ Θεὸς εἶναι τὸς πρῶτος νὰ συμφιλιοῦθαι μεθ' ἡμῶν καὶ ἐπιζητεῖ μόνον μὴ καὶ ὑποκαταστήσῃ. Ἀς παρέχωμεν λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὴν εὐκρίαν.

19 Βασιλ. 3 17
20 1 26, 41-46 57 7

να ἐκδηλωσῇ τὴν ἀγάπην του πρὸς ἡμᾶς, ὡς προσπαθώμεν νὰ διασωζώμεν τὸν ἑαυτὸν μας καθαρὸν ἀπὸ ἁμαρτίας καί, ἂν ποτὲ παρσιέσωμεν νὰ ὁρθώωμεν ταχέως πενθοῦντες, μὲ πᾶσαν εἰλικρίνειαν διὰ τὰ παραπτώματά μας, διὰ νὰ ἐπιτυχώμεν τὴν χαρὰν ποὺ προσφέρει ὁ Θεός. ²¹ Ἐὰν λοιπὸν ἕνας τοῦ ἐλυτρώθη καὶ ἐπορεύθη θλιμμένος, κερδίζῃ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τότε ἐκείνος, τοῦ προσθέτει καὶ δάκρυα καὶ τὸν καλεῖ μετὰ τὸν πᾶθος τῆς ψυχῆς του, καὶ τί δὲν θὰ ἐπιτύχῃ. Γνωρίζω, ὅτι ἐθερμάνθη ὁ νοῦς σας, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ καταψύξωμεν αὐτὴν τὴν θερμὴν ὅταν φύγωμεν ἀπὸ ἐδῶ, ἀλλὰ νὰ τὴν διατηρήσωμεν μέσα μας, ὡς πράξωμεν τὸ ἐξῆς. ²²

Ὁ ἀγρὸς τῆς διανοίας σας εἶναι εὐφορος, δέχεται τὸν σπάρων καὶ δίδε ἀμέσως τὰ σπάρη, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀναβολῆς οὔτε ἀπὸ χρόνον. Φοβοῦμαι ὅμως τὸν ἰδικόν σας ἐχθρόν. Ἐξῶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἱσταται ὁ δόξολος. Διότι δὲν τολμᾷ νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν μανδρὸν. Διότι ὅπου ὑπάρχει τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, δὲν φανταίνεται ἄλλος, ἀλλὰ ἱσταται ἐξω φοβούμενος τὸν ποιμένα. Ὅταν λοιπὸν ἐξελθώμεν ἀπὸ ἐδῶ, νὰ μὴ σπεύσωμεν εἰς συναναστροφάς ἀκαιροῦς ἢ εἰς συζητήσεις ἀνωφελεῖς καὶ νὰ μὴ παραδοθώμεν εἰς ἀσχολίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἔχομεν ν' ἀποκομίσωμεν κανένα κέρδος, ἀλλὰ καθὼς ἔχομεν πρόσφατα εἰς τὴν μνήμην μας τὰ λεχθέντα, ὡς τρέχωμεν εἰς τὴν οἰκίαν μας καὶ καθένας ὡς καθίσι μετὰ τὴν συζυγίαν του καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ ὡς μελετᾷ μετὰ σαφότητα ὅσα ἐλέγχθησαν. Ἐὰν ὁμοῦ, δὲν θέλετε νὰ μετὰ ὄψῃτε εἰς τὴν οἰκίαν σας, ἀφοῦ συγκεντρωθῇτε μετὰ τοὺς συνακροστας φίλους σας συνέλθετε εἰς ἰδιαιτέραν συνεθρίασιν καὶ ἐκεῖ νὰ εἰσφέρῃ ὁ καθένας ὅσα ἡμπόρεσε νὰ συγγραψῇ ἀπὸ τὴν ἑμὲν αὐτὴν. ²³ καὶ νὰ ἐπαναλάβετε διὰ δευτέραν φοράν ὁλόκληρον τὴν διδασκαλίαν ὥστε νὰ μὴ συγκεντρώνησθε ματαιῶς ἐδῶ. Διότι τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ εἶναι λυχνος. «Διότι ὁ λυχνος εἶναι, ἐντολὴ νόμου καὶ φῶς καὶ ζωὴ καὶ ἔλεγχος καὶ δακὴν». ²⁴ Καὶ αὐτοὶ ποὺ ἀνάπτει τὸν λυχνον δὲν ἱσταται εἰς τὴν ἀγορὰν ἀλλὰ σπεύδει εἰς τὴν οἰκίαν ὥστε νὰ μὴ σβύσῃ τὸ πῦρ ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ἀνέμων, οὔτε νὰ ἀναλωσῇ τὴν φλόγα μετὰ τὴν

²¹ Ἦντα γινώσκον τὰ φαινόμενα καὶ ὁ π. ἐπὶ τὸν ἀντιπρὸς ἐνθουσιασμόν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸν πνεῦμα καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ ἀποστολή. ἂν δὲν ἡγήσῃ φρόνησιν διὰ τὴν σωτηρίαν ἀποστόλων, τὸν πνεῦμα τοῦ θεοῦ.

²² Ἦντα γινώσκον τὰ φαινόμενα καὶ ὁ π. ἐπὶ τὸν ἀντιπρὸς ἐνθουσιασμόν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸν πνεῦμα καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ ἀποστολή. ἂν δὲν ἡγήσῃ φρόνησιν διὰ τὴν σωτηρίαν ἀποστόλων, τὸν πνεῦμα τοῦ θεοῦ.

μακρόχρονον παραμονὴν του εἰς τὴν ἀγορὰν. Ἄς πρᾶτταιμεν καὶ ἡμεῖς ὁμοίως. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἔκαστε εἰς τὴν ψυχὴν μας τὴν ἰδικὴν του διδασκαλίαν. Ἀφοῦ ἐξελθώμεν λοιπὸν πλημμυρισμένοι ἀπὸ τὰ ναύματα τῆς ἀκρόασιος, ἐὰν συναντήσωμεν εἰς τὸν δρόμον μας εἴτε φίλον εἴτε συγγενὴ εἴτε οἶκεν ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλον, ὡς τὸν προσπεράσωμεν, δὲ νὰ μὴ ἀρχίσωμε με αὐτοὺς ἐν συζητήσει ἀνοήτους καὶ περιττὰς καὶ εἰς τὸ μεταξὺ ὁδήγησιν τὸ πῦρ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ νὰ το διατηρώμεν ἀκμαίον ἐν τὴν ψυχὴν μας, ὡς νὰ ἦτο αὐτὴ οἶκος, καὶ τοποθετημένον ἐπάνω εἰς ὑψηλοὺς λογισμούς, ὡς εἰς λυχνόστατον τῶν πνεύματων. νὰ καίῃ καὶ νὰ φωτίζῃ ὅλον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ψυχῆς μας. Καὶ πράγματι, θὰ ἦτο ὅστιον τὸ νὰ μὴ ἀνεχώρηθα νὰ βλέπωμεν ποτὲ τὴν οἰκίαν μας κατὰ τὴν νύκτα, χωρὶς λυχνον καὶ φῶς, καὶ ἐν τούτῳ νὰ ἀνεχώρηθα νὰ βλέπωμεν τὴν ψυχὴν ἔρημον ἀπὸ διδασκαλίαν. Ἀπὸ ἐδῶ προέρχοντα τὰ περισσώτερα τῶν ἁμαρτημάτων μας, διότι δὲν ἀνάπτομεν ταχέως λυχνον εἰς τὴν ψυχὴν μας. Δ' αὐτὸ καθεὶς ἡμέραν ἁμαρτάνομεν. ²⁵ Δ' αὐτὸ ὑπάρχει μεγάλη σύγχυσις μέσα εἰς τὴν διάνοιάν μας, διότι μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν θεῶν λόγων πρὶν νὰ βιασώμεν τὰ πρόθυρα τῆς Ἐκκλησίας, ἀμέσως τὴν ἀπορριπτομεν καὶ μετὰ τὸν λυχνον σθημένον σβδίζομεν μέσα εἰς τὸ δαυὶ σκοτάδι. Ἀλλὰ ἂν αὐτὰ ἐγινάντο παλαιότερον, ὡς μὴ γίνονται εἰς τὸ μέλλον, ἀλλὰ ὡς καίῃ διαρκῶς ὁ λυχνος εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ ὡς καλλωπίζομεν τὴν ψυχὴν ἀντὶ τῆς οἰκίας. Διότι αὕτη μενε ἐδῶ, ζωὴ ἐκείνην τὴν λαμβάνομεν μαζί μας, ὅταν ἀπερχώμεθα ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον. Διὰ τοῦτο πρέπει, νὰ τὴν θεωρώμεν ὡς μὴ μεγαλυτέρας φροντίδος. Ἐνῷ τώρα ὑπάρχουν μερικοὶ τόσοι ἀδελφοὶ ποὺ κατακόσμου τὰς οἰκίας των. ²⁶ ἐδῶ καὶ με χρυσὴν ὀροφὴν καὶ με πολυτίμους λίθους χρωματιστοὺς, με πολυχρωμοὺς ζωγραφικοὺς πίνακες, με πολυτελεῖς κίονας καὶ με κάθε τι. Ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν των τὴν παραμελοῦν καὶ τὴν ἀφαινοῦν νὰ εἶναι, εἰς κατὰστατον χειροτέραν ἀπὸ ἐγκαταλειμμένην πανδοχεῖον, νεκρὴν ἀπὸ εὐνοῖαν καὶ ἀπὸ μετὰ τὴν δυσωδίαν καὶ ἀπεριγραπτὸν ἐρημίαν. Καὶ αἷτια ὧν αὐτῶν εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι δὲν καίει συνεχῶς μέσα μας ὁ λυχνος τῆς διδασκαλίας. Δ' αὐτὸν τὸν λόγον ἡμεῖς αὐτὰ τὰ ὅποια εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἐπιβιβάζοντα μετὰ γάλην προθυμίαν εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅποια εἶναι ἀνάγκη λόγου. Αὐτὰ τὰ λέγω ὅτι μόνον διὰ τοὺς πλουσίους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς. Διότι καὶ ἐκεῖνο πολλὰς φορές ἐννοεῖται

σμοῦν κατὰ τὸ δικαίον τὴν οἰκίαν των, παραμελοῦν τε λεως τὴν ψυχὴν των Δι' αὐτὸ μὲ τὴν διδασκαλίαν μου ὧ ἀπευθύνουμαι πρὸς ἀμφοτέρους καὶ τοὺς προτρέπω καὶ τοὺς συμβουλεύω νὰ ἀποδίδουν μικρὰν σημασίαν εἰς τὰ πράγματα τοῦ παρόντος θ.ου καὶ νὰ ἐξαντλοῦν ὅλοι τῶν τῶ ἐνδιαφέρον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων, ποῦ εἶνα τὰ ἀναγκαῖα.

Ὁ πτωχὸς ὡς βλέπει τὴν χήραν,²⁸ ἡ ὁποία κατέβαλε τοὺς δύο ὀφθαλμούς καὶ νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι ἡ πενία εἶναι ἐμπόδον εἰς πράξεις ἐλεημοσύνης καὶ φιλανθρωπίας. Ὁ πλούσιος ὡς σκέπτεται τὸν ὧ καὶ ὅπως ἐκεῖνος εἶχε τὰ ὑπάρχοντά του ὅλα ὅχι διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ διὰ τοὺς πτωχοὺς, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ αὐτὸς ὡς πράττει Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λαὸν ὑπέμεινε μὲ γενναῖότητα τὴν ἀπωλείαν αὐτῶν, ἐπεδὴ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν πειρασμὸν τοῦ διαβόλου, εἶχε προετοιμασθῇ διὰ τὴν ἀπωλείαν των. Δι' αὐτοὺς λοιπὸν νὰ καταφρονῇ τὰ χρήματα, ὅταν τὰ ἔχη, ὥστε νὰ μὴ πονέσῃ καὶ ἂν ποτε τὰ χάσῃ. Νὰ ἐξοδεύῃ, ὅταν ἔχη, τὰ χρήματα σου δι' ἐπιφύλαξιν σκοποῦς, ὥστε ὅταν τὰ στερηθῇς νὰ ἔχῃς διπλοῦν κέρδος, καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν σου δηλ., ἡ ὁποία σοῦ ἐπιφυλάσσεται ἐκ τῆς ἀριστερῆς θαλάσσης καὶ τὴν διαπαιδαγωγίαν τοῦ ἀπέκτησθαι ἀπὸ τὴν περὶ φρόνησιν τῶν χρημάτων ἡ ὁποία σοῦ εἶναι χρήσιμος διὰ τὸν καρὸν τῆς ἐλλειψέως τῶν χρημάτων. Ἀλλῶς τε διὰ τοῦτο ὀνομάζοντα χρήματα, διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦμεν ὅπου πρέπει καὶ ὅχι νὰ τὰ χωνώμεν εἰς τὴν γῆν. Καὶ κτήματα²⁹ λέγονται ἐπίσης διὰ νὰ τὰ ἔχωμεν ἡμεῖς εἰς τὴν κατοχήν μας καὶ ὅχι νὰ γινώμεθα ἡμεῖς κτήματα αὐτῶν. Ἔσται κύριος πολλῶν χρημάτων. Μὴ γίνεσαι λοιπὸν δοῦλος αὐτῶν, τῶν ὁποίων σὲ ἔκαμε κύριον ὁ Θεός. Καὶ δὲν γίνεσαι δοῦλος, ὅταν τὰ ἐξοδεύῃς ἐκεῖ που πρέπει, καὶ ὅχι ὅταν τὰ παραχωρήσῃς. Τότε δὲν ἐξαναμύσῃς τὸν εὐκόλως, ὅσον ὁ πλούσιος. Τότε δὲν μεταβάλλεται τὸς εὐκόλως, ὅσον ἡ εὐπορία. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ κατοχὴ αὐτοῦ εἶνα ἀθέδια καὶ πολλὰς φορές πετᾷ μέσα ἀπὸ τὰ χεῖρα μας ταχύτερον καὶ ἀπὸ πτηνὸν καὶ διαφέρεται ἀδικιωτέρως καὶ ἀπὸ δραπέτην, δι' αὐτὸ καθ' ὃν χρόνον εἴμεθα κύριοι αὐτοῦ,³⁰ ἂν τὸν χρησιμοποιοῦμεν δεόντως, ὥστε ἀπὸ

²⁸ Ἰερ. Λευκ. 21, 2

²⁹ Ἰερ. 17, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

τὰ ἀθέδια χρήματα ἐξασφαλίζοντες σταθερὰ ἀγαθὰ νὰ κληρονομήσωμεν τὸν θησαυρὸν ὃ ὁποῖος μᾶς ἐπιφυλάσσει εἰς τοὺς οὐρανούς. Πρῶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι νὰ ἐπιτυχώμεν ὅλοι μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου ὡς δοξάζωμεν τὸν Πατέρα μαζί καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐκφρασιν θαυμασμοῦ πρὸς τὴν πίστιν τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ καὶ ἔτι νῦν τῆς ἀντιδοξασεώς του ἀποτελεῖ ἡ ὁμιλία αὕτη. Βεβαίως δὲν ἔχομεν ἐδῶ ἀναφορὰν εἰς κάθε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς σου, ἀλλὰ ἡ ὁμιλία ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὸ ἐπεκθῆσθαι, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ Θεὸς ἐξήτησεν ὁ πὸν Ἀβραάμ νὰ θυσιάσῃ τὸν υἱὸν του Ἰσαάκ.

Ἐντεῦθεν ὁ Χρυσόστομος εὗρεκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξάρῃ τὴν πίστιν του καὶ τὴν δολοκληρωτικὴν του ἀφοσίωσιν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ γεγονότα, ὅτι ὁ Ἀβραάμ μολοντός γέρον, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα του καὶ νὰ ἀναχωρήσῃ πρὸς ἀγνωστον κατευθυνσάν, οὔτε ἀπέφυγε τὴν προσφορὰν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ του. Ἡ ἐκ τοῦ παρῳχημένου τῆς ἡλικίας του πηγάζουσα ἀδυναμία κατενικήθη ἀπὸ τὴν θερμὴν του πίστιν, ἡ ὁποία ἔχε τὴν δύναμιν νὰ ὑποσκελίσῃ τὴν φυσικὴν τάξιν καὶ τὸν συνήθη ρυθμὸν τῶν πραγμάτων καὶ νὰ ὁδηγῇ εἰς τὴν πραγματοποίησιν θαυμαστῶν γεγονότων. Ἔτσι, ὁ Ἀβραάμ δὲν ὑποχωρεῖ πρὸ τῆς ἀναλήψεως ἔργων τὰ ὅποια μόνον νεοὶ ἀνθρώποι θὰ ἀνελάμβαναν, οὔτε πάλιν ἀδυνατεῖ νὰ καταπιεῖ τὴν πατρικὴν του φιλοστοργίαν, προκειμένου νὰ ἐπιτελέσῃ τὴν θέλειαν ἐντολῆν.

Τὰ συμβάντα αὐτὰ ὑπῆρξαν τύποι τῶν μελλόντων νὰ ἐπακολουθήσουν καὶ ἔλαβον χωρὰν διὰ νὰ προϊδέασουν τοὺς Ἰουδαίους, ὥστε νὰ ἀποδεχθῶν εὐκολώτερα τὴν ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψιν.

ΛΟΓΟΣ ΣΤ

Εἰς τὸν μακαρίον Ἀβραάμ

74 Α. Εἶδατε λευκὴν κεφαλὴν γεράτην σφρίγος καὶ γῆρας ἀκμαῖον. Εἶδατε γενναίον ἀθλητὴν ὁ ὅποιος ἠγωνισθὲν μετὰ τὴν φύσιν καὶ μετὰ τὰ πατρικὸν φίλτρον. Εἶδατε ἄνδρα εἰς τὸ ἔσχατον γῆρας νὰ εἶναι στερωτέρος ἀπὸ τὸν ἀδάμαντα. Ἦσαν βεβαίως ἐξηγλημένοι αἱ σωματικά του δυνάμεις, ἐνευρώθη ὁμοῦς ἡ δύναμις τῆς πίστεως. Ταῦτα πράγματα, εἶναι τὰ κατορθώματα τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἡ ὁτομία τοῦ σώματος οὐδόλως παραδίδασκε τὴν προθυμίαν τῆς πίστεως. Διότι, εἶναι κόσμημα τῆς Ἐκκλησίας τὸ σπρικνωμένον γῆρας καὶ ἡ ἀναπτεινωμένη πίστις καὶ δι' αὐτὸ τὸ πρῶγμα ἡ Ἐκκλησία χαίρει, περισσότερο. Διότι ὁ γέρον εἶναι ἀχρηστός, δὲ τὰς ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἐργασίας, δ' οὐδεμίαν δὲν εἶναι κατάλληλος, ἀλλὰ παντοῦ θεωρεῖται ἀξίος συγγνώμης, ἐφ' ὅσον ἐξ αἰτίας τῆς σωματικῆς του ἀδυναμίας δὲν δύναται νὰ φανῇ χρησίμος εἰς τὴν ἐξαικοδόμησιν τῶν μέσων τῆς ζωῆς.

Παραδείγματός χάριν, Β. δὲν δύναται ὁ γέρον νὰ μετὰσχῃ εἰς πολεμικὴν ἐπιχειρήσιν, οὔτε νὰ ἱππεύσῃ, οὔτε νὰ χεῖρ σῇ τὸ δόρυ, οὔτε νὰ κινήσῃ τὴν ἀσπίδα, οὔτε νὰ ὑποφέρῃ τὸν καύσωνα τοῦ ἡλίου, οὔτε νὰ ἀνθέξῃ εἰς μεγάλην ὁδοιπορίαν, οὔτε νὰ ὑπαμείνῃ τὴν φοδερὰν δομασίου τῆς πενῆς, οὔτε τοὺς πολλοὺς καὶ δυνατοὺς θορύβους. Ἀλλὰ κάθεται εἰς ψυχρὸν μέρος, ἔχων ὡς συνήγορον τὸ γῆρας.

Τοῦτο δύναται νὰ τὸ παρατηρήσῃ κανεὶς καὶ εἰς τὰ πλοῖα. Δὲν δύναται ὁ γέρον νὰ καθήσῃ εἰς τὸ τιμόνι, οὔτε νὰ διασπῇ πέλαιγην, οὔτε νὰ κωπηλατήσῃ, οὔτε νὰ σηκώσῃ τὸ πᾶν, οὔτε νὰ ἀνισταθῇ εἰς ἐναντίους ἀνέμους, οὔτε νὰ ὑπερβῇ τὴν δραμύτητα τοῦ ψυχροῦ. Οὔτε ἄλλο παρόμοιον δύναται νὰ πράξῃ, ἀλλὰ κάθεται εἰς τὸ πλοῖον συνχωρούμενος ἐξ αἰτίας τῆς ἡλικίας του.

Γ. Τοῦτο δύναται νὰ τὸ ἴδῃ κανεὶς καὶ εἰς τοὺς γέροντες.

1. Κινεῖται ἐν ἀπείρῳ πρὸς τὴν θέλειαν τὸν Ἰσαάκ.

γούς δεν δύναται δηλ. ὁ γέρων οὔτε ἀροτρον νὰ σύρῃ, οὔτε σάλακα νὰ διασείξῃ, οὔτε ἱπποδαμοσπῆς νὰ γίνη, οὔτε νὰ ὑπομείνῃ τὴν δύναμιν ἰσχυρῶν δοῶν, οὔτε τὴν ἔφροδον τοῦ καυσῶνος, οὔτε τὴν δοκιμασίαν τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος, οὔτε τὸ βάρος τῆς ἀξίνης, οὔτε ἄλλο τίποτε ἐξ αὐτῶν ποῦ χρησιμοποιοῦνται, διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ἀλλὰ κάθεται, εἰς τὴν οἰκίαν του ἔχων ὡς συνηγορον τὸ γῆρας.³

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁμοῦς, τὰ πράγματα δεν συμβαίνουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἀλλὰ οἱ ἐνάρετο, ἀνθρώποι, ὅταν γηράσκουν, τότε γίνονται, περισσότερον χρήσιμοι. Διότι δεν ἀπαιτεῖται, δύναμις τοῦ σώματος, ἀλλὰ δύναμις τῆς πίστεως. Ὁ τοιοῦτος ἦτο ὁ Ἀβραάμ, με ἐξηγητημένην τὴν σωματικὴν δύναμιν, ἀλλὰ με ἀκμάζουσιν τὴν δύναμιν τῆς πίστεως. Ἦτο γέρων ἀλλὰ εἰς τὸ βαθύ γῆρας ἐπολέμε ἐναντίον τῆς φύσεως καὶ ἔσπασε μεγάλην τράπεζαν νύκτας. Ἦτο γέρων ἀλλὰ ἦτο δυνατώτερος ἀπὸ τὸν σίδηρον καὶ στερεώτερος ἀπὸ τὸν ἀδάμαντα. Καὶ ὅταν ἦταν νέος, δεν κατάρθωσε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ὅτε ὁμοῦς παρήλθεν ὁ χρόνος τῆς ἀκμῆς, τότε ἔσπασε τὸ τρώπιον τῆς νύκτας. Εὐρίσκειτο εἰς βαθύ γῆρας, ἀλλὰ τὸ γῆρας δεν ἐστάθη ἐμπόδιον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεός, ὁ ὅποιος ἐγκωρύψε τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἐνεφανίσθη ἐνωπίον του καὶ τοῦ λέγε. Ἐκὼ ἐξέλθης ἀπὸ τὴν χώραν σου καὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς σου καὶ ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν καὶ νὰ μεταβῇς εἰς τὴν γῆν, τὴν ὅποιαν θὰ σοῦ δείξω.⁴ Ὁ Ἀβραάμ ὑπήκουσεν εἰς τὸν λόγον, ἀν καὶ ἦτο πολὺ γέρων καὶ ἀδυνατός εἰς τὸ σῶμα,⁵ ἂ καὶ δεν εἶπε μέσα του. Πρὸς τὰ ποῦ νὰ ἀναχωρήσω ἐνὶ εὐρίσκωμαι εἰς τὸ βαθύ γῆρας, Ν' ἀφίσσω τὴν πατρικὴν μου οἰκίαν καὶ τὴν γῆν εἰς τὴν ὅποιαν ἐγεννήθην, Ἐδῶ ὅπου ἔχω με γάλην περιουσίαν καὶ δόξαν γονέων. Ὅπου ἔχω πλουσία κτήματα καὶ πολλοὺς καλοὺς φίλους, Ἐλπιεῖται θεσπάζει πρὸς τὸ παρόν, ἀλλὰ δεν παρήκουσε. Ὡς φίλος τοῦ τόπου του ἐλπιεῖται παλὺ νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ, ὡς φιλόθεος ὁμοῦς ἐδέχετο τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπήκουεν. Καὶ τὸ ὁ ἀειθαλμαστον εἶναι, ὅτι οὔτε κἀν τοῦ εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς ποιοῦ τόπου νὰ μεταβῇ, ἀλλὰ ἀφίμων ἀπροσδιόριστον τὸν

³ Γεν. 23, 1.

⁴ Αὐτὸ τὴν ἰδίαν τὴν λέξιν ὁ Θεὸς Πατὴρ ἐνέχρησεν ὅτε πνευματικὰς ἀληθείας, ὅτε νὰ γένωνται πλείον αὐτῶν τοῦ καὶ ἡ σωματικῆς.
⁵ Ὡς γηραιὸν, ὁ Ἀβραάμ ἦταν ἑξαμῆκροντος ἔτην ὅταν ἐπεμύνηται ἀπὸ τὴν ἱερὴν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Δεν εὐρίσκειτο νὰ ἀρῇ ἀπὸ τὸν πρὸς πάρεσιν αὐτοῦ, ἔν ἡλικίαν ποῦ ἡ ζωὴ διὰ τοὺς καινοὺς ἀνθρώπους τελευτᾷ.

τόπον καὶ τὸ νομὰ του, ἐδοκίμασε τὴν ψυχικὴν του διὰ Θεοῦ ἐναντ. τῆς ἐντολῆς. Διότι, ἐάν τοῦ ἔλεγεν ὅτι πρόκειται νὰ μεταβῇ εἰς χώραν εἰς τὴν ὅποιαν ρεῖ γάλα καὶ μέλι, τότε θὰ ἀπεδεικνύετο, ὅτι ὁ Ἀβραάμ κατὰ βάθος δεν ὑπήκουσεν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπλῶς ἐπρωτίμισε μίαν καλυτέραν γῆν ἀπὸ τὴν ἰδικήν του. Ἐξῆλθε λοιπὸν ὁ Ἀβραάμ χωρὶς νὰ γνωρίσῃ ποῦ πηγαίνει. Ὁ Εἰδὼς γῆρας ποῦ σεμνύνεται διὰ λαμπρὰ ἔργα. Τὰ αὐτὰ εἶναι, καθὼς προεῖπα, τὰ ἰδικὰ μας πράγματα. Δεν τὰ καταβάλει ἡ ἀδυναμία τοῦ γῆρατος, οὔτε ὁ χρόνος τὸ μαρναίνει, διότι τὸ γῆρας δεν εἶνα εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ εἰς τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο μένουσιν ἀγήραστα.

Ἐξῆλθε λοιπὸν ὁ Ἀβραάμ χωρὶς νὰ λάβῃ τίποτε μαζὶ του, κατοικῶν ἀκόμη εἰς σκηνάς. Καὶ δεν ἐφάρυ ἀπιστος, οὔτε ἐταράχθη ἀπὸ ἀγωνίαν. Διότι εἶχεν ὡς ἀξιοπύστον ἐνέχυρον τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ποῦ τὸν ἐκάλεσε. Ἦτο δὲ αὐτὸς στείρος καὶ δεν ἐτεκνοποῖει, καθὼς καὶ ἡ οὐλυνὸς του Σάρρα. Καὶ ἀπέκτησε κατόπιν ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ υἱόν, τὸν Ἰσαάκ. Ὅταν ἡ φύς ἀπέκλεισε τὴν τεκνοποίησιν τότε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ τοῦ ἔκανε τὴν διωρεάν. Καὶ ἔλαθεν ὁ Ἀβραάμ ἀξίαν ἀνταμοιβὴν διὰ τὴν ὑποτακὴν του ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ γνωρίσῃ. Ὁ Διότι ἐάν τὸ ἐγνωρίζε δεν θὰ ὑπῆρχε τίποτε πὸ ἀξιοπύστον ποῦ θὰ εἶχε κάνει καὶ διὰ τὸ μᾶθης, ὅτι δεν ὑπήκουσε διὰ τοῦτο, σημαίωσεν ὅτι δεν παρήκουσε καὶ ὅταν ἐταράχθῃ νὰ τὸν θυσιάσῃ, ἀλλὰ κατανικᾷ τὴν φύσιν καὶ ἀσπάρετα τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καταπατεῖ τὰ ἰδὰ αὐτοῦ σπλάγγνα ἀλλὰ δεν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν Θεόν ποῦ τὸν ἐκάλεσεν.

Τ, εἶπε λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός. «Ἀβραάμ, Ἀβραάμ» Καὶ αὐτὸς ἀπήντησε. «Ἐγώ ἐγώ» Καὶ τοῦ εἶπεν ὁ Θεός. «Λάβε τὸν ἀγαπητὸν υἱόν σου τὸν Ἰσαάκ, τὸν ὁποῖον ἡγάπησες καὶ νὰ τὸν προσφέρῃς βλοκοῦτωμα ἐπ' αὐτὸν εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ὄρη ποῦ θὰ σοῦ εἰπω»⁶ Ὁ Καὶ δεν ἐπαυώσεν εἰς αὐτόν οὔτε τὸ δρος, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀφοσίαν αὐτὴν τὸν ἐβύθισεν εἰς μεγαλυτέραν θλίψιν. Ἀλλ' ὡς τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δεν ἐθαρρύνει τὸν Ἀβραάμ. Ἦ καλυτέρου τὸν ἐθαρρύνει. Διότι ὑπέστανεν ὡς ἀνθρώπος, ἀλλὰ δεν ἐσύρετο εἰς τὴν δυσότιαν. Ἐκλυδωνίζετο ὡς πατὴρ ἀλλὰ δεν κατεποντίζετο, διότι ἠγάπα τὸν Θεόν. Τὰ σπλάγγνα του ἐσπλάνγνουντο ἀλλὰ ἐνίκα ἡ πίστις. Καὶ μὴ εἶπεν, ὅτι δεν ὑπέφερε καθόλου ὁ Ἀβραάμ. Σκέψου κατὰ ποῖον τρὸ-

⁶ Γεν. 22, 2.

πον ἐπυρπολεῖτο συνταρασάμενος ἀπὸ τὸ πατρικὸν φίλτρον τοῦ καὶ πρῶτος τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Δὲν ἀποκαλύπτει τίποτε οὔτε ἐς τὴν Σάρραν ἢ Διότ, ἐφοδεῖτο μήπως ἐμποδισθῇ τὴν ἐπ' ἐτέροις τοῦ μυστηρίου Διότ, εὖν τῆς τὸ ἔλεγεν, ἦτο φυσικὸν νὰ τὸν ἀποστατώσῃ καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ «Πῶς πηγαίνει τὸν υἱὸν σου, τὸν ὁποῖον ἀπέκτησα παρ' ἐλπίδα, τὸν ὁποῖον ἐβέβηθον συμφωνῶς πρὸς τὴν ἐπαγγελίαν, τὸν ὁποῖον ἔλαβον ἀντὶ τῆς φιλοξενίας, τὸν ὁποῖον μοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεὸς εἰς θαθὺ γῆρας. Πῶς τὸν πηγαίνεις, Πῶς μοῦ τὸν παίρνεις. Οὐδεὶς ἐφανερῶθαι εἰς σὲ Διότ, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ φανερωθῇ εἰς σὲ ὁ Θεὸς καὶ νὰ σοῦ ζητήσῃ τὸν υἱόν, τὸν ὁποῖον μοῦ ἐχάρισεν παρ' ἐλπίδα» ⁷⁴² Ἄ Αὐτὸς τὸν ἐχάρισεν, ὁ Θεὸς τὸν παίρνει ὀπίσω, ἔαν τὸν ἐχάρισεν διὰ νὰ τὸν πάρῃ ὀπίσω, ἦτο προτιμότερον νὰ μὴ τὸν εἶχε χάρισαι Διότ δὲν εἶναι, τόσοις πόνος νὰ μὴ ἐκπρὶς βίος εἶναι νὰ λάθῃς καὶ νὰ χάσῃς Σκέψου τὴν Σάρραν φλογισμένην καὶ πυρπολούμενην καὶ συγκλονισμένην ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς, τὴν μήτραν τῆς νὰ ἀσπρέψῃ καὶ τὸ σπλάγχχνον τῆς νὰ μεταβάλλωνται Διότ αἱ γυναῖκες εἰς αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ πράγματα συγκινούνται εὐκόλως. Καὶ ἔσονται περ σάοτερον τρυφερά καὶ συνασθηματικῇ ἦτο, τόσοις περισσότερον θὰ παρενεῖτο ἡ φιλονικία πρὸς τὸν Ἀβραάμ, καὶ θὰ ἡμποδίζετο ἡ θυσία καὶ θὰ ἔματα οὕτω τὰ μυστήριον. Ἐν δὲν θὰ ἔκαμνεν ἡ Σάρρα διὰ νὰ ἀποσταῇ τὸν υἱὸν τῆς, ἢ Διότ, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπομείνῃ αὐτὸ που ἐγίνετο, νὰ φανερωθῇ δηλ. ὁ υἱὸς τῆς τὸν ὁποῖον ἀπέκτησε παρ' ἐλπίδα, αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐδωρήθη εἰς αὐτὴν κατὰ τὸ γῆρας, νὰ ὁδηγηθῇ εἰς τὴν σφαγὴν, καὶ αἱ ἱδρῖνες αἱ χεῖρες τοῦ πατρὸς νὰ ἀπαράξουν παδοκτονίαν Δὲν θὰ τὸ ἡνικετο αὐτὰ ἡ Σάρρα ἀλλὰ θὰ ἐδουλοῦργε σκληρὰν φιλονικίαν μετὰ τὸν Ἀβραάμ καὶ μετὰ τὴν φιλονικίαν κατ' ἀνάγκην κάποιον ἐνέδρα θὰ ἠκολούθει καὶ ἀφοῦ ἠκολούθει ἐνέδρα, τὸ μυστήριον θὰ ἐμπεδίζετο.

Δὲν ἠμείψατε λοιπὸν ὁ Ἀβραάμ ἐς τὴν γυναῖκα τοῦ διὰ νὰ μὴ δημιουργηθῇ φιλονικία, καὶ συνετεῖα τῆς φιλονικίας τὸ πρᾶγμα προχωρήσῃ εἰς δικαιόχην καὶ συνετεῖα τῆς δικαιόχης φθάσουν εἰς διάστασιν διὰ τὸν υἱὸν καὶ θραδύνη ἢ ἐπαγγελία καὶ διὰ νὰ μὴ, ἀφοῦ θραδύνη ἢ ἐπαγγελία, τὸ πρᾶγμα καταλήξῃ εἰς ἐνέδραν καὶ τὸ μυστήριον μείνῃ ἀπραγματοποίητον.

Ὁ φιλόσοφος δὲν ἔσται Ἀβραάμ, ὁ ἀβελιτῆς, ὁ ὁποῖος ἡ γυνίξεται καὶ μετὰ τὴν φύσιν καὶ ἐπυρπολεῖ μετὰ τὸ σπλάγχχνον τοῦ καὶ ὠπλίζετο ἐναντίον τῆς φύσεως, δὲν παρήκαυσεν

ἀλλὰ ὑποχωρῶν ἐμπρὸς εἰς τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Θεοῦ ἤκουσε τὸ μῆνυμά του καὶ ἔλαβεν ἀμέσως τὸν υἱὸν του. Εὐχαριστῶς ἀναλογώμαι μετὰ τοὺς λόγους αὐτοῦ: «Λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, τὸν ὁποῖον ἠγάπησες, τὸν Ἰσαάκ, καὶ πρόσφερε τὸν δλοκαύτωμα πρὸς ἐμέ, ἐπάνω εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ἔρη τοῦ θά σου εἴπω» ⁷⁴³ Καὶ ἔλαβεν ὁ Ἀβραάμ τὸν Ἰσαάκ καὶ τὴν θύον καὶ τοὺς δύο βούλους καὶ ἀνεχώρησεν. Ἐπεὶ ὅταν ἔφθασαν εἰς ἓνα μέρος, λέγει εἰς τοὺς δούλους. Ὡς «Καθίστατε σεῖς ἐδῶ, ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδίον ὃν θὰ μεταδῶμεν ἕως ἐκεῖ καὶ, ἀφοῦ προσκυνήσωμεν, θὰ ἐπανέλθωμεν πάλιν πρὸς σᾶς» ⁷⁴⁴ Ἐν ἀνταίᾳ τοῦ ὁ Ἀβραάμ ἐπρόφητευσεν μετὰ τὴν θεοθεσίαν τῆς θείας χάριτος. Ἀναδύει νὰ σφαιγιάσῃ τὸν υἱὸν σου καὶ λέγει «θὰ ἐπιστρέψωμεν.» Εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ ἀποκρύψῃ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τοὺς δούλους, καθίσταται προφήτης. Καὶ ἔβρε τὰ ξύλα ἐπάνω εἰς τοὺς ὄμους τοῦ Ἰσαάκ καὶ, ἀφοῦ ἔλαβε μαζί του πῦρ καὶ μάκαιραν, ἀνέβη ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος. Καὶ ἡ λέγει ὁ Ἰσαάκ πρὸς τὸν πατέρα του, «Πάτερ» Καὶ ἐκείνους «Τί εἶναι τέκνον μου» Καὶ ἐρωτᾷ ὁ Ἰσαάκ «Ἰδοὺ δλέπω τὸ πῦρ καὶ τὰ ξύλα. Πῶς εἶναι τὸ πρόβατον δὲ τὴν θυσιάν.» Καὶ ὁ Ἀβραάμ λέγει πρὸς αὐτόν «Ὁ Θεὸς θὰ φροντίσῃ διὰ τὸ πρόβατον τῆς θυσίας, τέκνον μου» ⁷⁴⁵ Ἐν ἰδοὺ λοιπὸν καὶ δευτέρα προφητεία. Δὲν δύναμαι οὔτε τοὺς λόγους νὰ παραλείψω οὔτε τὰ γεγονότα νὰ παραδράμω Ἀναλογίσου τὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο ἀμέσως νὰ χάσουν τὴν πραγματικὴν ἐννοίαν των. Αὐτὴν τὴν στιγμήν ὁ Ἰσαάκ προσφωνεῖ τὸν Ἀβραάμ πατέρα καὶ ὁ Ἀβραάμ τὸν Ἰσαάκ υἱόν καὶ τὰ ὀνόματα ἱσχυοῦν πρὸς στιγμήν, διότ, ἐπρόκειτο ἀμέσως νὰ ἀπογυμνωθῶν ἀπὸ τὴν οὐσίαν των Σκέψου τί ὑπέφερον ὁ Ἀβραάμ προσφωνούμενος ἀπὸ τὸν Ἰσαάκ, τὸν ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ σφάξῃ, κτᾶτερον ⁷⁴⁶ Ἄ Πῶς δὲν ἐκολλησαν τὰ γούστα τοῦ Πῶς δὲν συνετρίβησαν τὰ μέλη του Πῶς δὲν παρεφρόνησεν, ὅταν ἤκουσε ταῦτα ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ τὸν Ἰσαάκ. Ὡς τὸν προσέφερε καὶ ἔβρε τὸν Ἰσαάκ καὶ ἔλαβε μετὰ τὴν δεξιάν χεῖρα τὴν μάχασαν διὰ νὰ σφάξῃ τὸν υἱὸν τοῦ. Ὡς, ἀλλοιμονοῦν εἰς τὴν δεξιάν ἐκείνην ἡ ὁποία ὠπλίσθη κατὰ τοῦ υἱοῦ Δὲν δύναμαι νὰ περιγράψω μετὰ λόγους αὐτὰ που ἐπυρπολοῦσθαι. Πῶς δὲν ἐναρκώθη ἡ χεῖρ Πῶς δὲν ἔπρεπε τὸ ξίφος ἀπὸ τὴν χεῖρα

6. Γεν 22, 2
7. Γεν 22, 5
8. Γεν 22, 7, 8

Πῶς δὲν διελύθη ὁλος καὶ δὲν συνετρίβη. Πῶς ἀντέβη νὰ σταθῇ καὶ νὰ ἴδῃ τὸν Ἰσαάκ δεμένον. Πῶς δὲν ἔμεινε νὰ αἰφνιδίως νεκρός, Πῶς τὸν συνεκράτησαν τὰ νεύρα. Πῶς ἡ ψυχὴ ἔμεινε εἰς τὴν θέσιν τῆς ἰ. Δὲν δύναμαι νὰ εὖρω λέξεις νὰ περιγράψω αὐτὸ ποῦ ἔγινεν.

Β. Ὅσοι εἰσθε πατέρες ἢ μητέρες, ἔλθετε πλησίον μου, ἀπλωσατέ τὴν χεῖρα, βοηθήσατέ τὸν λόγον μου. Διότι μὲ ἐγκαταλείπουν οἱ δυνάμεις ἐμπρὸς εἰς αὐτὴν τὴν πραγματικότητα. Συγχωρήσατέ με, ἀλλὰ παρακαλῶ νὰ με βοηθήσητε σῆς. Ἐγὼ κανεὶς πολλάκις πέντε ἢ καὶ ἐξ υἱοῦ καὶ θυγατέρας. Καὶ ὅταν ἀρρωστήσῃ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς, ὁ πατήρ περιφέρεται δικαίως εἰς τὴν κλίνην του καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παιδός, ἀγκαλιᾷ τὰς χεῖρας, θεωρεῖ τὴν ἡμέραν νύκτα καὶ τὸ πῶς τὸ θεωρεῖ σκότος, ὅχι ὅτι μεταβάλλει τὴν φυσικὴν τάξιν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ διότι, ἀπὸ τὴν μεγάλῃν τοῦ θλίψιν δὲν εὐχαριστεῖται καθόλου ἀπὸ αὐτὰ. Κλῖνα, μαλακαὶ στρώνονται, αἱ τροπαὶ παρακάθονται, πολλοὶ ὑπνέρεται, περιποιῶνται τὸν ασθενή, ὁ πατήρ λικνύει ὀλοκλήρως. Ὁ καὶ ἂν ἔχη ὀφθονα χρήματα τοῦ εἶναι ἀδιάφορα, καὶ ἂν ἔχη ἀπεριουσίαν φροντίδας, τὰς ἀποδίδει ὅλος, διότι δὲν δύναται νὰ ἀνακτήσῃ τὴν νηφαλιότητά του, καθὼς εἶνα, μεθυμένος ἀπὸ τὴν λύπην. Καὶ ὅλα γυρὰ του εἶναι ἀνίκανα νὰ τὸν ἐγκαρδιώσουν.

Ὁμοίως καὶ ἡ μήτηρ πενέρεται ὀδυρομένη, πυρπολουμένη καὶ φλογισμένη ὅλη καὶ ἀναζητεῖ δύναμιν δὲ νὰ συμμερισθῇ τὸν πόνον. Ἡ μάλλον διὰ νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴν ὅλον τὸν πόνον, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἀρρωστίαν τὸ τέκνον των ποὺ ὑποφέρει. Δὲν ἔχει δὲ αὐτὴν κανένα νόημα ἢ παροῦσα ζωὴ, οὔτε ἡ μέλλουσα, ἀλλὰ πολυτιμότερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ θεωρεῖ τὴν δυνατότητα νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴ τὴν τὴν ἀρρωστίαν τοῦ τέκνου τῆς.

Δὲν εὖρα σκαὶ λόγους δὲ νὰ περιγράψω αὐτὸ τὸ πάθος. Φαντάσου λοιπὸν καὶ τὸν Ἀβραάμ νὰ διέρχεται τὴν αὐτὴν δοκιμασίαν. Ὁ ἀλλὰ ταυτοχρόνως νὰ φιλοσοφῇ καὶ νὰ ὑπαικούῃ εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ. Ὑπέτασσε τὴν φύσιν καὶ ἐν ταῦτοις ἡ ἐντολὴ τῶν σπλάγχχνων ἐγένετο ἰσχυροτέρα. Ὑπέφερε, δεδαίως ὅλ' αὐτὰ, καθὼς εἶπα ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἐφιλοσόφει ὡς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἦτο δύ-

9. Πάθος ἀνατόμος, ἢς ἀνθρωπίνῃ φύσιν, ὁ Χρυσόστομος μετὰ στασιμίας, τὴν θέσιν τοῦ Ἀβραάμ καὶ προστάζει νὰ παρουσιάσῃ τὰ συνακόλουθα πρὸς τὸν καταγγέλλει, τὴν ἐν γῆνι τοῦ πρόκειται νὰ γῆνι φαντασίαν τοῦ παιδὸς τοῦ.

νατὸν νὰ ἴδῃ τὸν Ἰσαάκ μάρτυρα ζωντανόν καὶ ὄχι ζωντανόν, νεκρὸν καὶ ὄχι νεκρὸν. Διότι ὅσον κατὰ τὴν γνώμην τοῦ πατρὸς ἦτο νεκρός, ἄλλο τόσον ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ δὲν ἦτο. Διότι ἦτο τύπος καὶ εἰκὼν τοῦ Δεσπότη. Καὶ ἐχρησίμευσεν ὁ τύπος διὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ ἀλήθεια. Ἐπειτα δίνεται ὁ Ἰσαάκ καὶ δὲν σφαγιάζεται. Ἐδὲ ὅτι, ἦλθεν ἐκ τῶν ἀνω φωνὴ γεμάτη εὐσπλαγγίαν καὶ φιλανθρωπίαν καὶ σταματᾷ τὸν πατριάρχην, ὁ ὁποῖος ἦτο ἔτοιμος νὰ σφάξῃ. Καὶ λέγει. Ἀβραάμ, Ἀβραάμ μὴ θέσης τὴν χεῖρα σου ἐπάνω εἰς τὸ παιδάριον. Διότι ὄχι «εἰς τὸν παῖδα», ἀλλὰ «εἰς τὸ παιδάριον». Διότι μειώνει τὸ πρᾶγμα μὲ τὸ υποκοριστικόν. Διότι, ἦτο ἄνθρωπος (ὁ Ἰσαάκ). Καὶ ἐχρειάζεται ὁ υἱός, ὄχι παῖδάριον. Ὁχι δούλος, ἀλλὰ υἱὸς ἀληθινός, μονογενής, 745 Ἀπεσταλμένος πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν Πατέρα. Ἡ μὴ θέσης τὴν χεῖρά σου ἐπάνω εἰς τὸ παιδάριον. Ἀπεδέχθης εὐχαριστῶς τὸν τύπον, δέξου τώρα τὴν ἀλήθειαν.

Καὶ ὁ Ἀβραάμ προφητεύει μὲν παραπλανῶν τοὺς δούλους. Βλέπε, δε, ὅτι αὐτὰ ποὺ εἶπε ἐπαληθεύουν. Τὶ εἶπε δηλαδή, «Καθίστατε ἐδῶ μὲ τὴν δύον. Ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον θὰ ἀνέλθωμεν ἕως ἐκεῖ καὶ ἀποῦ προσκυνήσωμεν θὰ ἐπιστρέψωμεν πλησίον σας». Καὶ τὰ εἶπε αὐτὰ ἐνὺ ἐσκέπτετο ἄλλα. Τὰ πρᾶγματα ὁμοῦ τελικῶς κατέληξαν ὅπως ἔλεγε καὶ ὄχι ὅπως ἐσκέπτετο. Ἀφίνει δὲ ὀπίσω τοὺς δούλους, δὲ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Μὴ νομίσουν δηλαδή οἱ δούλοι, ὅτι, ὁ γέρον κατελήφθη ἀπὸ κάποιαν γεροντικὴν παράκρουσιν καὶ ἀνακούβουν τὴν ὁρμὴν τοῦ πρὸς τὴν θυσίαν λεγόντες. Ὁ Κύριε τὸ κάμνεις, θυσία εἶς τὸν ἐξ ἐπαγγελίας υἱόν σου, τὸν ἀναπτόν, τὸν δωρηθέντα παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὸν γηροκόμον σου, τὸν κληρονόμον σου τὸν διαδοχόν σου, τὸν υἱόν τῆς Σάρρα, Ζεῦσου τί κάμνεις, ἀνακοίνωσέ το εἰς τὴν σύζυγόν σου, ἡ ὅποια μετὰ σοὺ τὸν ἐγέννησε καὶ ὑπέμεινε τὰς ὥδνας τοῦ τοκετοῦ θυσίασε πρῶτον ἡμᾶς καὶ ἔπειτα τὸν υἱόν σου.

Ὁ σοφὸς ὁμοῦ πρεσβυτὴς δὲν παραλαμβάνει μαζί του αὐτοὺς ποὺ θὰ ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἐμποδίσουν, ἀλλὰ σίβει εἰς τὸ θῦμα νὰ βαστάξῃ τὰ ξύλα, διὰ νὰ ἔχῃ τὴν μορφήν τοῦ Σωτῆρος ποὺ ἐβάσταζε τὸν σταυρὸν. Καὶ καθὼς ὁ παῖς ἐβάσταζε τὰ ξύλα καὶ ὠμίλει, συνετάρασσε τὰ σπλάγ-

μήν τούς οδηγῆσαι εἰς ἀπίσταν ἢ ἀλήθεια· ὅταν φανερωθῇ αἰφνιδίως. Ἐπρεπε νὰ κατέλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ δια-
πίσῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ἀποπνίξῃ τὸν πα-
λαιὸν ἄνθρωπον, καὶ νὰ καταπονήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, ὅ ἃ νὰ
ἀνανεώσῃ αὐτὸν ποῦ ἤθελεν καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν εὐλο-
γίαν καὶ ν' ἀφανίσῃ τὴν κατάρσιν καὶ νὰ χάρισῃ τὴν δικαιο-
σύνην καὶ νὰ μεταβάλλῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀγγέλους.
Ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ τὸν μοῖχον καὶ νὰ τὸν κάμῃ υἱὸν
Πατρὸς τοῦ ὁποῦν ἔκαμεν. Ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ τὸν ἀνά-
ξιον τῆς γῆς καὶ νὰ τὸν κάμῃ ἄξιον τοῦ οὐρανοῦ. Ἐ Διότι
τὸ μέγα τοῦτο θαῦμα ἦτο καὶ ἀπίστευτον εἰς τοὺς παλ-
λους, πῶς δηλ. ἡ ἰδία φύσις τῶν ἰθίων ἀνθρώπων πνίγῃ καὶ
δὲ καίωται, ἀφανίζεται, τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐπιτεφύρει, τὴν ἀλή-
θειαν Διὰ νὰ μὴ λέγουσι λοιπὸν οἱ ὀυδαῖοι, ὅτι ἡ δὲ δα
σκαλία τῶν χριστιανῶν εἶνα μῦθος, π.χ. πῶς εἶναι δυνα-
τὸν τὸ ἴδιον ὕδωρ ἄλλων μὲν νὰ τὸν πνίγῃ καὶ ἄλλων νὰ
τὸν ζωοποιῇ. Τὸ ὕδωρ εἶνα ἓνα, πῶς δύναται νὰ ἔχῃ δύο
ἐνεργείας. Τὶ λοιπὸν προσετομάζει ὁ Θεός, διὰ νὰ ἐλέγ-
χῇται ἡ ἀνασχυντία τῶν ὀυδαίων. Οἱ Ἰσραηλῖται κατε-
πονοῦντο εἰς τὴν Αἰγύπτου καθηλωμένο εἰς τὰ κατανα-
γκαστικά ἔργα καὶ τὴν πλινθοποιίαν καὶ εἰς ἄλλας ἐργα-
σίας. 747 Α. Καὶ ἐρωτοῦσιν καὶ ἐβρόνχουν λέγοντες, «Ποῖος
θα μᾶς ὤσῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν Αἰγυπτίων. Ἐχάθη-
μεν, ἦσαν σήμεν εἰς τὰ ἐπιμοχθα ἔργα» 15. Τὶ συνέβη λοι-
πὸν. Ὁ Θεός εἰσήκουσεν αὐτοὺς καὶ ἔστειλε τὸν Μωσὴν
ἀφοῦ τὸν ὥπλισε μὲ σημεῖα καὶ τέρατα. Καὶ ἦλθεν ὁ Μω-
υσὴς φέρων τὰς τιμωρίας ἐναντίον τοῦ Φαραῶ. Ἐπέφερεν
ἐναντὶ τῶν στρατῶν ἀπὸ φοβεράς ἀκρότητας 16. Διέταξε νὰ
κατακλυσθοῦν ἀπὸ θατράχους καὶ κατακλύσθησαν 17. Μετὰ
βαλε τὸ ὕδωρ εἰς αἷμα 18. ἔκαμε νὰ γέμωσιν οἱ ἄνθρωποι
καὶ τὰ τετράποδα ἀπὸ φλυκταίνων 19. Ἐπειτα ἐπεβή καὶ
μετὰ ἀπὸ αὐτὰς τὰς πληγὰς εὖν ὑπεχώρησεν ὁ Φαραῶ
ἐπέφερεν ἐν συνεχείᾳ ὁ Θεός τὸν θάνατον τῶν πρωτοτό-
κων 20. Β. Ἐπειτα, διὰ νὰ συντομεύσω τὸν λόγον, (διότι
πρέπε νὰ τὸν συντομεύσω διὰ νὰ μὴ ἀφῃσώμεν ἀνεκπλή-

19. Πρβλ. Ἐξοδ. 1. 14 καὶ 23.
19. Πρβλ. Ἐξοδ. 14. 4 καὶ 30.
20. Πρβλ. αὐτοῦ 8. 1. 1.
21. Πρβλ. αὐτοῦ 7. 14 καὶ 25.
22. Πρβλ. αὐτοῦ 9. 4 καὶ 12. Φαλκταίνων τὰ ζουσταλὰ ὀφθαλμοῦ
πνέμεν ἀπὸ τοῦ ζωοῦ καὶ πρὸς τὸν καὶ. Ἀλλὰ τὰ φλυκταίνων σημεῖα καὶ τὰ
ἐν τῇ τοῦτο ἐξενήθησαν καὶ τὰ πρὸς τὸν ἀνθρώπου καὶ τὰ πρὸς τὸν
23. Πρβλ. Ἐξοδ. 11. 3 καὶ 26.

ρωτον τὴν ὑπόσχασιν ἔτεκε νόμοι εἰς αὐτά) ἐξῆλθεν
ἀπὸ τοῦ ἐδαφὸς τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐφθασαν εἰς τὴν θάλασ-
σαν. Ὁ Φαραῶ ἐστρατοπέδευσεν διπλῶν αὐτῶν μετὰ πλη-
θος ἀρμάτων καὶ ἵππων. Μόλις εἶδαν οἱ Ἰσραηλῖται τὸν
παρεταγμένον στρατὸν, ἐφοβήθησαν. Καὶ ἐφθασαν εἰς
τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης.

Καὶ λέγει ὁ Θεός πρὸς τὸν Μωσὴν. «Τὶ φωνάζεις
πρὸς ἐμέ.» 24. Καὶ ὁμοῦς ὁ Μωσὴς δὲν ἔλεγε τίποτε. Ἀλλὰ
τοῦ εἶπε. Εἰμαι Θεός καὶ δὲν ἄκουω μόνον τοὺς λόγους
σου ἐξέρχονται ἀπὸ τὰ χεῖλη, ἀλλὰ γνωρίζω καὶ ὅσα ὑ-
πάρχουν εἰς τὴν καρδίαν. ὅ ἃ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ προσευχὴ
δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν κραυγὴν ἀλλὰ εἰς τὴν ψυχὴν. 25. «Τὶ
φωνάζεις πρὸς ἐμέ.» Παύματα, τὰ χεῖλη σου δὲν ἐλάλουν.
ὦμιλε ὁμοῦς ἡ καρδία. Διότι ἡ προσευχὴ ζητεῖται ἀπὸ ἀγα-
θὴν ψυχὴν καὶ ὄχι ἀπὸ ἰσχυρὰν κραυγὴν. «Τὶ φωνάζεις πρὸς
ἐμέ.» 26. Ἀπλῶσε τὴν ράβδον, ποὺ κρατεῖς εἰς τὸ χεῖρ σου,
ἐπάνω εἰς τὸ ὕδωρ καὶ πέρασε σὺ καὶ ὅλοι οἱ Ἰσραηλῖται.
Καὶ ἀπλῶσε ὁ Μωσὴς τὴν ράβδον ποὺ εἶχε εἰς τὸ χεῖρ
σου καὶ ἐκτύπησε τὸ ὕδωρ καὶ ἡ ἀπεθάρχηςτος ροὴ τῶν
ὕδατων παρεμέρισε καὶ ἔγενε ξηρὰ καὶ τὸ ὕδωρ μετέβαλε
τὴν ἰδίαν φύσιν τοῦ. Διότι τοιοῦτον εἶναι τὸ στο χεῖρ πρὸ
τοῦ νεύματος τοῦ Θεοῦ, μεταβάλλει καὶ τὰς φυσικὰς τοῦ
ἰδιότητας καὶ συγκροτεῖ τὴν δρᾶν τοῦ. Ὡς ἀν πεθαρχεῖ
θεραπευτικῶς ἡ θάλασσα, ὅταν εἶδῃ τὸν δοῦλον τοῦ Κυρίου,
ὠπήκουσε καὶ συνεμορφώθη. Καὶ ὠπήκουσεν ὄχι διότι ἐσε-
δάσθη τὸ ξηρὸν ξύλον, ἀλλὰ δι' ἐκείνου ποῦ ἐπρόκειτο
νὰ σταυρωθῇ εἰς τὸ ξύλον. Εἶδε λοιπὸν τὴν εἰκόνα καὶ ἀμέ-
σως ἐνόησε τὴν ἀλήθειαν καὶ ὑπεχώρησεν. 27. Πέρασε, λέ-
γε, σὺ καὶ ὅλοι οἱ Ἰσραηλῖται.

Ὅπισθεν τῶν ἠκολούθησαν καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ ὅποιοι
τοὺς κατεδιώκουν, ὁ Φαραῶ καὶ τὰ ἄρματα καὶ οἱ ἵπποις
του. Ἐπειτα, ὅταν ἐπέρασαν οἱ Ἰσραηλῖται, τὸ ὕδωρ ἐκ-
νήθη καὶ ἐκάλυψε τοὺς Αἰγυπτίους. 28. Εἶπέ μοι λοιπὸν, Ὀ-
υδαῖε, πῶς τὸ ὕδωρ τοῦ θαπτισματος ἔχει δύο ἐνεργείας,
καὶ τὸν μὲν ἓνα τὸν πνίγει, ἑνὸς τὸν ἄλλον ζωοποιεῖ. Εἶπέ
μοι, πῶς ἡ θάλασσα ἔκρινε, τῆς ἀπολαῖς ἡ φύσις εἶναι μὴ
καὶ ἐνισαία ἄλλους μὲν ἐζωοποιεῖ ἄλλους ἐφόνευσε, ἄλ-
λους ἐπνίξε καὶ δι' ἄλλους ἐγενε δρόμος, ἃν καὶ ἀπὸ τὴν
φύσιν ἦτο ἐνισαίον τὸ ρεῦμα τῶν ὕδατων, καὶ πῶς τοὺς

24. Ἐξοδ. 14. 15.
25. Πρβλ. Ἐξοδ. 14. 26.

μέν ὁ σραηλῖτας τοὺς ἐσεβάσθη ὡς δούλους, ἐνῶ ἕναντ τῶν Αἰγυπτίων ἠκολούθησε τὸν τρόπον τῶν θαρσάρων. Ἐρμηνεύσε μοι τοῦτο ὁ ἀδελφε μου, πὺ ποὺ δὲν πιστεύεις εἰς τὸν στυρόν, πῶς τὸ ἴδιον ὕδωρ ἐκείνους τοὺς ἐπνίξε καὶ τούτους τοὺς ἔσωσεν. Ἐν ἦτο τὸ ὕδωρ, μίᾳ ἡ θάλασσα, καὶ τῶν μὲν ὁ σραηλῖτῶν δὲν ἔθρεξε οὔτε τὸν πόδα ἐνῶ ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους δὲν ἄφησε οὔτε ἵχνας, ἀλλὰ τοὺς ἐκάλυψε ὅλους μὲ τὸ ὕδωρ καὶ ἠνιοῖzen ἡ θάλασσα κοινὸν τάφον δι' ὅλον τὸν λαὸν τῶν Αἰγυπτίων. Ἐπὶ μου λοιπὸν πῶς ἐγενε τοῦτο. ⁷⁴⁸ Ἀ βλέπεις πῶς προηγήθη ἡ σκιά, διὰ νὰ πιστευθῇ ἡ ἀλήθεια. Πῶς ἐκεῖνα μὲν εἶναι σκιά, ταῦτα δὲ εἶναι ἀλήθεια. Ἐκεῖνα σκὰ καὶ ταῦτα πράγματα βλέπεις, καθὼς εἶπα, ὅταν ὁ Θεὸς πρόκειται νὰ φανεύσῃ κάποιο πρᾶγμα θαυμαστόν, τὸ φανερῶναι, πρώτον ἐν σκιαγραφίᾳ, ὥστε ὅταν προβάλλῃ ἡ ἀλήθεια νὰ γίνῃ εὐπρόσδεκτος. Καὶ κατ' ἀνάγκην ἡ εἰκὼν εἶναι, κατωτέρα τῆς ἀληθείας. Διότι ἐάν εἶχε μίαν αὐτοτέλειαν, τότε θα ἦτο ἀλήθεια, ὅχι σκιά. Προηγήθη ἡ σκιά καὶ ἦλθεν ἔπειτα ἡ ἀλήθεια τῶν χρωμάτων καὶ ἔδειξε καθάραν τὴν εἰκόνα. Ἐκεῖνα εἶναι τύποι, αὐτὰ εἶναι πράγματα.

Ὅπως π.χ. συνέβη καὶ μὲ τὰ πρόβατον. Ἐπρόκειτο νὰ λυτρωθῇ ἡ οἰκουμένη μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν κατάραν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τοῦτο τὸ θαῦμα ἦτο μέγα καὶ ἀπ' στυγνὸν ἀπὸ τὴν ἀνότητην ψυχῆν τῶν Ἰουδαίων, προεβάζε καὶ προεῖκονε τοῦτο ὁ Θεὸς μὲ τὸ πρόβατον. Ὅταν δηλαδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἀφανισθῇ τοὺς πρωτοτόκους τῶν Αἰγυπτίων, διὰ νὰ μὴ ἐξουτωθῶν καὶ οἱ πρωτότοκοι τῶν Ἰσραηλῖτων, διὰ νὰ μὴ συμβῇ, λέγει ὁ Μωυσῆς, ὥστε ὁ ἄγγελος ὁλέθρων νὰ ἐξολοθρευθῇ μαζί καὶ τοὺς πρωτοτόκους τῶν ὁ σραηλῖτῶν, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός. «Παράγγελε εἰς τοὺς Ἰσραηλῖτας νὰ λάβωσιν πρόβατον ἄνόν, ἄρρον, ἑνὸς ἔτους, ἕκαστος κατὰ τὸ γένος αὐτῶν. Καὶ ἂν δὲν ἔχουν ὅλοι λέγει, ὁ γείτων νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν γείτονα καὶ ὁ συγγενὴς ἀπὸ τὸν συγγενῆ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀφοῦ λάβωσιν ὅλο, τὸ πρόβατον πρόβατον ἄνόν, ἄρρον, ἑνὸς ἔτους, νὰ τὸ θυσιάσῃτε, λέγει, ὅλοι κατὰ γένος καὶ κατὰ οἰκογένειαν. Καὶ νὰ φάγητε τὸ κρέας αὐτοῦ ψητὸν εἰς τὴν φωτιάν καὶ νὰ μὴ ἀφήσετε καὶνὲν ὑπόλοιπον. Καὶ μὲ τὸ αἷμα τοῦ νὰ ἀλείψετε τὸ κατώφλιον τῶν οἰκῶν σας. Καὶ τοὺς εἴτε νὰ φάγουν αὐτὸ ζωσμένοι εἰς τὴν μέσση καὶ μὲ τὰ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας.

Καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἔχουν τὴν μορφήν ὁδοιπόρου. Καὶ τὰ λυχνάρια νὰ καιοῦν. Διότι, ἐπήρχετο ἡ νύξ. Καὶ διατί τρώγητε ὡς ὁδοποιοί. Διότι Ἐγὼ θὰ σᾶς εἴπω. Καὶ διὰ τὸν τυττον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἐπειδὴ πολλὰς φορές ἐδέχθη πληγὰς ὁ Φαραὼ καὶ δὲν τοὺς ἄφησεν ἐλευθέρους. Καὶ ἔλεγε εἰς αὐτοὺς ὁ Μωυσῆς. Σήμερον δέχεσθαι, νῆαν πληγὴν καὶ θὰ μᾶς ἀφήσῃ ἐλευθέρους. Ἐδέχετο τὴν πληγὴν καὶ δὲν τοὺς ἀπέλυε. Ἐννέα πληγὰς ἐδέχθη καὶ δὲν τοὺς ἀπέλυσε. Ἀλλὰ κατὰ τὴν δεκάτην ἐπρόκειτο νὰ τοὺς ἀπολύσῃ. Λάβετε, τοὺς λένει, τὴν μορφήν ὁδοιπόρων. Διότι μετὰ τὸ φαγῆτόν σας, δὲν θὰ ἔχετε πλέον οὐδὲν κοινὸν μὲ τὴν Αἰγύπτου. Λάβετε, λέγει, πρόβατον ἄνόν, ἄρρον, ἑνὸς ἔτους καὶ θυσιάσατε αὐτό. Καὶ ἀλείψατε μὲ τὸ αἷμα τοῦ κατωφλίου τῶν οἰκῶν σας, ὥστε ὅταν ἔλθῃ ὁ ἄγγελος, ἂν ἐκείνους δὲν λυτῶθῃ, νὰ τοὺς λυτῶθῃ διὰ τὸ σημεῖον τοῦ αἵματος. Ὅλ' αὐτὰ δὲν ἐγένον διὰ τὸν ἄγγελον ἀλλὰ διὰ τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον μὲ ἔσωσε. Μήπως δὲν ἴδυναιτο ὁ ἄγγελος νὰ διακρίνῃ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. Αὐτὸς τοῦ ἐγνωρίζε τοὺς πρωτοτόκους δὲν ἴδυναιτο νὰ διακρίνῃ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους, ὅταν λοιπὸν ὁ Ἑβραῖος σὲ ὕδασι λέγων «εἰς αἷμα ἐλπίσεις» νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ. «Δὲν αἰσχυνέσαι, ἀναίσχυντε, Ἵν' ἐσωθῇς μὲ τὸ αἷμα προβάτου καὶ ἐγὼ νὰ μὴ σωθῶ ἀπὸ τὸ αἷμα Κυρίου.»

Ὁ Ἰουδαῖος λοιπὸν τρώγων ἔσπευδε ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν Αἰγύπτου. Ὁ χρ.στ.ανὸς τρώγων ὡς σπεύδῃ ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον. Τὸ ἴδιον σὲ συμβουλεύει καὶ ὁ Παῦλος. ⁷⁴⁹ Α. «Ἐνδυσθῆτε τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης. Φορέσατε εἰς τοὺς πόδας ὑποδήματα διὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης.» Ἐκεῖ ὑποδήματα καὶ ἐδῶ ὑποδήματα. Εκεί βακτηρία ἐδῶ θώραξ. Ὁ Μωυσῆς τοὺς ἐκάλε, ὡς ὁδοιπόρους. ὁ Παῦλος τοὺς καλεῖ ὡς στρατιώτας. Ἐκεῖνοι μετέβαιναν ἀπὸ χωρῶν εἰς χωρῶν καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁδοιπόροι. Ἐγὼ μεταβαίνω ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν αὐρανόν, διὰ τοῦτο εἶμαι στρατιώτης. Διότι ὁ δρόμος μου εἰς τὸν ἀέρα κατέχευται, ἀπὸ ληστὰς, μὲ συναντοῦν δαίμονες. Διὰ τοῦτο ἔχω τὴν παρηγοίαν γυμνῆν διὰ τοῦτο φορῶ τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν ζωνὴν τῆς ἀληθείας. Διότι δὲν εἶμαι μόνον ὁδοιπόρος, ἀλλὰ καὶ στρατιώτης. Ἐν ἡ ὁδὸς ἡ ὁποία φέρει εἰς

την ζωή είναι στενή και γεμάτη θλίψη»²⁸. Πρόσεξε λοιπόν να 'δεις πώς ο Παύλος διακρίνεται με τα 'δεια τα πράγματα και πώς ο Μωυσής χρησιμοποιεί τους τύπους. Πώς έχουν τα αισθητά και πώς τα πνευματικά.

Ας προσπαθήσουμε λοιπόν και ήμεις, αγαπητοί μου, να μιμηθώμεν του 'Αβραάμ δια να φιλοξενηθώμεν εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ἰσχὺς καὶ τὴν αἰῶνα καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟ

Α «ΠΑΤΕΡ, ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ ΑΣ ΠΑΡΕΛΘΗ ΑΠΟ ΕΜΕ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΠΟΤΗΡΙΟΝ, ΠΛΗΝ ΟΜΩΣ ΟΧΙ ΟΠΩΣ ΘΕΛΩ ΕΓΩ, ΑΛΛΑ ΟΠΩΣ ΘΕΛΕΙΣ ΣΥ». ΕΠΙΣΗΣ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΙΩΝΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΜΑΝΙΧΑΩΝ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ Ρ ΠΤΩΜΕΘΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ Κ ΝΔΥΝΟΥΣ ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΑΛΛΟ ΘΕΛΗΜΑ ΝΑ ΠΡΟΤ ΜΩΜΕΝ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ *

Ἀναίξαμε πρὸ ὀλίγου θαθεῖαν τομήν εἰς τοὺς ἄρπαγας καὶ τοὺς πλεονέκτας. Καὶ τοῦτο, ὅχι, διὰ νὰ τοὺς πλῆξωμεν ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς διαρθρώσωμεν. Ὅχι, ὅτι μισοῦμεν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ διότι ἀποστρεφόμεθα τὴν ἁμαρτίαν. Β Δὲ καὶ ὁ ἰατρός ἀνοίγει τὴν πληγὴν, ὅχι, διότι εἶναι πολέμος πρὸς τὸν ἀσθενή, ἀλλὰ διότι μέχεται ἐκ τῆς ἀρρώστιας καὶ τοῦ τραυματοῦ.

Ἐμπρὸς τοὺς πόνους, ὅς τοὺς ἀφήσωμεν ὀλίγον ἡσυχούς, ὥστε νὰ ἀναπνεύσουν ἀπὸ τὸν πόνον καὶ νὰ μὴ ἀποκρουσθῶσιν τὴν θεραπείαν, ἢν πληρωθῶσιν συνεχῶς. Τὸ ἴδιον κάμνουν καὶ οἱ ἱατροὶ. Μετὰ τὰς τομαὶς ἐπιθέτουν διπλοστέρα καὶ φάρμακα καὶ ἀφίνουν τοὺς ἀσθενεῖς μερικὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας σκέπτονται τὰ μέσα μετὰ τὰ ὁποῖα θὰ καταπραΰνουν τὸν πόνον. Γ Αὐτοὺς λοιπὸν δις μιμηθώμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ὡς τοὺς ἀφήσωμεν ἡσυχούς σήμερον, ὥστε νὰ δεχθῶν τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν ὁμολίαν μας, καὶ ὡς φέρωμεν τὴν συζήτησιν εἰς δογματικὰ θέματα, μετὰ φετηρὸν ἀν αὐτὰ καὶ ἀνεγνωσθῶσιν. Δὲ πολλοὶ ἀποροῦν, διὰ τοιοῦτον λόγον ἐλεχθήσαν αὐτὰ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. Δ ὅτι

* Ἡ ἀριστερὴ αὐτῆς εἶναι ἐκρηκτικὸν περιεχόμενον· ὁ καθ' ὅσον τῶν χειρὶν ἡμῶν τὸν ἑαυτοῦ τὴν φωνὴν τοῦ Ἰησοῦ ὅπως ἐκ τῆς ἐπ' ἐκείνῃ καταφαίνεται· ἀποκρίνεται τὸν ὅτι τοῦ Ματθ. 26 ἡ: Ἐρχομαι, ἀντιθέτως ἀπέναντι τῆς χριστολογικῆς προφητείας τοῦ ἀποφαινομένου εἰς τὸ ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ Ἰουδαίου τὸν ὅτι καὶ ἀνθρώπου τὴν φύσιν τοῦ Χριστοῦ καταπολεμεῖ καὶ τοὺς γινώσκοντες, οἱ καὶ ἐκ τῶν αἰώνων τῶν

είναι εδλογον και οι αϊρετικοι, που παρίσταντα να έπωφε λαύνται από αυτούς τους λόγους και να παρασυρουν πολλους από τους αφελεστέρους αδελφους

Α Διά να όχυρωθώμεν λοιπόν έναντιον της έφοδου εκείνων και να απαλλάξώμεν από τον θόρυβον και την παραχήν αυτούς που άπαρουν, ής λάβωμεν να μελετήσωμεν τό χωρίον αυτό, να αναλυσωμεν τας λέξεις και να προχωρήσωμεν εις τό θάθος των νοημάτων Διότι ή ανάγνωσις δεν άρκει, αν δεν παρακολουθήται και από την γνώσιν 'Ανεγίνωσκε και ο ευνούχος της Κανδάκης αλλά έως την στιγμήν που έφθασεν εκείνος που τον ήμαθε τ ήτο αυτό που ανεγίνωσκε ελάχιστα ώφελετο

Διά να μη πάθητε λοιπόν και σεις τό ίδιον, προσέχετε εις τά λεγόμενα έντεινστε την προσοχήν σας, κρατήσατε την ψυχήν σας άγρυπνοι εις τά λεγόμενά μου τό ελέμμα σας να είναι διαπεραστικόν και ό νοός σας συγκεντρωμένος 'Η ψυχή σας ός είναι άπηλλαγμένη από τας διολιγας μεμνηνας, δια να μη ριπνιωμεν Β τους λόγους μας εις τας άκαυθας ούτε εις τας πέτρας ούτε εις τόν δρόμον 'Αλλά καλλιεργαυντες θαθειαν και λιπαράν γήν να θερισωμεν άκμαίον στάχυν 'Εάν λοιπόν με τισυατήν προσοχήν άκουσπε τους λόγους μας, και θα καταστήσετε ελαφρότερον τόν κόπον μας και σεις θα δυνηθήτε εύκολωτερον να κατανοήσετε τό θέμα

Ποιον λοιπόν είναι τό ανεγνωσμένον χωρίον, «Πάτερ, ει δυνατόν, παρελθέτω τό πσιήριον τοῦτο άπ' έμού»¹ Τ έννοει λοιπόν Διότι πρέπει να ερμηνευσωμεν σαφέστερον την φράσιν αυτήν και να οδηγηθώμεν εις την λύσιν των άποριών Τι λέγει λοιπόν Πάτερ άν είναι, δυνατόν, άπόσυρε από έμέ τόν σταυρόν Τ λέγει Αγωνά, λοιπόν αν αυτό είναι δυνατόν ή αδύνατον, C Και πός δυνατα, να τό έπη αυτό θεθαίως ή φράσις, όπως είναι διατυπωμένη φανερωμε άγνωσιντα Δ ό τι ή προσθήκη του «έάν» λονικώς έκφράζει αμφισβολόν Αλλά όπως είπα, δεν πρέπει να μένωμεν προσκολλημένο εις τας λέξεις, αλλά να έμβαιθύνωμεν εις τό νόημα και να γνωρίζωμεν τόν σκοπόν του λέγοντος, και την αιτίαν και την περίστασιν και άρα τό συνκεντρωσώμεν όλα αυτά τά στοιχεία και τά επεξεργασθώμεν τότε να άνιχνεύσωμεν τό θαυτοτερον νόημα που

¹ Ιωάν. 14, 28
² Ματθ. 26, 39
³ Ματθ. 26, 39

εμπάρχει 'Η άπάρρητος λοιπόν σοφία, αυτός που γνώριζε τόσον καλώς τόν Πάτέρα, όπως ό Πάτερ γνωρίζει τόν Υιόν, πώς θα τό ήγνός; Διότι ή γνώσις αυτή δια τό πάθος του δεν είναι μεγαλυτέρα από την γνώσιν της ούσιας, την όποιαν μόνον αυτός γνωρίζει με ακρίβειαν

«Καθως», λέγει «μέ γνωρίζει ό Πάτερ, γνωρίζω και έγω τόν Πάτέρα»¹ Καί τί λέγω διά τόν μονογενή Υιόν του Θεού, Διότι Ω άποδεικνυεται ότι δεν τό ήγνούουν ούτε οι προφήται, αλλά και τό εγνωρίζον σαφώς και τό προείπον κατά πολλούς τρόπους ότι πρέπει να γίνη αυτό και ό, όπωσδήποτε θα γίνη 'Ακουσε λοιπόν με πόσον διαφερετικούς τρόπους αναγγέλλουν όλα την σταυρώσιν Πρώτος ό πατριάρχης 'Ιακώβ Διότι άπευθύνων τόν λόγον προς αυτόν λέγει, «'Εκ δλαστού, υιέ μου, εβλάστησας»² Βλαστόν έννοεί την παρθένον και ύποδηλώνει την άγνότητα της Μαρίας 'Επειτα ύπαινισσόμενος τόν σταυρόν έλεγεν, «'Εκοιμήθη ως λέων και ως σκύμνος λέοντας, ποίος θα τόν έξυπνήσῃ»³ Κοιμησιν και ύπνον άπεκάλεσε τόν θάνατον αυτού και με τόν θάνατον συνεδύασε την άνάστασιν λέγων «Ποίος θα τόν ξυπνήσῃ» Κανείς άλλος θεθαίως, αλλά ό ίδιος τόν έαυτόν του Ε Δ ά τοῦτο έλεγε και ό Χρ στος, «'Εχω έξουσίαν να άναλλάξω αυτήν»⁴ Καί πάλιν «Κρημνίσαι τόν ναόν αυτόν και εις τρεις ήμέρας θα τόν άνεγείρω πάλιν»⁵ Τι έννοεί πάλιν εκείνον τό άλλο, «'Επεισες και έκοιμήθης ως λέων»⁶ Όπως δηλ ό λέων όχι μόνον κατά την εγρήγορσιν αλλά και όταν κοιμάται, είναι φοβερός Έτσι και ό Χριστός όχι μόνον προ του σταυρού, αλλά και εις αυτόν τόν σταυρόν, και εις αυτόν τόν θάνατον ήτο φοβερός και έκαμε τότε τά μεγάλα θαύματα όπως π χ έστρεψε όπισω την τροχιάν του ήλιου,⁷ Α έσχίσε θράχους, έδόκισε την γήν, έσχίσε τό καταπέτασμα, έπροκάλεσε τρόμον εις την γυναίκα του Πιλάτου, προκαλών κρίσιν συνειδήσεως εις τόν 'Ιουδαν Διότι τότε έλεγεν «'Ημάρτησα που παρέδώσα αίμα άθώον»⁸ Κα ή γυναίκα του Πιλάτου έλεγε «Μή σου συμβή κανένα κακόν με αυτόν τόν

⁴ Ιωάν. 14, 19
⁵ Ματθ. 26, 32
⁶ Ιωάν. 14, 19
⁷ Ματθ. 26, 28
⁸ Ματθ. 27, 4

δικαίου Διότι είδα άσχημα όνειρα έξ αίτίας του»¹⁰ Τότε τό σκότος έτύλιξε την οίκουμένην και έφαινετο νύξ κατά την μεσημβρίαν Τότε ό θάνατος έτήκετο και κατελύετο ή τυραννίς του Καί πολλά σώματα νεκρών άγιων άνεστήθησαν

Αυτά τα προείπε παλαιάθεν ό Πατριάρχης και έδεικνυε, ότι και κατά την σταύρωσιν θα είναι φοβερός «Έπεσε», λέγει, «και έκοιμήθης ως λέων» Καί δεν είπε «θα κοιμήθης», άλλα «έκοιμήθης», διότι τό πράγμα θα εγίνετο όπωςδύποτε Συνηθίζαν Β πολλοίς οι προφήται να προλέγουν τά μέλλοντα και να άμλούν δι' αυτά ως συμβάουτα ήδη πρό πολλού¹¹ Όπως δηλ. αυτά που έχουν ήδη συμβή δεν είναι δυνατόν να μίν συνδεθώσαν, κατά τον ίδιον τρόπον και τοῦτο, καίτοι μέλλει να συμβή, είναι αδύνατον να μη συμβή Με αυτόν λοιπόν τον τρόπον προλέγουν τά μέλλοντα χρησιμοποιούντες παρωχημένον χρόνον, διότι ήθελαν να εκφάσωσαν την κατηγορηματικήν των διαθεθαίωσιν δια τό αναπότεπειτον του πράγματος

Καθ' όμοιον τρόπον και ό Δαυίδ ύποδηλών τον σταυρόν έλεγεν «Έσκαψαν τάς χεράς μου και τούς πόδας μου»¹² Δεν είπε «θα σκάψουν» Έμετρησαν με ακρίβειαν όλα τά όστα μου»¹³ Καί δεν λέγει, μόνον τοῦτο, άλλα και όσα έπραξαν οι C στρατιώται» «Έμοίρασαν μεταξύ των τών Ιμάτιά μου και εις τον Ιματισμόν μου έριψαν κλήρον»¹⁴ Καί δεν λέγει μόνον τοῦτο, άλλα και ότ του έδωσαν να φάγη χολήν και τον έποίησαν όξος «Έβωσαν», λέγει, «διά τροφήν μου χολήν και εις την δίψαν μου με έποίησαν όξος»¹⁵ Άλλος πάλιν λέγει, ότι τον έκτύπησαν με την λόγχην «Θά ίδουν ποίου έκέντησαν με την λόγχην»¹⁶ Καί ό Ησαίας πάλιν προηγέλλων κατ' άλλον τρόπον τον σταυρόν λέγει «Πδηγήθη ως πρόβατον εις την σφαγήν και όπως ό άμνός είναι άφωτος μπροστά εις τον σφαγέα έτσι και αυτός δεν άνοίγει τό στόμα του Ες την ταπεινώσιν του ύψωθη ή κρίσις αυτού»¹⁷

D Καί σύ τώρα πρότεχε, σέ παρακαλώ, πώς καθένας

10. Ματθ. 27, 19.
11. Προβλ. Μκκθ. 27 61—63
12. Ψαλμ. 21, 17
13. Ψαλμ. 21, 18.
14. Ψαλμ. 31, 13.
15. Ψαλμ. 69, 22
16. Σαλμο. 18, 10.
17. Ησαϊ. 53, 7—8.

άπό αυτούς άμ λει ώσαν να πρόκειται δια γεγονότα του παρελθόντος χρησιμοποιών παρωχημένον χρόνον, και τοῦτο δια να δείξη ότι ταῦτα αναπότεπώς θα συμβούν. Κατά τον ίδιον τρόπον και ό Δαυίδ περιγράφων τό δικαστήριον τοῦτο έλεγεν «Δσπί έφρουσαν τά έβνη και οι λαοί έ εκέφθησαν άνοήτως. Παρίστησαν οι βασίλεις τής γής και οι άρχοντες συνεκεντρώθησαν εις τό ίδιον μέρος έναντιον του Κυρίου και έναντιον του Χριστού αυτού»¹⁸ Καί δεν άναφέρει, μόνον τό δικαστήριον, και τον σταυρόν και όσα συνέβησαν επάνω εις τον σταυρόν αλλά λέγει και δι' εκείνον που τον έπροβωσαν, ότι έζη μαζί του και έτρωγεν εις την ίδιαν τράπεζαν «Αυτός που έτρωγεν», λέγει, «τους άρτους μου, μου κατέφερε μέγα λάκτισμα»¹⁹ Έπίσης προλέγει και την φωνήν την όποιαν έμελλε να εκβάλλη εις τον σταυρόν, λέγων «Ω θεέ μου, ω θεέ μου διατί με έγκατέλειψες»²⁰ Επίσης προλέγει και τον τάφον «Μέ έθεσαν εις λάκκον θαών, εις τό σκοτεινά και εις την σκάν του θαού του»²¹ Προλέγει ακόμη και την άνάστασιν «Διότι δεν έα άφήσης την ψυχήν μου εις τον θάον ούτε θα έπ τρέψης εις τον θάον σου να ίδη την άποουθησιν»²² Επίσης και την άνάληψιν «Ανέβη ό Θεός μέσα εις άλαλαγμούς, ό Κύριος με τον ήχον τής σάλπιγγος»²³ Προλέγει ακόμη και την τοποθέτησιν του εις τό δεξιό του Πατρός «Είπεν ό Κύριος εις τον Κύρόν μου, κάθ.σε εις τό δεξιό μου, έως ότου θεσω τους έχθρούς σου εις ύποπόδιον των ποδών σου»²⁴ Α Ό Ησαίας άναφέρει ακόμη και την αίτιαν και λέγει ότ. κώ δηγήθη εις τον θάνατον άπό τάς άμαρτίας του λαού μου» και ότ «σφαγιάζεται, έπειδή όλοι έπλανήθησαν ως πρόβατα» Μετά προυθέτει και τό αγαθόν που προήλθεν έξ αυτού λέγων «Μέ την πληγήν του έθεραπεύθημεν ήμεις όλοι», και ότι «εσθήκωσε τάς άμαρτίας πολλών»²⁵

Όστε λοιπόν οι προφήται τά έγνωρίζαν όλα και τον σταυρόν και την αίτιαν του σταυρώσ και τό αγαθόν που προέρχονταί άπό τον σταυρόν, και τον τάφον, και την άνάστασιν, και την άνάληψιν, και την προδοσιν, και τό δικαστήριον, και όλα τά περιέγραφαν με ακρίβειαν. Καί

18. Ψαλμ. 2, 1—2
19. Ψαλμ. 40, 10.
20. Ψαλμ. 31, 8
21. Ψαλμ. 87, 5.
22. Ψαλμ. 16, 10
23. Ψαλμ. 46, 5
24. Ησαϊ. 109, 1
25. Ρωμ. 58, 5. 8. 9. 12

ὁ Θεὸς ποῦ ἀπέστελε αὐτούς καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ εἰ-
ποὺν ὅλ' αὐτά, αὐτὸς λοιπὸν τὰ ἀννῶς. Ὡ καὶ ποῖος νουνε-
κῆς ἄνθρωπος δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ σοβαρῶς αὐτά
βλέπεις, ὅτι δὲν πρέπει ἐπὶ πολλοῖς νὰ προσέχωμεν τὰς λέ-
ξεις. Διότι, δὲν προκύπτει αὐτῇ μόνον ἡ ἀπορία. Ἀλλὰ αὐτὸ
ποῦ ἀκολουθεῖ δημιουργεῖ μεγαλυτέραν ἀπορίαν. Τὸ λέγει
δηλ. «Πάτερ, ἂν εἴναι δυνατόν, ἄς παρέλθῃ ἀπὸ ἐμὲ τὸ
ποτήριον αὐτό». Διότι, ἐδῶ δὲν θὰ εὐρεθῇ μόνον νὰ ἀγνοῇ,
ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκρούῃ τὸν σταυρὸν. Δὲν ἡ ἐννοια τῶν
λέξεων αὐτῶν εἶναι. «Ἄν ἐπ' ἡμεῖς, ἄς μὴ ὑποστώ τὴν
σταυρώσιν καὶ, ἄς μὴ φρουεθῶ». Καὶ ὁμῶς εἰς τὸν Πέτρον
τὸν κορυφαῖον ἐκ τῶν Ἀποστόλων, ὅταν εἶπε πρὸς αὐτὸν
τὸ ἴδιον «Λυτήσου τὸν ἑαυτὸν σου, ἄς μὴ σοῦ συμβῇ αὐ-
τό»²⁶ τὸν ἐπέτ' ἔμπερ μὲ τὴν σφοδρότητα, ὥστε τοῦ εἶ-
πε «Πήγαινε ὀπίσω μου, σατανᾶ, μὴ εἶσαι σκάνδαλον»,
διότι δὲν φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.²⁷
Καὶ ὁμῶς πρὸς ὀλίγους ἐμακάρισεν αὐτόν. Ὡς ἀλλὰ τοῦ ἐ-
φαίνετο ὅτι ἦτο τόσο ἀποπνὴν νὰ μὴ σταυρωθῇ, ὥστε ἐ-
κείνον ποῦ ἐδέχθη τὴν ἀπακάλυψιν ἀπὸ τὸν Πατέρα, ποῦ
ἐμακάρισθη, αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὰς κλείδας τοῦ οὐρα-
νοῦ, τὸν ἀπεκάλεσε σατανᾶν καὶ σκάνδαλον καὶ τὸν κατή-
γόρησεν ὅτι δὲν φρονεῖ τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώ-
πων, ἐπεὶ οὖν εἶπεν εἰς αὐτόν «Λυτήσου τὸν ἑαυτὸν σου, ἄς
μὴ σοῦ συμβῇ αὐτό», δηλ. ἡ σταυρώσις.

Αὐτὸς λοιπὸν ποῦ ἐμάλυνε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον
τὸν μαθητὴν καὶ τοῦ ἐπέτελλε μὲ τὴν σφοδρότητα
ὥστε νὰ τὸν ἀπακαλέσῃ σατανᾶν ὁσέως ἀπὸ τὸ
σα ἐγκώμια, ἔπε δὴ τοῦ εἶπε, νὰ μὴ σταυρωθῇ, πῶς λοι-
πὸν ὁ ἴδιος ἦτο δυνατόν νὰ ἤθελε νὰ μὴ σταυρωθῇ. Καὶ
πῶς ὕστερον, σὺ ἀγραφῶν τὴν εἰκόνα τοῦ καλοῦ ποιμένου,
εἶπε τοῦτο ποῦ ἀποτελεῖ κατ' ἐξοχὴν δεῦμα τῆς ἀρετῆς
τοῦ, τὸ ὅτι πρέπει νὰ θυσιάσῃται διὰ τὰ πρόβατά του. Ὡ
εἶπε δηλ. τὰ ἐξῆς. «Ἐγὼ εἰμαι ὁ καλὸς ποιμὴν. Καὶ ὁ κα-
λὸς ποιμὴν θυσιάζει τὴν ζωὴν τοῦ δ' αὐτὸ πρόβατά του»²⁸
Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ συνέχισε. «Ὁ μισθω-
τὸς, ποῦ δὲν εἶναι ποιμὴν, βλέπει τὸν λύκον νὰ ἐρχετα καὶ
ἀφίγει, τὰ πρόβατα καὶ φεύγει»²⁹.

Ἐὰν λοιπὸν γινώσκῃς τοῦ καλοῦ ποιμένου εἶναι νὰ θυ-

26 Ματθ 16, 22
27 Ματθ 16, 26
28 Ιωάν. 10, 11
29 Ιωάν. 10, 13

σιάζεται, καὶ τοῦ μισθωτοῦ νὰ μὴ θέλῃ νὰ ὑποστῇ αὐτὴν
τὴν ἔλυσιν, πῶς λοιπὸν αὐτὸς ποῦ λέγει, ὅτι εἶναι καλὸς
ποιμὴν, παρακαλεῖ νὰ μὴ θυσιασθῇ. Καὶ πῶς ἔλεγεν «Ἐγὼ
θυσιάζω τὴν ζωὴν μου ἀπὸ μόνος μου»³⁰. Ἐὰν ἀπὸ μόνος
σου τὴν θυσιάσεις, πῶς τότε παρακαλεῖς ἄλλον, νὰ μὴ τὴν
θυσιάσῃ. Καὶ πῶς τότε ὁ Παῦλος τὸν θαυμάζει ἀπὸ αὐτὴν
τὴν ἀφορμὴν λέγων τὰ ἐξῆς. Ἐ «Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ὑπῆρχε
μὲ τὴν μορφήν τοῦ Θεοῦ δὲν ἐθεώρησε ἀρπαγὴν τὸ νὰ εἶναι
ἴσος πρὸς τὸν Θεόν ἀλλὰ ἐκένωσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ ἐ-
λαβε μορφήν δούλου, ὁμοιωθὴν μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐν-
ρεθῆς ἐνδεδουλευμένος ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσε τὸν ἑαυτὸν
τοῦ καὶ ὑπήκουσε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ, τοῦ σταυρικοῦ
θανάτου»³¹. Ὁ ἴδιος πάλιν λέγει τὰ ἐξῆς. «Διὰ τοῦτο μὲ
ἀγαπᾷ ὁ Πατήρ, διότι ἐγὼ θυσιάζω τὴν ζωὴν μου, διὰ νὰ
τὴν λάβω πάλιν»³². Ἐὰν δὲν θέλῃ καὶ ἀρνείσθαι καὶ παρα-
καλεῖ τὸν Πατέρα τότε πῶς δι' αὐτὸ ἀγαπᾷται, διότι ἡ
ἀγάπη πηγάζει ἀπὸ τὴν ψυχὴν ταυτότητα³³. Ἀ πῶς λέ-
γει πάλιν ὁ Παῦλος «ἀγαπᾷτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὅπως καὶ
ὁ Χριστὸς ἀγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν τοῦ
χαρὶν ἡμῶν»³⁴. Ὁ ἴδιος πάλιν, ὁ Χριστὸς ὅταν ἐπρόκειτο
νὰ σταυρωθῇ, ἔλεγε «Πάτερ, ἐφθάσε πλέον ἢ ὅρα, δόξασε
τὸν Υἱόν σου»³⁵ ἀποκαλῶν τὸν σταυρὸν δόξαν. Καὶ πῶς
ἐδῶ μὲν ἀποκρούει τὸν σταυρὸν, ἐνῷ ἐκεῖ σπεύδει

«Ὅτι, δὲ ὁ σταυρὸς εἶναι δόξα, ἀκούει τὸ λέγει ὁ Εὐαγ-
γελιστὴς «Δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη Πνεῦμα ἅγιον, διότι ὁ Ἰη-
σοῦς δὲν εἶχεν ἀκόμη δοξασθῇ»³⁶. Καὶ ἐννοεῖ τὸ ἐξῆς. Δὲν
εἶχε ἀκόμη δοξῇ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, Ὡς ἐπεὶ δὴ δὲν εἶχε ὁ
κόμην καταλυθῇ ἡ ἐχθρα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἐφ' ὅσον
δὲν εἶχε ἀκόμη προχωρήσῃ, εἰς τὸν σταυρὸν ὁ Χριστὸς
διότι ὁ σταυρὸς κατέλυσε τὴν ἐχθρὰν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς
ἀνθρώπους, ἐφῆρε τὴν συμφιλίωσιν. ἔκαμε τὴν γῆν οὐρα-
νόν, ἀνέμειξε τοὺς ἀνθρώπους μὲ τοὺς ἀγγέλους, κατέρριψε
τὴν ἀκρόπολιν τοῦ θανάτου, ἀπενευρώσε τὴν δυνάμιν τοῦ
θανάτου, ἠφάνισε τὴν δυνάμιν τῆς διαστροφῆς, ἀπῆλλαξε
τὴν γῆν ἀπὸ τὴν πλάνην, ἐπανέφερε τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ
κρυφῆς τοὺς βαίμονας ἐγκρέμισε νοσοῦς, ἀνέτρεψε δικαίους,
ἠφάνισε τὴν κνίσαν τῶν θυσίων, κατεφύτευσε τὴν ἀρετὴν

30 Ιωάν. 10, 14.
31 Φιλίπ. 2, 6-8.
32 Ιωάν. 10, 17.
33 Εφεσ. 5, 3.
34 Ιωάν. 17, 1.
35 Ιωάν. 7, 29.

ἐρρίξωμεν πᾶς ἐκκλησίας

Ὁ σταυρός εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, ἡ δόξα τοῦ Υἱοῦ, ἡ ἀγαλλίασις τοῦ Πνεύματος, τὸ καυχῆμα τοῦ Παύλου. «Εἴθε νὰ μὴ καυχῆθῃ ἄλλως», λέγει, «παρὰ εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»³⁶. Ὁ σταυρός, ὁ φωτεινότερος ἀπὸ τὸν ἥλιον, ὁ λαμπρότερος ἀπὸ τὴν ἀκτίνα. Διότι ὅταν ἐκείνος σκοτίζεται, τότε αὐτὸς λάμπει. Καὶ ὁ ἥλιος σκοτίζεται, τότε οὐκ ἀφανίζεται, ἀλλὰ δὲν ὑπερνικᾶται ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ σταυροῦ.

Ὁ σταυρός ἐσχάσε τὸ χειρόγραφον ἡμῶν ἀχρήστευσε τὸ θεσμωτήριον τοῦ θανάτου, ὁ σταυρός εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. «Διότι, τούτων, ἡγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε ἔδωκε τὸν Υἱόν του τὸν μονογενῆ, διὰ νὰ μὴ χάσῃ καθένας τοῦ πιστεῦε εἰς αὐτόν»³⁷. Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος λέγει: «Ἐνῶ εἰμεθα ἐχθροί, συνεφωτισμένον με τὸν Θεὸν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ»³⁸. Ὁ σταυρός εἶναι τὸ ἀρραγὲς τείχος, ὃ τὸ δπλον τὸ ἀκατάβλητον, ἡ ἀσφάλεια τῶν πλουσίων, ἡ εὐπορία τῶν πτωχῶν, τὸ τείχος τῶν ἐπιδουλωμένων, τὸ δπλον ἐκείνων που καταπολεμοῦνται, ἡ κατάλυσις τῶν παθῶν, ἡ ἀπόκτησις τῆς ἀρετῆς, τὸ σημεῖον τοῦ θαυμασίου καὶ παραδόξου. «Διότι, ἡ γενεὰ αὐτῇ ἐπζητεῖ σημεῖον, καὶ δὲν θὰ δοθῇ εἰς αὐτὴν σημεῖον, παρὰ μόνον τὸ σημεῖον τοῦ Ἰωάν»³⁹. Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος: «Ἐπειδὴ καὶ οἱ οὐδαῖοι ζητοῦν σημεῖον καὶ οἱ εἰδωλολάτραι ζητοῦν σοφίαν, ἡμεῖς ὅμως κηρύσσομεν τὸν Χριστὸν τὸν ἐσταυρωμένον»⁴⁰. Ὁ σταυρός ἀνοίξε τὸν παράδεισον, εἰσάγαγε τὸν ληστὴν, τὸ ἀνθρώπινον γένος τοῦ ἐπράκε το νὰ καταστραφῇ καὶ δὲν ἦτο δέον τῆς γῆς τὸ ὠδήγησε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Τόσα πολλὰ ἀγαθὰ προήλθαν καὶ προέρχονται, ἀπὸ τὸν σταυρὸν καὶ δὲν θέλει νὰ σταυρωθῇ, εἰπέ μου. Ἐ ποῖος δύναται νὰ τὸ ἐκχωρήσῃ αὐτό, Ἐάν δὲ δὲν ἠθέλει, ποῖος θὰ τὸν ἡνάγκαζε, ποῖος θὰ τὸν ὑπεκρέωνε μετὰ τὴν διάν, τότε διὰ ποῖον λόγον προέπειμε προφήτας, οἱ οἱ ποῖοι προανήγγελλαν, ὅτι, θὰ σταυρωθῇ ἂν δὲν ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθῇ καὶ δὲν ἠθέλει νὰ ὑπομείνῃ τὸ μαρτυρεῖν αὐτό. Διὰ ποῖον λόγον ἀποκαλεῖται πατήριον τὸν σταυρὸν, ἐάν δὲν ἠθέλει νὰ σταυρωθῇ. Διότι τοῦτο ὑποβιβλῆναι καὶ τὴν ἐπι

36 Γαλ 6, 14
37 1 Κορ 2, 10
38 Ρωμ 8, 10
39 Ματθ 12, 38
40 Α Κορ 1, 22

θυμίαν, τὴν ὅποιαν ἔχει δὲ τὸ πρᾶγμα. Ὅπως δηλ. εἰς τοὺς διψασμένους τὸ ποτήριον εἶναι γλυκὴ, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ εἰς αὐτὸν ὁ σταυρῶσις. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν: «Εἶχα τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ φάγω αὐτὸ τὸ Πάσχα μετὰ ὑμῶν»⁴¹. Ἀὐτὸ δὲν τὸ ἔλεγεν ἀπλῶς, ἀλλὰ ἀκριβῶς δὲ τὸν λόγον, ὅτι μετὰ τὴν ἐσπέραν τὸν ἀνέμενεν ὁ σταυρός.

Αὐτὸς λοιπὸν ποῦ ὀνομάζει καὶ δοξάζει τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐπιτμᾷ τὸν μαθητὴν διότι προσεπάθει νὰ τὸν ἐμποδίσῃ καὶ ἀποδεικνύει τὸν καλὸν ποιμένα ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι θυσιάζεται ὑπὲρ τῶν προβάτων του καὶ λέγει, ὅτι ἔχει μεγάλην ἐπιθυμίαν διὰ τὸ πρᾶγμα, καὶ βαδίζει, εἰς αὐτὸ μετὰ τὴν θέλησιν του, πῶς παρακαλεῖ νὰ μὴ γινῇ αὐτό. Ἐάν δὲ δὲν ἠθέλει ποιεῖν δυσκολίαν εἶχε νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς τοῦ ἡρᾶν καὶ τὸν συλλάβειν. Τώρα ὅμως βλέπεις, ὅτι αὐτὸς χροῖται νὰ τὸν συλλάβειν. Τώρα ὅμως βλέπεις, ὅτι αὐτὸς καὶ σπεύδει πρὸς τὸ μαρτυρεῖν. Ὅταν δηλ. ἐτρέξαν ἐναντίον τοῦ τοῦ λέγει: «Ποῦ ζητεῖτε» καὶ ἐκείνοι ἀπὸ τὴν ἡσυχίαν «Τὸν Ἰησοῦ» καὶ λέγει πρὸς αὐτοὺς: «Ἐν ἡμῖν εἶμα. Καὶ ὑπεκωχήσαν καὶ ἔπεσαν κάτω εἰς τὴν γῆν»⁴². Ἐπὶ τῷ, ἀπὸ πρῶτα τοὺς ἐτυφλῶσε καὶ ἀπέδεξε, ὅτι ἡδύνατο νὰ διαφυγῇ, τότε παρεδόθη, διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι οὐκ ἐξ ἀνάγκης οὐτε ἀπὸ τὴν θείαν καὶ τὴν τυραννίαν τῶν ἐπιτεθέντων, παρὰ τὴν θέλησιν του, ὑπέμενεν αὐτό, ἀλλὰ μετὰ τὴν θέλησιν του, διότι, τὸ ἐπεθυμῆναι καὶ τὸ ἠθέλει καὶ ἦτο πρὸ πολλοῦ ἔτος δι' αὐτό. Διὰ τοῦτο καὶ προφητῶν εἶχον σταλῇ ὡς πρόδρομοι, καὶ πατριάρχαι τὸ προέλεγον καὶ ὁ σταυρός ἐκκαταγράφειτο ἐκ τῶν προτέρων καὶ μετὰ τὰς καὶ μετὰ τὰς πράγματα.

Καὶ πρᾶγμα, ἡ ἀπαγὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐφανερώσκειν εἰς ἡμᾶς τὸν σταυρὸν. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν Ὁ Ἀβραάμ ὁ πατήρ σου, ἦτο βλαστὶς ἀγαλλίασιν διὰ νὰ ἴδῃ τὴν ἰδικήν μου δόξαν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη⁴³. Ἐπὶ τῷ ὅτι πατριάρχης ἐχάρη τοῦ εἶδε τὴν εἰκόνα τοῦ σταυροῦ, καὶ αὐτὸς ἀποκρίσκει τὸ πρᾶγμα. Καὶ ὁ Μωϋσῆς κατ' αὐτὸν τοῦ τρόπου ἐνεκρίσκει τὸν Ἰησοῦν, ἐπὶ τῷ κινῶν δηλ. τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ. Καὶ δύναται νὰ ἴδῃ τὸ ἀπειρα γεγονότα εἰς τὴν Παλαιάν Γραφήν τὰ ὅποια προδιαγράφουν τὸν σταυρὸν. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν ἐγὼ νὰ δῶ αὐτὸ ἐάν αὐτὸς τοῦ ἐμελλε νὰ σταυρωθῇ δὲν ἠθέλει νὰ γινῇ αὐτό,

41 Λουκ 22, 15
42 Ιωάν 8, 13
43 Ιωάν 8, 56
44 Ιωάν 8, 56

Ἄλλα ἡ συνέχεια τοῦτου δημιουργεῖ μεγαλυτέρας ἀπορίας. Ἀφοῦ δηλ. εἶπε «Πάτερ, ὡς παρέλθῃ ἀπὸ ἐμὲ τὸ ποτήριον τοῦτο», προσέθεσε: «Πλὴν ὅχι καθὼς θέλω ἐγώ, ἀλλὰ καθὼς θέλεις σύ».⁴⁵ Ἐδῶ λοιπὸν ἐρμηνεύοντες κατὰ λέξιν τὴν φράσιν εὐρίσκουμεν δύο θελήματα ἀντίθετα μετὰ ἐξ ἑαυτῶν. Ἀφοῦ ὁ μὲν Πατὴρ θέλει νὰ σταυρωθῇ, ὁ δὲν ὁ ἴδιος δὲν θέλει. Καὶ ὅμως τὸν ὀλέσκει παντοῦ νὰ θίγῃ τὰ ἴδια μὲ τὸν Πατέρα, τὰ ἴδια νὰ προτιμᾷ. Καὶ πράγματι, ὅταν λέγει: «Δώσε εἰς αὐτοὺς, καθὼς ἐγώ καὶ σὺ εἰμεθα ἓνα, νὰ γίνουν καὶ αὐτοὶ ἓνα κοινωνοῦντες μεθ' ἡμῶν».⁴⁶ Δὲν λέγει τίποτε ἄλλα, παρὰ ὅτι ἡ θέλησις τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ εἶναι μία. Καὶ ὅταν λέγει: «Τὰ λόγια τὰ ὁποῖα λέγω, δὲν τὰ λέγω ἐγώ, ἀλλὰ ὁ Πατὴρ, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ μέσα μου, αὐτὸς κἀρμεῖ τὰ ἔργα αὐτὰ»⁴⁷ ἀποδεικνύει πάλιν τὸ ἴδιο. Ἐπίσης καὶ ὅταν λέγει: «Δὲν ἤλθα μόνος μου» καὶ «δὲν δύναμαι νὰ κάμω μόνος μου τίποτε».⁴⁸ Δὲν ἐννοεῖ ὅτι ἀπεστερήθη ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ πράττῃ (μακρὰν μιά τοιαύτη σκέψις), ἀλλὰ θέλει νὰ δείξῃ μὲ ἀκρίβειαν ὅτι ἡ γνώμη του, ἡ καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰ ἔργα καὶ εἰς ὅλην γενικὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν κόσμον, εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν Πατέρα, διότι εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή, καθὼς πολλὰκις ἤδη τὸ ἀπεδείξαμεν. Διότι τὸ «ἐπὶ μόνος μου δὲν ὁμιλῶ» δὲν ἀποτελεῖ ἀναιρέσιν ἐξουσίας, ἀλλὰ εἶναι μιά ἀπόδειξις συμφωνίας. Γὰρ λοιπὸν λέγει ἐδῶ «πλὴν ὅχι ὅπως ἐγώ θελω, ἀλλὰ ὅπως σύ»;

Ἰσως σὰς ἔχομεν ρίψῃ εἰς μεγάλην ἀγωνίαν. ἀλλὰ συγκεντρώσατε τὴν προσοχὴν σας. Ἄν καὶ εἶναι πολλὰ αὐτὰ ποῦ σὰς εἶπα, εἰμαι ὅμως βέβαιος ὅτι ἡ προθυμία σας εἶναι ἀκριαία.⁴⁹ Ἀ. Ἀλλωστε ὁ λόγος μου σπεύδει τῶρα πρὸς αὐτὴν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος.

Διὰ τοῖον λόγον τὸ παῖγμα διετυπώθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Δώσατε μεγάλην προσοχὴν. Ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐγίνετο παραδοκτικὴ μὲ μεγάλην δυσκολίαν. Διότι ἡ ὑπερβολικὴ του φιλανθρωπία καὶ τὸ μέγεθος τῆς συγκαταβάσεως ἦτο μιά ἰδέα ποῦ ἐποκάλει φοβερὰν θαυμασμόν καὶ ἐγασία⁵⁰τα μίαν προσπάθειον διὰ νὰ γίνῃ παραδοκτικὴ. Σκέψου ὀλίγον τί πράγμα εἶναι νὰ ἀκούσῃς καὶ νὰ μάθῃς, ὅτι ὁ Θεός, ὁ ἀνέκροστος, ὁ

45. Mat. 26, 39.

46. 1ω. 17, 11.

47. 1ω. 14, 10.

48. 1ω. 7, 8 καὶ 9, 30.

ἀφθαρτος, ὁ ἀσύλληπτος ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἀόρατος, ὁ ἀκατάληπτος, «εἰς τὴν χεῖρα τοῦ ὁποῖου εἶναι τὰ πέρας τῆς γῆς», «αὐτὸς ποῦ ρίπτει τὸ δλέμμα του εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν κάνει νὰ τρέμῃ, αὐτὸς ποῦ ὤφναι τὰ ὄρη καὶ τὰ κάμνει νὰ κοπνίζου»,⁵¹ ὁ τοῦ ὁποῖου τὴν στιγμὴν τῆς συγκαταβάσεως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὑπαμείνουν οὔτε τὰ Χερουθὶμ, ἀλλὰ ἀπέκρυπταν τὸ πρόσωπόν των μὲ τὰς πτέρυγας. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ὑπερβαίνει κάθε νοῦν καὶ νικᾷ κάθε σκέψιν, ἀφοῦ προσέπαρε ἀγγέλους, ἀρχαγγέλους, ὅλας τὰς νοερὰς δυνάμεις, κατεδέχθη νὰ γίνῃ ἄνθρωπος καὶ νὰ λάβῃ σάρκα, ποῦ ἐπλάσθη ἀπὸ χῶμα καὶ πηλόν, νὰ ἐλθῇ εἰς παρθενικὴν μήτραν καὶ νὰ κυφορηθῇ ἐπὶ ἐνὶ μήνας καὶ νὰ τραφῇ μὲ γάλα καὶ νὰ ὑποστῇ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο τόσον παράδοξον αὐτὸ ποῦ ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ, ὥστε καὶ ὅταν συνιῶν νὰ μὴ γίνετο πιστευτὸν ἀπὸ πολλούς, πρῶτα προέμπει τοὺς προφήφτας, διὰ νὰ τὸ ἀναγγέλου. Ἐ. Πράγματι καὶ ὁ πατριάρχης αὐτοῦ προανήγγελλε, ὅταν ἔλεγε: «ἀπὸ τὸν θλαστὸν ἀνέβης, υἱὲ μου. Ἐπεσε καὶ ἐκοιμήθης ὡς λέων».⁵² Καὶ ὁ Ἰσραὴλ, ὅταν λέγει: «Ἰδοὺ, ἡ παρθένος θὰ συλλάβῃ εἰς τὴν κοιλίαν της καὶ θὰ γεννήσῃ υἱόν, καὶ θὰ τὸν ὀνομάσῃ «Ἐμμανὴλ»».⁵³ Καὶ ἄλλος πάλιν λέγει: «Ἐδομεν αὐτὸν ὡς παιδίον, ὡς ρίζαν εἰς διψασμένην γῆν».⁵⁴ Διψασμένην γῆν ἐννοεῖ τὴν παρθενικὴν μήτραν, διότι δὲν ἐδέχθη σπέρμα ἀνθρώπου, δὲν ἐδοκίμασε συνουσίαν, ἀλλὰ χωρὶς γάμον τὸν ἐγέννησεν. Καὶ πάλιν λέγει: «Παιδίον ἐγεννήθη δι' ἡμᾶς, υἱὸς καὶ ἐδόθη εἰς ἡμᾶς»⁵⁵ καὶ «θὰ ἐξέλθῃ ράβδος ἀπὸ τὴν ρίζαν τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ἀπὸ τὴν ρίζαν θὰ ἀνέλθῃ ἄνθος».⁵⁶ Καὶ ὁ Βαρούχ, εἰς τὸν Ἱερειάμ, λέγει: Ὁ «Οὗτος εἶναι ὁ Θεὸς ἡμῶν, δὲν θὰ λογαριάζωμεν ἄλλον ἐκτός ἀπὸ αὐτόν. Ἐπενόησε ὅλους τοὺς δρόμους τῆς γνώσεως καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν Ἰακώβ, τὸν υἱόν του, καὶ εἰς τὸν Ἰσραὴλ τὸν ἡγαπημένον του. Κατόπιν ἐνεφανίσθη εἰς τὴν γῆν καὶ συναναστράφη μὲ τοὺς ἀνθρώπους».⁵⁷ Καὶ ὁ Δαυὶδ προλέγων τὴν σάρκωσιν καὶ τὴν παρουσίαν του ἔλεγε:

49. Mat. 24, 1 καὶ 103, 32.

50. 1ω. 49, 9.

51. 1ω. 7, 14.

52. 1ω. 38, 2.

53. 1ω. 9, 6.

54. 1ω. 11, 1.

55. 1ω. 3, 34-38.

«Θά κατεβῇ ὡς βραχὴ ἐπάνω εἰς τὸ ἔριον καὶ ὅπως ἡ σταγὼν ποῦ στάζει ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, διότι ἀθροῦσως καὶ ἀταράχως εἰσῆλθεν εἰς τὴν παρθενικὴν μήτραν».⁵⁵

Ὅμως δὲν ἤρκεσαν αὐτὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἦλθε. Ἐὰν δὲ μὴ θεωρηθῇ αὐτὸ ποῦ ἐγινε ἐπὶ τὴν φαντασίαν, δὲν ἐπιθεοποιεῖται μόνον μετὰ τὴν ὁρασίαν τὸ πρῶγμα, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν μεγάλην χρονικὴν διάρκειαν, διότι ἐπέρασε ἀπὸ ὅλας τὰς καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ δὲν εἰσέρχεται ἀπλῶς εἰς τέλειον καὶ δολακλιρωμένον ἄνθρωπον, ἀλλὰ εἰσέρχεται εἰς παρθενικὴν μήτραν, ὥστε νὰ ὑπομείνῃ καὶ τὴν κυσφορίαν καὶ τὸν τοκετόν, καὶ τὸν θηλασμόν γάλακτος καὶ τὴν αἰθελίαν, ὥστε καὶ μετὰ τὸ μήκος τοῦ χρόνου καὶ μετὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἡλικιῶν ὧν νὰ ἐπιθεοποιῇ τὰ γεγονότα. Καὶ δὲν περιρρίζονται ἐδῶ μόνον τὰ μέσα τῆς ἀποθεώσεως, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ περιφέρων τὴν σάρκα, ἀφίνει αὐτὴν νὰ ὑπομείνῃ ὅλας τὰς ἐλλείψεις τῆς φύσεως, καὶ νὰ πενῶσῃ καὶ νὰ διψᾷ καὶ νὰ κοιμηθῇ καὶ νὰ κοιτάσῃ. ²² Ἀ Τέλος ἐρχόμενος καὶ εἰς τὸν σταυρὸν τὴν ἀφίνει νὰ ὑποστῇ τὸ μαρτύριον τῆς σαρκός. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνέδωλον ἐξ αὐτῆς κρουνοὶ ἀπὸ ἰδρώτα καὶ εὐρίσκετο ἀγγέλους νὰ τὴν ἐνισχύσῃ, καὶ λυπεῖται καὶ ἀδύνατον. Διότι πρὶν νὰ εἴπῃ αὐτὰ, λέγει: «Ἡ ψυχὴ μου εἶναι ἀναστατωμένη καὶ περιλύπητος ἕως θανάτου».⁵⁶ Ἐνῶ λοιπὸν ἔγιναν ὅλα αὐτὰ, τὸ πονηρὸν στόμα τοῦ διαβόλου διὰ τοῦ Μαρκίου⁵⁷ τοῦ ἐκ Πόντου καὶ τοῦ Βαλεντίνου⁵⁸ καὶ τοῦ Μανικαίου τοῦ Πέρσου⁵⁹ καὶ πολλῶν ἄλλων ἀλρέσεων, ὁ ἐπεχείρησε νὰ ἀνατρέψῃ τὴν διδασκαλίαν διὰ τὴν θεῖαν οἰκονομίαν καὶ ἐξέβαλε τὴν στανικὴν κραυγὴν, ὅτι οὕτως ἐσαρκώθη, οὕτως περιεβλήθη σάρκα, ἀλλὰ ὅλον τοῦτο ἦτο μία ψευδαίσθησις καὶ ἕνα φάντασμα, σκηνοθεσία καὶ ἡθοποιία, καίτοι δοῶν

⁵⁵ Ματθ. 21, 8.

⁵⁶ Ματθ. 26, 38.

⁵⁷ Μαρκίον Ἀλφειῶν ἐκ Σινδών, ἀπαθὲς τοῦ Πνεύματος ἁγίου καὶ ἀνηγὼς τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ.

⁵⁸ Βαλεντίνος ἀρεσιάρχης ἐκ Αἰγύπτου, ἀπαθὲς τοῦ Πνεύματος ἁγίου.

⁵⁹ Μανικαῖος ὁ Μάνης ὁ Πέρσης ἠγάγετο ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Σατανᾶ ἀντιμαρτυροῦντες πρὸς ἑαυτοὺς ἐν τῇ ἀσπίδι. Ἐν δὲ τῇ ἀνθρώπινῃ ζωῇ ὡς καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ καλὴ δοξὴ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τῶν Πνευματικῶν, ὅπως καὶ τῶν φιλοσοφικῶν ἀποφαινομένων ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων μ. κ. αἰώνων, κατὰ τὸ ὅποιον ἐπεχειρήθη ἡ συνδυαστικὴ θεῶν εἰκονισμὸς ἐκ τῆς εἰληρικῆς καὶ ἀνταρτικῆς φιλοσοφίας μετὰ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ἡ ἀντικρίσις τῆς πίστεως εἰς γνῶσιν.

τὰ πάθη, ὁ θάνατος, ὁ τάφος, ἡ πείνα. Ἐὰν δὲ εἶχε γίνεσθαι τίποτε ἀπὸ αὐτῶν, πῶς δὲν θὰ εἶχε διασπάρει πολὺ εὐρύτερον ὁ διάβολος αὐτὰ τὰ πονηρὰ δόγματα τῆς ἀσεβείας; Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο, ὅπως ἐπείνασε, ὅπως ἐκοιμήθη, ὅπως ἐκοιτάσεν, ὅπως ἐφαγε, ὅπως ἐπῆν, ἔτσι καὶ ἀποκρούει τὸν θάνατον, δεικνύων τὴν ἀνθρώπινον ἐδυσμῖαν καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεως, ἡ ὁποία δὲν ἀνίχνεται ἀπαθῶς ν' ἀποκοπῇ ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν. Ὁ Διότι ἔαν δὲν εἴπε τίποτε ἀπὸ αὐτῶν, θὰ ἡδύνατο νὰ εἴπῃ, ὅτι, ἔαν ἦτο ἄνθρωπος, ἔπρεπε νὰ ὑπομείνῃ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα. Ποῖα δὲ εἶναι αὐτά; Ὅτι πράγματι ἕνας ποῦ πρόκειται νὰ σταυρωθῇ, καὶ δειλιάζει καὶ ἀγωνιᾷ καὶ δὲν ἀποκόπτεται ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν χωρὶς ἀντιδράσεις. Διότι ἡ ἀγάπη διὰ τὰ παρόντα ὑπάρχει εἰς τὴν ἰδίαν τὴν φύσιν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δείξῃ μετὰ ἀκρίβειαν τὴν περιβολὴν τῆς σαρκός καὶ νὰ καταστήσῃ πιστευτὴν τὴν θεῖαν οἰκονομίαν, ἐμφανίζει τὰ πάθη γυνὴ καὶ ὡς μίαν ἰσχυρὰν ἀπόδειξιν. Ἕνας εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος. Ὑπάρχει ὁμοίως καὶ ἄλλος ὅχι ὀλιγώτερον σημαντικός.

Ποῖος εἶναι αὐτός; Ὅταν ἦλθε ὁ Χριστὸς, ἤθελε νὰ μορφώσῃ τοὺς ἀνθρώπους μετὰ ὅλας τὰς ἀρετὰς. Ὅποιος μορφώνει δὲν διδάσκει μόνον μετὰ λόγους, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἔργα. Αὕτη εἶναι ἡ ἀρίστη μέθοδος διδασκαλίας ἐνός διδασκάλου. Διότι καὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου τοποθετεῖ πλησίον τοῦ τὸν μαθητὴν καὶ δεικνύει εἰς αὐτὸν πῶς κρατεῖ τὸ τιμόνι, καὶ μετὰ τὸ παράδειγμα τοῦ μαζί προσθέτει καὶ λόγους, καὶ οὕτως λέγει μόνον οὕτως πράττει μόνον. Καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ ὁ οἰκοδόμος, ἀφοῦ τοποθετήσῃ πλησίον τοῦ τὸν μαθητευόμενον τοῦ εἰς τὴν οἰκοδομικὴν, δεικνύει μὲν εἰς αὐτὸν πῶς κτιζεται ὁ τοίχος ἐμπράκτως, τὸν διδάσκει ὁμοίως καὶ μετὰ τοὺς λόγους. Τὸ ἴδιον κάμνει καὶ ὁ ὀφθαλμολόγος καὶ ὁ κεντητής καὶ ὁ χρυσοκόμος καὶ ὁ σιδηρουργός, καὶ κάθε τέχνη διδάσκει καὶ μετὰ λόγους καὶ μετὰ ἔργα.

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ Χριστὸς ἦλθε διὰ νὰ μᾶς μορφώσῃ εἰς κάθε ἀρετὴν, διὰ τοῦτο καὶ μᾶς διδάσκει τί πρέπει νὰ πράττωμεν καὶ πράττει ὁ ἴδιος. Διότι «ἐκείνος», λέγει, «ποῦ ἐπράξε καὶ ἐξέβαλε, αὐτὸς δὲ ἀνομοσθεῖ μέγας εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».⁶⁰ Σκέψου τώρα. Μᾶς παρήγγειλε νὰ εἴμεθα ταπεινόφρονες καὶ πρὸς καὶ μᾶς ἐδίδαξε τὰς ἀρετὰς αὐτὰς μετὰ λόγους. Πρόσεξε τώρα νὰ ἴδῃς

⁶⁰ Ματθ. 5, 19.

πῶς μᾶς διδάσκει τὰς ἀρετὰς αὐτὰς καὶ μὲ πράξεις. Ὅταν εἴπῃ «μακάριοι οἱ πτωχοὶ εἰς τὸ πνεῦμα, μακάριοι οἱ πρῶσι», ⁶² μᾶς δεικνύει πῶς πρέπει νὰ ἐπιδιώκωμεν αὐτὰς τὰς ἀρετὰς. Πῶς ὁμῶς τὰς ἐδίδασκε; ⁶³ Ἀ Ἐξώσε μίαν παθίαν καὶ ἐπλυνε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν. ⁶⁴ Τί δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτὴν τὴν ταπεινοφροσύνην; Δὲν διαπαιδαγωγεῖ εἰς αὐτὴν μόνον μὲ λόγους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ παράδειγμά του. Ἐπίσης ἐμπράκτως διδάσκει καὶ τὴν ἀνεξικακίαν καὶ τὴν πραότητα. Πῶς; Ἐρραπίσθη ἀπὸ τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ λέγει: «Ἐὰν μὲν ὠμίλησα κακῶς, ἀπέδειξέ το. Ἐὰν ὁμῶς ὠμίλησα καλῶς, τότε διατί μὲ δέρνεις;». ⁶⁵ Ἐπίσης μᾶς παρηγγεῖλε νὰ προσευχώμεθα ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν μας. Καὶ εἰς τοῦτο πάλι μᾶς διαπαιδαγωγεῖ μὲ πράξεις. Διότι ὅταν ἀνέβη ἔπάνω εἰς τὸν σταυρὸν, εἶπε: «Πάτερ, συγχώρησε αὐτούς. Διότι δὲν γνωρίζουν τί κάνουν». ⁶⁶ Ὅπως λοιπὸν μᾶς παρηγγεῖλε νὰ εὐχώμεθα, ἔτσι εὐχεται καὶ αὐτός καὶ διδάσκει καὶ σὲ νὰ εὐχῃσαι, διότι καὶ ὁ Ἰδιος δὲν παύει νὰ συγχωρῇ. Μᾶς παρηγγεῖλεν ἐπίσης ὁ Ἰδιος νὰ εὐεργετοῦμεν αὐτούς πού μᾶς μισοῦν καὶ νὰ ὠφελοῦμεν αὐτούς πού μᾶς βλάπτουν. Καὶ τοῦτο τὸ ἐδίδαξε μὲ ἔργα. Διότι ἐξεβίωξε τοὺς δαίμονας ἀπὸ τοὺς ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ἀπεκάλουν αὐτὸν δαιμονιστὴν. Ἐνῷ ἐκεῖνοι τὸν κατεδίωκαν, αὐτὸς τοὺς ἐηργάτει, ἐνῷ ἐκεῖνοι τὸν ἐπεθυλοῦντο, αὐτὸς τοὺς ἔτρεφε, καὶ ἐνῷ ἤθελαν νὰ τὸν σταυρώσουν, αὐτὸς τοὺς ὡδήγει εἰς τὴν βασιλείαν. Ἔλεγε πάλιν εἰς τοὺς μαθητάς του: «Μὴν ἔχετε χρυσὸν οὔτε ἀργυρὸν οὔτε χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας σας» ⁶⁷ παροκινῶν αὐτούς εἰς τὴν ἀκτινοσύνην. Εἰς τοῦτο πάλι τοὺς διαπαιδαγωγεῖ καὶ μὲ ἔργα καὶ τοὺς ἔλεγε: «Αἱ ἀλώπηκες ἔχουν ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔχουν φωλέας. Καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει πού τὴν κεφαλὴν νὰ κλίῃ». ⁶⁸ Καὶ δὲν εἶχε τράπεζαν. Ὅσπερ αἰκίαν οὔτε ἄλλο τίποτε σχετικόν. Ὅχι διότι ἦτο ἀπορὸς, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐδίδασκε τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀκολουθοῦν αὐτὴν τὴν ὁδὸν τοῦ θείου. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐδίδασκεν αὐτοὺς καὶ νὰ προσεύχωνται. Ἔλεγον λοιπὸν εἰς αὐτόν: «Μάθε μας νὰ προσευχώμεθα». ⁶⁹ Καὶ διὰ τοῦτο

62. Ματθ. 5, 8.
63. Πιστ. Ἰωάν. 13, 1-5.
64. Ἰωάν. 13, 23.
65. Λουκ. 23, 24.
66. Ματθ. 10, 9.
67. Ματθ. 8, 20.
68. Λουκ. 11, 1.

προσεύχεται, διὰ νὰ μάθουν ἐκεῖνοι νὰ προσεύχωνται. Ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ τοὺς μάθῃ ὅχι μόνον νὰ προσεύχωνται, ἀλλὰ καὶ πῶς πρέπει νὰ προσεύχωνται. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς παρέδωκε προσευχὴν ἣ ὅποια ἔχει ὡς ἔξης. «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου ἑλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Δ Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφεες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν», ⁷⁰ δηλ. εἰς κίβδυνον, εἰς ἐπιβουλὰς. Ἐπειδὴ λοιπὸν παρηγγεῖλε νὰ προσευχώμεθα «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν» αὐτὸ τὸ ἴδιον διδάσκει εἰς αὐτοὺς λέγων «Πάτερ, ἂν εἶναι δυνατόν ἄς παρέλθῃ ἀπὸ ἐμὲ τὸ ποτήριον τοῦτον» διαπαιδαγωγῶν δλαὺς τοὺς ἁγίους νὰ μὴ ὀρמוῦν πρῶτοι καὶ νὰ ρίπωνται εἰς τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ νὰ ἀναμένουν τοὺς ἐπερχομένους κινδύνους καὶ νὰ ἐπιδεικνύουν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ὀλῶν τῶν τὴν ἀνδρείαν. Νὰ μὴ σπεύδουν αὐτοὶ πρῶτοι καὶ νὰ θαδίζουσιν ὁμοῦ εἰς τὰ δεινὰ. Καὶ μόνον αὐτὰ; Ἐ Τοὺς ἐδίδασκε καὶ ταπεινοφροσύνην καὶ τοὺς ἀπῆλλασσε ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα τῆς κενοδοξίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδῶ, ὅταν ἔλεγεν αὐτὰ «ἀπῆλθε», λέγει, «καὶ προσευχήθη». ⁷¹ Καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν λέγει εἰς τοὺς μαθητάς τὰ ἔξης: «Δὲν ἡδυνήθητε νὰ ἀγρυπνήσητε οὔτε μίαν ὥραν μαζί μου; Ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε διὰ νὰ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν». ⁷² Βλέπετε ὅτι δὲν προσεύχεται μόνον, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύει: «τὸ πνεῦμα πρόθυμον», λέγει, «ἀλλὰ ἡ σὰρξ ἀσθενής». ⁷³ Αὐτὸ τὸ ἔλεγε διὰ νὰ ἀποδώσῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τῶν τὴν ἔπαρσιν, νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀλαζονείαν, νὰ τοὺς καταστήσῃ ταπεινοὺς καὶ μετρίφρονες. ⁷⁴ Ἀ Αὐτὸ πού ἤθελε νὰ τοὺς διδάξῃ νὰ εὐχαριστοῦνται, τὸ ἴδιον πῆχθη καὶ ὁ ἴδιος ἀνθρώπινος, ὅχι κατὰ τὴν θέαν αὐτοῦ φύσιν (διότι τὸ θεῖον εἶναι ἀπαθές). Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην. Προσηυχήθη δὲ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ καὶ ἡμᾶς νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ ζητοῦμεν πάντοτε τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ δεινὰ. Καὶ ὅν αὐτὸ δὲν καθίσταται δυνατόν, τότε νὰ ἀποδεχώμεθα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο ἔλεγε ἡμῖν ὅχι ὅπως θέλω ἐγώ, ἀλλὰ ὅπως θέλεις σύ, ὅχι διότι ἄλλο εἶναι τὸ θέλημά το. καὶ ἄλ-

69. Ματθ. 6, 9-13.
70. Ματθ. 26, 39.
71. Ματθ. 16, 40-41.
72. Ματθ. 26, 42.

λο τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ προτιμῶν ἀπὸ τὸ ἰδικόν των θέλημα τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, καὶ ἂν ἀγωνιοῦν, καὶ ἂν τρέμουν, καὶ ἂν ἐπέρχεται κίνδυνος, καὶ ἂν δὲν θέλουν ν' ἀποκοποῦν ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν. Ὁ Εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα διεπαιδευγὴν καὶ ὁ Παῦλος καὶ ἀπέδειξε μὲ ἔργα καὶ τὰς δύο αὐτὰς ἀρχάς. Ἐξήγησε δηλ. καὶ ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ αὐτὸν οἱ κίνδυνοι λέγων τὰ ἑξῆς. «Τρεῖς φορές δι' αὐτὸ παρεκάλεσα τὸν Κύριον». Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησεν ὁ Θεός, λέγει, «διὰ τοῦτο ἀποδέχομαι τὴν ἀδυναμίαν μου, τὰς ὁδρεῖς, τοὺς διωγμούς».⁷³ Ἵσως εἶναι ἀσαφὲς τὸ χωρίον αὐτό, δι' αὐτὸ τὸ κάμνω σαφέστερον. Διέτρεξε πολλοὺς κινδύνους ὁ Παῦλος καὶ ἠύχθη νὰ μὴ κινδυνεύῃ. Ἦκουσε λοιπὸν τὸν Χριστὸν τοῦ ἔλεγε, ὅτι «σοὺ εἶναι ἀρκετὴ ἡ χάρις μου. Διότι ἡ δύναμις μου ἐμφανίζεται ὀλοκληρωμένη εἰς τὴν ἀδυναμίαν σου».⁷⁴ Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶδε, ὅτι ἦτο θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὑποτάσσει πλεον τὸ ἰδικόν του θέλημα εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὰ δύο λοιπὸν αὐτὰ μᾶς τὰ ἐδίδασκε μὲ τὴν εὐχὴν αὐτὴν, μήτε νὰ σπεύδωμεν, δηλ. καὶ νὰ ριπώμεθα εἰς τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐχώμεθα νὰ μὴν περιέλθωμεν εἰς αὐτούς. Ἐὰν ὁμως ἐπέλθουν οἱ κίνδυνοι, νὰ τοὺς ἀντιμετωπίζωμεν γενναίως, καὶ ἀπὸ τοῦ ἰδικοῦ μας θελήματος νὰ προτιμῶμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἐ Τώρα λοιπὸν τοῦ γνωρίζομεν ὅλ' αὐτά, ὡς εὐχώμεθα νὰ μὴ εὐρεθώμεν ποτε εἰς κινδύνους. Ἀλλὰ, καὶ ἂν εὐρεθώμεν, νὰ παρακαλέσωμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς χάριση ὑπομονὴν καὶ ἀνδρείαν καὶ νὰ προτιμῶμεν τὸ θέλημά του ἀπὸ κάθε ἰδικόν μας θέλημα. Διότι ἐστὶ καὶ τὴν παρούσαν ζωὴν θὰ διέλθωμεν μὲ ἀσφάλειαν καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Τὰ ὅποια εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου δόξα καὶ δύναμις καὶ τιμὴ εἰς τὸν Πατέρα μαζί καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

73. B¹ Κορινθ. 12, 8-10.
74. B¹ Κορινθ. 12, 6.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 29

7 ΛΟΓΟΙ

Κείμενον: B. Montfaucon

SANCTI J. CHRYSOSTOMI OPERA OMNIA,
II, Parisiis 1834, 506 - 514. 776 - 795, 885 - 895—
III, Parisiis 1835, 19 - 30, 40 - 58, 500 - 507, 509 - 514